

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

DIRECTOR: Col. (r) Filip Teodorescu

Contact:

București, str. Toamnei nr. 37, sector 2

Tel.: (0040)-21-2119957

acmrr.bucuresti@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

©ACMRR-SRI

București 2019

ISSN 2067-2896

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”

Consultanți științifici Prof. univ. dr. Ioan Scurtu
 Prof. univ. dr. Mihail M. Andreescu
 Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu
 Conf. univ. dr. Aurel V. David

Colegiul de redacție

Redactor șef: Col. (r) Hagop Hairabetian

Secretar de redacție: Gl. bg. (r) Maria Ilie

Membri: Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu
 Gl. mr. (r) Marin Ioniță
 Gl. bg. (r) Nechifor Ignat
 Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
 Col. (r) dr. Tiberiu Tănase
 Col. (r) Gheorghe Trifu

Responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Opiniile și punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul revistei pot să nu corespundă integral cu cele ale ACMRR-SRI. Reproducerea sub orice formă a conținutului acestei publicații este permisă cu menționarea sursei și a autorului. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

C U P R I N S

Editorial

<i>La Mulți Ani, S.R.I.!</i>	9
Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul Român de Informații la 25 de ani	12

File de istorie

• Dubla semnificație a zilei de 24 ianuarie	17
<i>Col. (r) dr. Aurel V. David</i>	
• Femeile românce participă activ la lupta pentru libertate și unire	22
<i>Lt. col. (r) Maria Someșan</i>	
• Condamnarea lui Eugen Cristescu la moarte pentru „crimă de război și dezastrul țării”	27
<i>Col. (r) dr. Tiberiu Tănase</i>	
• Dobrogea, cauza și lupta oamenilor ei	35
<i>Prof. Ioan Lăpușan, Constanța</i>	
• Opoziția oamenilor de cultură față de regimul Ceaușescu	43
<i>12. Opoziția prin alimentarea propagandei externe</i>	
<i>Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu</i>	
• „Frații în veci vor fi frați” (2)	73
<i>Col. (r) dr. Aurel V. David</i>	

Memorie profesională

• Un altfel de „olandez zburător” - studiu de caz	87
<i>Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu</i>	

Atitudini

- Conceptul de societate deschisă: vulnerabilitate pentru securitatea

națională?	97
Col. (r) Alexandru Bochiș Borșanu	
• Visceralitatea ca fenomen psihosocial indus	102
Col. (r) Viorel Pop	
• O nouă „față” a lui Mihai Pacepa?	105
Col. (r) Hagop Hairabetian	
• Posibilul adevăr – probabila transevoluție	105
Col. (r) Ion Șandru	
<u>Colțul mizantropului</u>	
• Oameni buni, vegheați, nu vă lăsați prinși în mreje mincinoase!	109
Col. (r) Hagop Hairabetian	
<u>În sprijinul culturii de securitate</u>	
• Arhiva nucleară a Iranului în mâinile Mossad-ului	111
Col. (r) Liviu Găitan	
• O necesară lovitură de imagine	116
Col. (r) Hagop Hairabetian	
• Ofensiva Frăției Musulmane în SUA: cazul Linda Sarsour	117
Dr. Alba Iulia Popescu	
• Note de lectură:	124
o SOCINT – sociocultural intelligence – <i>Col. (r) Liviu Găitan</i>	
o Două interesante contribuții memorialistice – <i>Col. (r) Hagop Hairabetian</i>	
o Vasile Mălureanu versus cronică și adevăr – <i>Mircea Coloșenco</i>	
<u>Pașini literare</u>	133
o Gheorghe Alexandru, Corin Bianu, Mircea Dorin Istrate, Petru Popița, Emil Dreptate, Gheorghe Trifu, Ioan Florian	
<u>Din viața și activitatea ACMRR-SRI</u>	147
• Un român care a trecut o dată prin moarte	149
Col. (r) dr. Aurel V. David	
<u>Prezenți în viața și cultura cetății</u>	152
<u>Noi apariții editoriale</u>	153
<u>Dialog cu cititorii și corespondenții</u>	154
<u>„Vitrallii – Lumini și umbre” – prezentă și ecouri</u>	154

LA MULȚI ANI, S.R.I.!

La data de 26 martie 2019, Serviciul Român de Informații împlinește 29 de ani de existență și funcționare într-o societate democratică aflată, la rândul său, într-un proces dificil de consolidare și integrare într-o lume tot mai globalizată și instabilă.

Drumul parcurs de Serviciul Român de Informații nu a fost unul linear, ci mai degrabă unul plin de obstacole, provocări și incertitudini funcționale cauzate în mare parte de factori exteriori. Este vorba despre problemele generate de tranziția societății românești, în ansamblul său, către o societate democratică, probleme care, în mod firesc, au influențat negativ și evoluția S.R.I.

Din cauza deficitului cronic de reglementare a domeniului securității naționale și, implicit, a activității S.R.I., acesta a fost nevoit, în anumite etape, să ia decizii pe baza propriilor sale evaluări care să răspundă unor necesități imperioase de înlăturare a unor pericole majore la adresa securității naționale.

În viața unei instituții importante pentru statul român, 29 de ani înseamnă foarte mult. Practic, la finele acestui interval de timp, o generație de membri ai S.R.I. au ajuns la încheierea carierelor lor profesionale.

Din aceste considerente nu ne propunem, acum și aici, să analizăm și să prezentăm un bilanț complet al S.R.I., ci doar să trecem în revistă principalele etape ale transformărilor promovate de factorii de conducere ai acestuia, care au marcat semnificativ evoluția S.R.I. către un serviciu de informații modern, profesionist și capabil să răspundă eficient la noile provocări ale mediului intern și internațional de securitate.

După aprecierile noastre, prima etapă, localizată între anii 1993-2001, a fost marcată de transformări profunde care au asigurat Serviciului Român de Informații direcțiile proprii de dezvoltare către o instituție de informații pe deplin compatibilă cu rigorile activității într-o societate democratică și cu cerințele de cooperare cu partenerii și aliații din organisme occidentale la care România și-a declarat voința de aderare și integrare.

Anul 1993 a însemnat, în linii generale, încheierea procesului de reglementare internă a activității în baza și pe temeiurile Legii nr. 51/1991 privind siguranța națională și ale Legii nr. 14/1992 privind organizarea și funcționarea S.R.I.

În anii următori, prin multiple modificări, corecții și adaptări apărute în organizarea, structura și activitatea operațională, s-au consolidat procedurile și tehnicile interne pe întregul flux informațional, de la culegere, verificare, analiză și obținerea produsului final destinat informării factorilor de putere abilitați a lua măsurile de asigurare a securității naționale a României.

Tot în această perioadă s-au dezvoltat capacitățile operaționale pentru cunoașterea și contracararea unui nou spectru de amenințări – proliferarea armelor de distrugere în masă, crima organizată transfrontalieră, radicalizarea actelor teroriste și diversificarea modalităților de finanțare a acestora, migrația și, implicit, ceea ce avea să devină mai târziu securitatea spațiului virtual.

Această etapă, densă în transformări interne, s-a materializat, în anul 2001, prin fundamentarea și elaborarea „*Strategiei S.R.I. pe termen mediu și scurt*” și adoptarea de către CSAT a unui nou Regulament de funcționare a S.R.I., primul document fiind adus și la cunoștința opiniei publice.

Documentele în cauză au materializat și finalizarea transformărilor interne necesare compatibilizării operaționale a S.R.I. cu serviciile de informații din spațiile europene și euro-atlantic.

Este important să menționăm că în acel moment, cu un an înainte ca România să primească invitația de începere a negocierilor de aderare la NATO (Praga, noiembrie 2002), S.R.I. demonstra că și-a îndeplinit toate măsurile asumate pentru integrarea în NATO.

Dinamica accelerată a unor amenințări și modificările suferite de mediul intern și extern de securitate au obligat S.R.I. să întreprindă analize, studii și evaluări ale evoluțiilor acestora, astfel încât să stabilească direcțiile și prioritățile operaționale viitoare.

A fost elaborată și pusă în aplicare „*Viziunea strategică 2007-2010*” prin care se fundamentează elementele esențiale de transformare în continuare a S.R.I., fiind vizate resursele ce țin de management performant, profesionalism, capabilitate, flexibilitate și cooperare extinsă în plan intern și extern.

Evoluțiile rapide ale tehnologiei informației și influențele tot mai mari ale acestora în mediul politic, economic, social și de securitate, au necesitat noi abordări operaționale, astfel încât să se poată răspunde eficient amenințărilor din spațiul virtual. A fost momentul în care S.R.I. a elaborat și a supus adoptării „*Viziunea strategică 2011-2015 – S.R.I. în era informațională*”.

Prin acest document, S.R.I. vede în mediul virtual atât pericole de securitate specifice spațiului cibernetic, dar și un avantaj competitiv în cadrul operațiunilor de *intelligence*, dacă sunt asigurate capacitățile necesare.

Într-o continuitate firească a valorificării tuturor măsurilor adoptate în plan operațional și orientarea misiunii de *intelligence* cât mai mult în sprijinul cetățenilor, în luna decembrie 2015, a fost elaborată și adoptată „*Strategia de informații a S.R.I. 2015-2019*”.

Ca urmare a eforturilor depuse, a curajului de a adopta decizii importante în procesul de transformare continuă a profesionalismului resursei umane, în prezent S.R.I. a devenit o instituție de informații performantă și credibilă, apreciată ca atare, în mediul intern și extern, cu reale capacități de sesizare oportună a oricăror amenințări și pericole la adresa securității naționale și internaționale.

Preocuparea constantă a S.R.I. de a cerceta viitorul și de a construi viziuni strategice cu privire la riscurile, pericolele și amenințările care pot apare și afecta semnificativ securitatea națională și globală este subliniată de către directorul S.R.I., Eduard Hellvig, în articolul „*De la unire la unitate*” apărut în revista *Intelligence* nr. 37/2018.

„Provocările secolului trecut nu au putut fi anticipate în totalitate. Deloc surprinzător, următoarea sută de ani este și mai impredictibilă. Provocările demografice, avansul accelerat al tehnologiei, accesul la resurse fundamentale sau schimbările climatice vor deveni curând cele mai relevante teme ale agendei globale de securitate. În fața tuturor acestor transformări, România are nevoie de o viziune articulată, de instituții ferme, cu angajamente clare și transparente și, nu în ultimul rând, de o societate pregătită să le susțină”.

Aflându-se la o zi aniversară, adresăm tuturor membrilor S.R.I. tradiționala urare „La mulți ani!” și tot mai numeroase succese notabile în activitatea viitoare, iar împlinirea, în anul 2020, a 30 de ani de existență, să aducă pentru S.R.I. cel mai așteptat cadou: legislația actualizată privind securitatea națională a României.

Colegiul de redacție

ASOCIAȚIA CADRELOR MILITARE ÎN REZERVĂ ȘI ÎN RETRAGERE DIN SERVICIUL ROMÂN DE INFORMAȚII LA 25 DE ANI

Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul Român de Informații (A.C.M.R.R. din S.R.I.) a fost constituită la 24 martie 1994, la solicitarea unui Comitet de Inițiativă¹ și a 36 de membri-fondatori, și a primit recunoaștere juridică prin Sentința Civilă nr.10/PJ.

A.C.M.R.R. din S.R.I. este persoană juridică de drept privat, fără scop patrimonial, apolitică, neguvernamentală și are ca principală sursă de finanțare cotizația membrilor săi, eventuale sponsorizări și, de doi ani, venituri rezultate din dirijarea a 2% din impozitul pe pensii. Are o structură centrală și Sucursale la nivel teritorial, în municipiul București și în fiecare județ.

La nivel central, Asociația este condusă de Adunarea Generală, iar între sesiunile anuale ale acesteia de Consiliul Director și de un Comitet Executiv.

Activitatea Sucursalelor este condusă de câte un Birou Executiv și coordonată de Comitetul Executiv prin membrii săi anume desemnați.

În prezent Asociația are peste 9.500 de membri, din care mai mult de jumătate activează în cadrul Sucursalei București. Numărul este în creștere datorită convingerii ferme a noilor rezerviști că uniți și organizați putem fi utili nu numai nouă, dar și instituției.

Constituirea A.C.M.R.R. a răspuns unei necesități obiective, respectiv aceea de reprezentare într-o formulă democratic aleasă a unei categorii socio-profesionale distincte – cadre de informații în rezervă și în retrageră – cu nevoi și drepturi specifice, în raporturile cu instituțiile statului, asociații similare ale militarilor în rezervă și cu societatea civilă.

¹ Comitetul de Inițiativă era format din: g-ral mr. (r) Dumitru Tăbăcaru și coloneii (r) Gheorghe Gherghina, Virgiliu Ghineț, Alexandru Hasnaș, Vasile Mocanu, Gheorghe Petrof și Stelian Popescu.

Potrivit Statutului², Asociația are ca obiective: apărarea și promovarea drepturilor și intereselor membrilor săi; apărarea demnității și onoarei militare, precum și a prestigiului profesiei de ofițer de informații; desfășurarea în comun de acțiuni umanitare, de solidaritate și întraajutorare; promovarea culturii de securitate națională.

De la înființare și până în prezent, A.C.M.R.R. a avut 5 președinți: general maior (r) Dumitru Tăbăcaru, general de brigadă (r) Gheorghe Gherghina, colonel (r) Ioan Botofei, general de brigadă (r) Nicolae Lugoj, și colonel (r) Filip Teodorescu, iar colonel (r) Nicolae Ioniță și general de brigadă (r) Avram Bera au fost interimari până la prima Adunare Generală. Fiecare din cei menționați au avut contribuții și merite în organizarea, consolidarea structurilor centrale și teritoriale ale Asociației și în coordonarea activităților curente, pentru care se cuvine să le mulțumim.

În intervalul 2013-2018, Asociația l-a avut ca Președinte de Onoare pe general colonel (r) Iulian Vlad, care a reprezentat pentru mulți ofițeri un reper și un exemplu de tact, diplomatie, profesionalism și patriotism.

A.C.M.R.R. este cu 4 ani mai „tânără” decât Serviciul Român de Informații care, la 26 martie a.c., a aniversat 29 de ani de existență. Facem această precizare pentru a înțelege dificultățile începuturilor Asociației și a aprecia corect evoluțiile pe care aceasta le-a înregistrat în cei 25 de ani.

În primii ani după înființare, Serviciul avea mari dificultăți în a-și asigura suportul financiar-logistic necesar propriei sale funcționări. Spațiile de lucru erau nesatisfăcătoare și improprii.

Cu mare dificultate, dar cu bunăvoință, Serviciul a oferit o cameră de circa 35 m² ca sediu al Asociației în așa-numitul „bloc Agerpres” din strada Domnița Anastasia nr. 3-5, unde a funcționat timp de 10 ani. În teritoriu, Sucursalele județene întâmpinau dificultăți similare.

Astăzi, sediul central al Asociației și al Sucursalei București din Strada Toamnei nr. 37, fără a fi generos, permite desfășurarea în condiții decente a activităților curente.

² Statutul a fost modificat în acest interval de două ori:

- în 8 septembrie 2005, la schimbarea sediului;
- în 8 septembrie 2010, când s-au operat modificări la scopul Asociației (completări și/sau eliminări din scopul inițial), conform hotărârii Adunării Generale din aprilie 2010.

Similar, Sucursalele județene, cu 2-3 excepții, au sedii în care membrii acestora pot să participe la realizarea scopurilor și obiectivelor asociației.

Raporturile cu Serviciul Român de Informații au fost într-un progres constant și de substanță, de la o etapă la alta. Conducerea S.R.I. poartă un dialog permanent cu reprezentanții Asociației pe problemele de interes. Membri ai conducerii Asociației la nivel central și ai Sucursalelor sunt invitați la activitățile importante ale Serviciului ocazionate de marcarea Zilei Naționale, Zilei Luptătorului Antiterorist, aniversării înființării instituției, ocazii în care sunt prezentate prioritățile de etapă ale ofițerilor activi și modalitățile prin care rezerviștii pot să le promoveze și susțină.

*

Participarea reprezentanților Asociației la activități comune cu celelalte structuri asociative reprezentative ale militarilor în rezervă și în retragere a facilitat promovarea cu tact și moderație, în raporturile cu Parlamentul, Administrația Prezidențială, Guvern, instituțiile din Sistemul Național de Apărare, Ordine Publică și Securitate Națională propuneri de corectare a legislației în materia drepturilor patrimoniale cuvenite rezerviștilor, respectiv a celei ce vizează deconspirarea activităților de poliție politică, cu accent pe acele prevederi ce induc inechități între diferite categorii de rezerviști sau aduc atingere onoarei și demnității ofițerilor de informații care, în toate etapele istorice, au apărut interese fundamentale ale României.

Nu întotdeauna propunerile și argumentele prezentate au avut efectele scontate dar, treptat, pe măsura maturizării societății, o parte a acestora și-au găsit rezolvarea.

Un exemplu îl reprezintă modificările aduse legislației care permite acum și pensionarilor militari să dirijeze 2% din impozitul pe drepturile cuvenite către asociații și fundații. Pentru acest deziderat, structurile asociative ale rezerviștilor au militat aproape un deceniu.

În același format multiasociativ au fost organizate activități de cinstire a unor momente importante pentru istoria României: Ziua Națională, Ziua Rezervistului, Ziua Drapelului Național, precum și la cele ce au marcat Centenarul Marii Uniri.

*

O decizie importantă adoptată de Adunarea Generală, la propunerea Comitetului Executiv, a fost aceea de elaborare și publicare a revistei *Vitralii – Lumini și umbre* care, la rândul său, împlinește un deceniu de la apariția primului număr.

Revista a susținut și a promovat prin editoriale, articole de analiză și memorialistică profesională și alte contribuții ale colegilor noștri, toate obiectivele și direcțiile de acțiune ale Asociației.

Conținutul de idei, diversitatea tematică, nivelul intelectual și, nu în ultimul rând, aspectul grafic și estetic al revistei au fost în mod repetat subliniate de reprezentanți ai instituțiilor statului, publicații de specialitate, dar și de cititorii din diverse medii sociale. A devenit un fapt comun includerea unor articole din revistă în bibliografia multor cercetători științifici ai domeniului securității naționale sau ai istoriei recente a societății românești. Întrucât unele tematici au presupus abordări extinse, în mai multe articole și numere de revistă, cum ar fi cele referitoare la evenimentele din decembrie 1989, problematica asociată deconspirării Securității ca poliție politică sau evoluția Serviciului Român de Informații în primii 25 de ani de la înființare, acestea au fost ulterior editate ca volume distincte: „*Adevăruri incomode*”, „*Adevăruri necesare*” și, respectiv, „*Adevăruri evidente*”.

Revista a avut și are un rol major în promovarea culturii de securitate națională, prin articole care tratează într-o manieră atractivă subiecte de actualitate precum terorismul, spionajul, războiul hibrid, securitatea economică, apărarea valorilor constituționale, criminalitatea informatică, precum și prin analize și evaluări cu valențe geostrategice. Faptul că revista este disponibilă și on-line, gratuit, pe website-ul Asociației (o altă importantă realizare recentă), constituie o modalitate eficientă pentru ca aspectele relevante ale culturii de securitate națională să ajungă la un public cât mai numeros și divers.

Membrii Asociației contribuie la promovarea culturii de securitate și prin publicarea de volume cu această tematică ale căror recenzii sunt, de asemenea, promovate prin revista „*Vitralii – Lumini și umbre*”. Cu titlu de exemplu vom aminti doar câțiva dintre acești colegi, cu mențiunea că numărul lor este mult mai mare: Filip Teodorescu, Vasile Mălureanu, Aurel Rogoian, Alexandru Bochiș Borșanu, Paul Carpen, Hagop Hairabetian, Gheorghe Rațiu, Ioan Burdulea, Cristian Troncotă.

O altă modalitate de promovare a culturii de securitate, dar și de prezentare a problemelor de interes nu numai pentru ofițerii de informații în rezervă, o

reprezintă participarea unor membri ai conducerii Asociației la nivel central sau ai Sucursalelor la emisiuni televizate ori acordarea de interviuri în presa scrisă.

*

În cadrul Asociației, solidaritatea și întraajutorarea nu au rămas doar deziderate, ci s-au materializat prin constituirea unui fond cu această destinație. Sumele atrase prin contribuția membrilor Asociației au fost utilizate pentru susținerea celor care au contestat în justiție acuzațiile de poliție politică sau neacordarea tuturor drepturilor cuvenite, potrivit legii, la pensionare.

O altă destinație a acestor sume a fost acordarea de ajutoare pentru situații deosebite cu care s-au confruntat unii membri sau familiile acestora.

*

În planul activităților culturale, recreative și de socializare, precum și pentru a consolida coeziunea între membrii săi, Asociația a organizat la nivel central și local activități precum: marcarea într-un cadru festiv a împlinirii unei vârste multiplu de 5 a membrilor săi, începând de la 60 de ani, prin acordarea de diplome aniversare; serbarea în comun a cuplurilor care au împlinit 50 de ani de căsătorie; organizarea de excursii în țară și în străinătate; acțiuni comune de divertisment și socializare între membri a două sau mai multor Sucursale; încurajarea și sprijinul acordat în marcarea aniversării diferitelor promoții de ofițeri de informații; organizarea de acțiuni de socializare a membrilor Asociației, pe domenii ale activității de informații.

În numele Consiliului Director al ACMRR din SRI, adresăm mulțumiri și felicitări tuturor membrilor Asociației pentru ceea ce au realizat, cu încrederea că vor fi, în continuare, factori activi în îndeplinirea obiectivelor statutare și în rezolvarea tuturor problemelor cu relevanță pentru viața cadrelor militare în rezervă și în retragere din Serviciul Român de Informații.

La mulți ani, A.C.M.R.R.-S.R.I.!

Comitetul Executiv

FILE DE ISTORIE

DUBLA SEMNIFICAȚIE A ZILEI DE 24 IANUARIE

Ziua de 24 ianuarie 1859 a rămas întipărită în istoria neamului românesc - și a fost celebrată ca atare - ca ziua alegerii lui Alexandru Ioan Cuza ca Domn al Valahiei (Muntenii/Țării Românești subcarpatine), după ce, în 5 ianuarie același an, fusese ales ca Domn al Moldovei.

Procesul de construire a statului român modern, început după tratatul de pace de la Kuciuk Kainargi din anul 1774, a fost anevoios și plin de greutate, în primul rând datorită intereselor divergente ale Marilor Puteri europene la grilele Dunării. Acesta a trecut prin mai multe etape, afectate de războaiele purtate pe teritoriul celor două Principate de către imperiile habsburgic, țarist și otoman, precum și de ocupațiile politico-militare străine. Numele statului român și forma acestuia au ieșit în relief în vâltoarea revoluțiilor din anii 1848-1849, când patrioții români au gândit un stat care să-i cuprindă pe românii din vatra Daciei getice, deci de pe ambii versanți ai Carpaților. În acel context s-au conturat cinci variante de nume: *Dacia*, *Dacoromania*, *Dacoromânia*, *România* și *România Mare Austriacă*.

Situația geopolitică la mijlocul secolului al XIX-lea n-a permis decât realizarea, prin efort național și inteligență politică, a unei construcții statale pe structura politico-juridică și administrativă a celor două „*Principate Dunărene*”, Moldova și Valahia. Prilejul realizării acestui deziderat s-a ivit în contextul războiului Crimeii din anii 1853-1856, când românii au devenit „*problemă europeană*”, iar cele două Principate au intrat, practic, sub garanția colectivă a Marilor Puteri europene. Acestea au acceptat, după lungi târguieli, dar și jocuri geopolitice ascunse, ca românii să fie consultați asupra dorinței de unire a celor două Principate într-un singur stat. Astfel au fost formate acele divanuri ad-hoc, adică adunări cu caracter consultativ, care urmau să exprime sau să infirme voința de unire a românilor.

Însă, pentru alegerile Divanurilor ad-hoc, alcătuite din reprezentanți ai bisericii, marii boierimi, burgheziei și țăranimii clăcașe, s-au desfășurat adevărate bătălii între unioniști și antiunioniști, fiecare tabără fiind sprijinită de anumite Mari Puteri europene interesate să păstreze Principatele în sfera lor de influență. În Valahia, majoritatea opiniei publice susținea ideea Unirii, însă în Moldova partida

unionistă a avut de luptat cu opoziția separatiștilor, care se opuneau unirii, motivându-și opțiunea prin posibila decădere a orașului Iași și a Moldovei odată cu mutarea capitalei la București.

Comitetul electoral al Unirii, constituit la Iași în februarie 1857, a exprimat următoarele cerințe imperative: „*Unirea Principatelor Moldova și Valahia într-un singur stat*” și „*Neutralitatea pământului Principatelor Române*”. Deci, unioniștii afirmau cu putere că Principatele Moldova și Valahia erau „*Principate Române*”.

Însă Marile Puteri europene au acționat pe față sau în ascuns pentru a influența voința populației cu privire la organizarea definitivă a Principatelor. Cele mai agresive s-au dovedit a fi Austria și Turcia, care au sprijinit partida antiunionistă din Moldova în frunte cu caimacamul Nicolae Vogoride, aspirant la tronul Moldovei. Acesta a falsificat, în mod brutal, rezultatul testului din 19 iulie 1857 (st.n.), anulând șansele Puterilor garante de a decide unirea Principatelor. Unioniștii moldoveni au reușit să-l demaște pe caimacam cu ajutorul unor scrisori compromițătoare venite de la Înalta Poartă și de la ambasada Turciei, care apoi au fost publicate în ziare din Occident. Astfel, alegerile au fost anulate, Poarta otomană fiind nevoită să accepte repetarea scrutinului, sub stricta supraveghere a Puterilor garante.

Divanurile ad-hoc au evidențiat dorința românilor de a uni cele două Principate. Documentele elaborate au folosit numele „*Român*”, pentru a-i defini atât pe moldoveni cât și pe munteni. Îndeosebi românii moldoveni au susținut cu fervoare impunerea termenului „*român*” – nume etnic, moștenit din străvechime și atestat documentar de multe secole – și nu „*moldovean*” – nume purtat după regiunea în care viețuiau români!

Cu prilejul desfășurării celor două Divanuri ad-hoc, în 7 octombrie 1857 în Moldova, respectiv în 8 octombrie 1857 în Valahia, reprezentanții românilor au cerut unirea celor două Principate într-un singur stat, cu numele *România*. Acest nume semnifica unitatea teritorială a Țării, care urma să fie reconstruită în hotarele permise de vremuri, constituind nucleul politico-statal în jurul căruia avea să se săvârșească unitatea vetrei Daciei getice. Acest nume era asumat de către „*poporul de jos*”, știut fiind că dacii, strămoșii săi reali, se numeau pe ei înșiși *rumuni* (*rumâni*).

În pofida dorinței manifeste a românilor, exprimată cu tărie la Convențiunea de la Paris din 7/19 august 1858, Marile puteri europene n-au fost de acord cu denumirea de „*România*”. Astfel, în „*Convențiunea pentru*

organizarea definitivă a Principatelor Dunărene ale Moldovei și Valahiei” s-a stipulat unirea parțială a principatelor Moldovei și Valahiei sub denumirea „Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei”, care rămâneau sub suzeranitatea „Maiestății Sale Sultanul”.

În acel context, patrioții români au înțeles că trebuie să pună Europa în fața faptului împlinit. Acest demers a fost realizat în momentul în care în cele două Principate s-au desfășurat alegerile pentru Adunările Elective, care urmau să îi desemneze pe cei doi domni. Astfel, în Moldova, în 5/17 ianuarie 1859 a fost ales, în unanimitate, fruntașul unionist colonelul Alexandru Ioan Cuza, reprezentantul „*Partidei Naționale*”.

Întrucât în textul Convenției nu se stipula ca Domnii aleși în cele două Principate să fie persoane diferite, conducătorii luptei naționale au decis ca alesul Moldovei să fie desemnat și în Valahia. Însă adunarea electivă a Valahiei era dominată de conservatori, care dețineau 46 din cele 72 mandate. În această situație, liberalii radicali au inițiat, prin intermediul tribunilor, o vie agitație în rândul populației Capitalei și al țăranilor din împrejurimi. Astfel, o mulțime de peste 30.000 oameni s-a adunat în preajma Adunării electivă. Unul dintre tribuni, I.G. Valentineanu, nota că poporul era gata „*să năvălească în Cameră și să o silească a proclama ales pe alesul Moldovei*”. Astfel, în 24 ianuarie 1859, într-o ședință secretă a Adunării electivă, deputatul Vasile Boerescu a propus alegerea colonelului Alexandru Ioan Cuza. Propunerea a fost acceptată în unanimitate, făcându-se astfel primul pas către definitivarea Unirii Principatelor Române. Astfel, românii au pus Marile Puteri europene în fața faptului împlinit, Principatul Moldovei fiind unit, *de facto*, cu Valahia. Colonelul Alexandru Ioan Cuza a acceptat dubla alegere, fiind conștient că moldovenii și valahii sunt părți ale „*nației române*”.

Alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca Domn al celor două Principate a fost o surpriză pentru Marile Puteri europene, fiind privită în mod diferit de către străini. Românii au pus Europa în fața faptului împlinit, făurind construcția politico-statală modernă, prin unirea Moldovei (de fapt, a jumătății vestice a Moldovei) și Valahiei (fără Dobrogea lui Mircea cel Bătrân) sub principele Alexandru Ioan Cuza. Numele inițial al statului român modern, impus de prin forță de Marile puteri europene, a fost „Principatele Unite”.

Statul român modern a cuprins între hotarele sale doar o mică parte a Daciei getice. Unirea celor două Principate a fost un început de dreptate istorică, întrucât în afara hotarelor, de jur împrejur, au rămas români – în Moldova de

peste Prut (Basarabia), în Transnistria, în Ucraina (în Podolia, în Bugeac, în regiunea Cernăuți și în Zakarpattia, adică în Maramureșul de dincolo de Tisa), în Ungaria (în Câmpia Tisei), în Serbia (în Banatul Sârbesc, în Voivodina, în valea Timocului) și în Bulgaria.

Marile Puteri europene, cooperante între ele la vedere, dar rivale pe ascuns, au fost pe punctul de a se încălțera din cauza „*problemei românești*”, întrucât fiecare a sperat să obțină un profit din această problemă. Ele au abandonat destul de anevoios denumirea de „*Principatele Dunărene*”. Abia la 1 aprilie 1859, Marile Puteri europene, respectiv Franța, Anglia, Prusia, Regatul Sardiniei și Rusia, au recunoscut oficial rezultatele alegerii făcute de munteni și moldoveni, iar Austria și Turcia au amânat recunoașterea alegerii până la 25 august 1859. În urma unor negocieri abile și a unor jocuri diplomatice inteligente făcute de patrioți români, Marile Puteri europene au acceptat ca țara românilor să aibă, „*totuși*”, o identitate cu fundament etnic, adică să se numească „Principatele Române Unite”.

Unirea Principatelor Române în anul 1859 a constituit, pe fond, primul mare pas vizând realizarea, prin cuget și faptă românească, a proiectului Daciei Mari. Cea mai stringentă problemă a fost recunoașterea internațională a alegerilor. „*Faptul împlinit*” la 24 ianuarie 1859 a fost considerat de Poarta Otomană și de Austria drept o încălcare a Convenției de la Paris. Situația creată în cele două Principate urma să facă, de altfel, obiectul unei noi Conferințe internaționale, care se deschidea la Paris, la 26 martie/7 aprilie - 25 august/6 septembrie 1859. Românii au trecut urgent la luarea unor măsuri politico-militare pentru a-și apăra cauza și statul, atât pe plan intern cât și pe plan extern. Marile Puteri europene au ripostat, iar pentru recunoașterea unirii depline a fost convocată Conferința de la Constantinopol, unde Poarta Otomană a cerut dreptul de intervenție în Principate în cazul unor noi încălcări ale Convenției de la Paris, iar Austria a admis unirea doar pe durata domniei lui Alexandru Ioan Cuza.

Prin măsuri politico-diplomatice înțelepte, ostilitatea Marilor Puteri europene a fost atenuată, iar în 3 decembrie 1861, domnitorul Alexandru Ioan Cuza a declarat în fața Adunării electivă a țării că „*Unirea este în fine dobândită pentru noi*”. El s-a autodefinit „*domn și român*”, arătând că n-a cruțat „*osteneala*” și a întrebuințat „*toată răbdarea, toată prudența și toată moderațiunea neapărat necesare pentru consolidarea edificii naționalității române*”. În proclamația către națiunea română din 11 decembrie 1861 Alexandru Ioan Cuza a declarat: „*Români! Unirea este îndeplinită.*

Naționalitatea română este întemeiată!...Alesul Vostru vă dă astăzi o singură Românie. Vă iubiți patria, veți ști, dar, a o întări! Să trăiască România!''. În acest context, în 24 ianuarie 1862 tânărul stat român a primit denumirea de ROMÂNIA, cu capitala la București.

În acea zi, în cadrul primei Adunări Generale desfășurate după unirea Moldovei cu Valahia, a fost aprobată inițiativa domnitorului Alexandru Ioan Cuza, ca statul român să preia denumirea oficială de „*România*”. Toponimul „*ROMÂNIA*” (cu vocalele *o* și *â*) a fost preluat din panteonul toponimic românesc.

„*România*” a însemnat, din punct de vedere etnic „Țara românilor”, iar din punct de vedere politico-administrativ teritoriul Valahiei, cu Oltenia și Muntenia (fără Dobrogea), unit cu teritoriul Moldovei (partea central-apuseană), cu zona de la nordul Gurilor Dunării (fără Bucovina și fără cea mai mare parte din Basarabia). Numele „*România*” a fost îngăduit de Marile puteri europene pentru a recunoaște unirea politică a Moldovei și Valahiei, iar românii au considerat România ca nucleul în jurul căruia urmau să reconstituie vatra *Daciei getice*.

Col. (r) dr. Aurel V. David

FEMEILE ROMÂNCE PARTICIPĂ ACTIV LA LUPTA PENTRU LIBERTATE ȘI UNIRE

În spațiul românesc, feminismul apare încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea și se dezvoltă în paralel cu cel din alte state europene. Feminismul românesc este influențat de-a lungul timpului de realitățile istorice, culturale, sociale și politice ale vremurilor.

Privind cronologic mișcarea feministă, avem ca început anul 1815, când se înființează Societatea Femeilor Române din Buda, scopul fiind susținerea prin mijloace bănești a fondului școlilor naționale de rit ortodox din Regatul Ungariei.

În anii 1848 și 1849, femeile române iau parte alături de soții, frații și fiii lor la Revoluțiile din Țările Române. Amintesc doar câteva nume: **Ana Ipătescu, Maria Rosetti, Sevastia Bălcescu, Elena Cuza, Zoe Goleescu, Pelaghia Roșu, ș.a.** Ele s-au afirmat ca luptătoare devotate pentru cauza revoluției.

Reuniunea Femeilor din Brașov se constituie în anul 1850, având ca scop principal ocrotirea fetelor orfane.

Anii 1856-1859 sunt marcați de acțiunile ce susțin unirea Moldovei cu Țara Românească, femeile fiind nelipsite, aliate idealului de unire.

Elena Ghica susține unirea tuturor românilor într-un stat național modern.

Cornelia Emilian, în anul 1867, la Iași, înființează Reuniunea Femeilor Române, după modelul celei din Brașov.

Maria Cuțarida-Cratunescu, în anul 1897, la București, înființează „Societatea Materna”.

În iunie 1913 are loc primul Congres al reuniunilor femeilor din Transilvania. Se hotărăște, unirea acestora în Uniunea Generală a Femeilor din Austro-Ungaria, sub președinția doamnei **Maria Baiulescu**.

Primul Congres al Uniunii se ține în anul 1914, la Sibiu, congres la care participă și delegatele organizațiilor de femei din România.

Aceste organizații ale femeilor au programe clare de activitate: ocrotirea copiilor orfani, educația fetelor, sprijinirea celor defavorizați, asigurarea asistenței medicale pentru răniții și invalizii din Războiul pentru Independență și Primul Război Mondial.

Nu poate fi uitată prezența femeilor pe front, în prima linie, cazul **Pelaghiei Roșu**, „Ioana d’Arc” din armata „Crăișorului munților” Avram Iancu fiind ilustrativ.

Pelaghia Roșu a fost o femeie inteligentă, însuflețită de lupta pentru cauza națională, căreia și-a dedicat viața cu devotament și curaj. Cronicile timpului spun că la 12 martie 1849, în cea de a doua luptă de la Mărișel, **Pelaghia Roșu** a preluat comanda celor 80 de femei venite din sat.

Hotărâte să-și ajute soții și fii, puțini la număr în fața dușmanului, aceste femei, îmbrăcate bărbătește, rămân în istorie prin atacul călare dezlănțuit împotriva inamicului, obligându-l să se retragă.

Din păcate manualele de istorie au uitat de ea, de actele ei de vitejie, în schimb, cei din sat îi cinstesc memoria, așa cum numai moșii știu!

Galeria româncelor eroine alături femei tinere din diverse epoci. Cu toate că lista este impresionantă, de aproape un secol, **Ecaterina Teodoroiu** continuă să domine elita feminină românească.

Cine a fost Ecaterina Teodoroiu? Ce fapte de vitejie a săvârșit? De ce ocupă un loc central în galeria eroilor de la Mărășești? Răspunsul se află la Arhivele Militare Române, documente și mărturii memorialistice ce ne ajută să detașăm adevărul de legendă.

În ajunul Primului Război Mondial s-a făcut primul pas important spre unificarea mișcării politice feminine, prin constituirea Uniunii Femeilor Române din Austro-Ungaria (Brașov 1913), la care se vor asocia ulterior peste 100 de organizații de femei de pe întreg teritoriul României.

Rolul determinant a fost cel al doamnei **Maria Baiulescu**, o persoană instruită care a reușit să îmbine mișcarea feministă cu lupta națională a românilor din Transilvania. Se dedică cu mult devotament asistenței sociale, activând la Societatea pentru Ocrotirea Orfanilor de Război, Crucea Roșie, ș.a.

Maria Rosetti participă alături de soțul ei la Revoluția din 1848 urmându-l ulterior în exil. Revenind în țară, va susține mișcarea de Unire a Principatelor.

Alexandrina Gr. Cantacuzino – este membră fondatoare a Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române (SONFR).

În timpul Primului Război Mondial devine președinta societății, organizează cel mai mare spital pentru răniți din capitală. Din fondurile adunate de SONFR va fi ridicată Biserica Mausoleu de la Mărășești (1924).

Elena Ghica, fiica banului Ghica, nepoata domnitorului Grigore Ghica, se lansează ca scriitor sub pseudonimul *Dora D'Istria*. Lupta ei pentru emanciparea femeii răzbate din scrierile sale. Deși a fost ziaristă și scriitoare recunoscută în epocă, lucrările sale apărute în alte limbi nu sunt traduse și rămân străine cititorilor români. Mai mult, doar puțini români știu de existența acestei femei care și-a iubit țara și a fost caracterizată la superlativ.

O altă personalitate feminină care s-a afirmat în acele vremuri istorice este **Maria Cuțarida-Cratunescu**. Este prima femeie medic din România, cunoscută pentru rezultatele profesionale și în străinătate.

În anul 1897 înființează Societatea Materna, iar în anul 1899, organizează prima creșă pentru copiii muncitoarelor de la Fabrica de Tutun din București.

La Congresul acțiunilor feministe din 1900 prezintă lucrarea „Munca femeii din România”. Vocea ei se face auzită și la Congresul din Bruxelles (1907), și la cel din Copenhaga (1910).

Prima femeie româncă posesoare a brevetului de capacitate la Sorbona și a certificatului de înalte studii pedagogice, urmate la Collège de France, este **Constanța Duncă-Schiau**. În toamna anului 1863, ea înaintea domnitorului și Camerei Deputaților, un amplu proiect pentru crearea unui sistem educațional modern pentru femeile române. Este convinsă că: *„tăria unei nații este dependentă de treapta pe care se află femeia”*.

Revenind la participarea femeilor la momentul Marii Uniri, este relevantă mărturia lui Alexandru Vaida-Voevod: *„Erau și femei nenumărate, însuflețite, fericite că puteau participa alături cu bărbații, la marea sărbătoare națională a cărei importanță o apreciau din tot sufletul”*.

Din cei 1228 de delegați la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, din 1 Decembrie 1918, 61 au fost femei. Un câștig important al Marii Adunări Naționale de la Alba-Iulia a fost dreptul acordat femeilor de a-și exprima adeziunea la Unirea Transilvaniei cu România. Este o recunoaștere a comitetelor organizate de româncele din granițele Imperiului Austro-Ungar, începând cu a doua jumătate a sec. al XIX-lea.

Scopul inițial al reuniunilor de femei a fost acela de a crea școli pentru a educa în limba română copiii, a conserva tradițiile românești și a îngriji săracii și orfanii.

În anul 1918 reprezentantele feminismului au câștigat un drept de vot important, chiar dacă viitorul le-a arătat că mai aveau de luptat pentru

drepturile lor politice. Legislația României Mari a acordat dreptul de vot femeilor doar prin Constituția din 1938. Era o primă ieșire pe scena națională, oficial recunoscută.

Prezențele feminine sunt consemnate în presa vremii doar cu numele. După ce și-au depus „credențialele”, sunt date uitării. Amintesc doar câteva nume, cu mențiunea că toate femeile delegate au avut un rol important în pregătirea și realizarea Marii Uniri din 1 Decembrie 1918.

Dr. Elena Lemeny-Rozvan, singura reprezentantă în Marele Sfat Național. Este profesoară, cu studii de filozofie, limbi și istorie la Universitățile din Cluj și Geneva.

Elena Pop, sora lui Iuliu Maniu. Este reprezentanta Reuniunii Femeilor Române greco-catolice din Blaj. Din 1904, militase pentru drepturile femeilor. În anul 1913, accede în Comitetul de direcție al Uniunii Femeilor din Ungaria.

Veturia Leucuția – studentă la filologie, reprezintă societatea „Petrul Maior” la Marea Unire. În plină iarnă, ea împletește o coroniță din florile mușcatelor aflate în ferestrele celor din Alba-Iulia și o așează pe crucea viteazului Ion Arion, stegarul ucis în gara Teiuș.

Alte delegate la Marea Adunare Națională sunt:

Aurelia Goga, reprezentanta românilor din Rășinari – este mama poetului Octavian Goga.

Elena Goldiș, profesoară, reprezentanta Reuniunii Femeilor din Arad.

Aurelia Suci, reprezentanta Reuniunii Sfânta Maria, a femeilor greco-catolice din Gherla.

Ecaterina Dr. Moldovan și **Eugenia Mesaroșu**, sunt reprezentante ale Societății de lectură a Femeilor Române din Turda.

Maria Dr. Onișor și **Ana Dr. Gherman**, sunt reprezentante ale Reuniunii de binefacere a femeilor greco-catolice și ortodoxe din Bistrița.

Sidonia Docan participă la Marea Adunare Națională din Alba-Iulia ca delegat din partea Reuniunii Femeilor Române din Cluj împreună cu **Maria Papp**.

Ana Birtolon, fiica avocatului Ștefan Cicio Pop. Este secretara tatălui său în toată această perioadă, dar și una din cele 61 femei delegate la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia.

Lista „doamnelor de aur” ale neamului românesc poate continua, dar am să mai amintesc doar două nume: **Elena Alistar Romanescu** și **Maria Puia**.

Elena Alistar Romanescu este una din eroinele naționale ale Unirii Basarabiei cu România. În inima ei, credința cu dragostea de neam și țară s-au

împletit mereu. De profesie medic, este singura femeie deputat în Sfatul Țării care a hotărât unirea cu Țara Mamă la 27 martie 1918. În ziua de 11 februarie 1918, ea ține un discurs plin de curaj în Sfatul Țării.

Basarabia a votat Unirea cu România pe 27 martie 1918, așa cum spunea această vizionară, a venit timpul potrivit.

Maria Puia, o altă eroină, de această dată din Ardeal. Tânăra dactilografă din Blaj ajunge în posesia poemului „Vrem Ardealul”, scris în anul 1914 de Radu Cosmin. Ea multiplică materialul și-l distribuie, dar este trădată și arestată de autoritățile austro-ungare. Supusă unor interogatorii și anchete timp de șapte luni, ea nu dezvăluie cum a ajuns în posesia materialului. În final, cedează psihic și se sinucide. Lasă un bilet părinților, rugându-i să o ierte pentru gestul său: *„Am socotit că este mai bine să mor eu singură decât alții o sută”*. Sacrificiul acestei tinere este încă o mărturie a jertfei neamului românesc pe altarul Marii Uniri.

Cele 61 de delegate prezente la Marea Adunare Națională din Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, sunt o mărturie a participării directe a femeilor românce la Marea Unire.

Am fi nedrepti să nu le amintim și pe cele care au rămas acasă să-și crească pruncii, să cultive pământul, să păstreze tradiția creștină a neamului românesc, atunci când bărbații erau plecați să lupte pentru independența și libertatea țării, dar și pentru Unire. Ele nu sunt vizibile, dar munca lor a asigurat dezvoltarea unei generații sănătoase, păstrătoare a tradițiilor, a limbii române și a credinței noastre creștine.

Este o datorie a noastră să le respectăm și să le omagiem deopotrivă, la Centenarul Marii Uniri, dar și de Ziua Femeii!

Lt. col. (r) Maria Someșan

Cluj-Napoca

CONDAMNAREA LUI EUGEN CRISTESCU LA MOARTE PENTRU „CRIMĂ DE RĂZBOI ȘI DEZASTRUL ȚĂRII”

România a traversat, în perioada 1938-1944, trei regimuri distincte: monarhia autoritară (10 februarie 1938 – 6 septembrie 1940), regimul național legionar (14 septembrie 1940 – 23 ianuarie 1941) și regimul autoritar al mareșalului Antonescu (23 ianuarie 1941 – 23 august 1944).

Regimul autoritar al mareșalului Antonescu a fost identificat, interesat sau nu, de cele mai multe ori, cu unul fascist, legionaro-fascist, nazisto-antonescian etc. „*Autoritarismul - precizează politologul francez G. Burdeau - se caracterizează prin dominația șefului statului și limitarea libertăților politice*”. Toate regimurile politice autoritare, susține G. Burdeau, sunt dictaturi și ele provin „*atât din teoria politică cât și din criza socială*”.¹

Principalii artizani ai acestui regim care au condus România între 14 septembrie 1940 și 23 august 1944 au fost aduși în fața justiției, în București, la 26 mai 1946, și, după un scurt proces, principalii lideri – Ion și Mihai Antonescu, precum și doi dintre cei mai apropiați colaboratori ai lor – au fost executați, iar alții au fost condamnați la închisoare pe viață sau la lungi perioade de detenție. Verdictele procesului păreau inevitabile, ele derivând în mod inexorabil din deciziile justiției de atunci. Tribunalele Poporului au funcționat doar pentru o scurtă perioadă. Ele au fost desființate la 28 iunie 1946, deși, ulterior, au mai fost pronunțate sentințe în procese aflate încă pe rol.²

Considerații generale privind procesul lotului Antonescu

O comisie formată din acuzatori publici³ a examinat 2.700 de dosare ale unor persoane suspectate de crime de război, dar nu a găsit dovezi suficiente pentru intentarea proceselor decât pentru aproximativ jumătate dintre acestea, doar 668 persoane fiind condamnate, multe dintre ele în absență.⁴

¹ G. Burdeau, *Traité de science politique*, tomul IV, Paris, 1952, p. 21.

² Marcel-Dumitru Ciucă, *Introducere în: Documente*, vol. I, București, Editura Saeculum, Editura Europa Nova, 1995, p.33.

³ A se vedea Hary Kuller, *Evreii din România anilor 1944-1949: Evenimente, documente, comentarii*, București, Editura Hasefer, 2002, p. 356.

⁴ Lista celor acuzați de Tribunalele Poporului din București și Cluj, cu o scurtă și izbitor de apologetică introducere, se găsește în Cristina Păușan, *Justiția populară și criminalii de război, „Arhivele totalitarismului”*, vol. 7, nr. 1-2, 1999, p.150-165.

Acuzatorii publici au fost numiți de ministrul de Justiție, Lucrețiu Pătrășcanu și, mulți dintre ei, dacă nu toți, erau loiali membri de partid, unii fiind de etnie evrei. Lista completă include pe avocații Avram Bunaciu (care, în 1948, va primi postul lui Pătrășcanu), Ion Raiciu, Vasile Stoican, M. Mayo, Constantin Vicol, Stroe Botez, Ion I. Ioan, Petre Grozdea, Mihail Popilian, Constantin Mocanu și H. Leibovici; magistrații Ion Pora și Ștefan Ralescu; funcționarul civil Camil Surdu și muncitorii Alexandru Drăghici (care va deveni ministru de Interne, în 1952) și Dumitru Săracu (fost ospătar la restaurantul Capșa). Au existat două asemenea tribunale, unul în București și celălalt în Cluj. Tribunalul din București a condamnat 187 de persoane⁵, restul fiind condamnate de către Tribunalul din Cluj. Trebuie menționat că, în general, la Tribunalul din Cluj (înființat la 22 iunie 1945) au fost pronunțate sentințe mai aspre decât la cel din București.

În ceea ce privește procesul principal, al 16-lea în seriile proceselor montate de Tribunalele Poporului⁶, trebuie spus că pentru 24 de acuzați Curtea a pronunțat 13 condamnări la moarte, dar șase dintre acestea (inclusiv cea a comandantului legionar Horia Sima și cele ale miniștrilor legionari Mihai Sturdza, Ioan Protopopescu, Corneliu Georgescu, Constantin Papanace și Victor Iașinschi) au fost pronunțate în absență și n-au fost niciodată aplicate. La recomandarea guvernului, regele Mihai I a comutat sentințele cu moartea în închisoare pe viață pentru fostul ministru al Apărării, Constantin Pantazi, pentru reprezentantul guvernului însărcinat cu supravegherea evreilor, Radu Lecca, și pentru directorul Serviciului Special de Informații, Eugen Cristescu.⁷ Mareșalul Ion Antonescu și fostul său ministru de Externe, Mihai Antonescu, generalul inspector al Jandarmeriei Constantin Z. [Piki] Vasiliu și Gheorghe Alexianu, guvernatorul Transnistriei, au fost executați la 1 iunie 1946.⁸

Procesul principalilor protagoniști ai guvernului Antonescu a avut loc în București și nu la Nürnberg, în conformitate cu angajamentul luat de noul guvern român față de Aliați în Armistițiul semnat la Moscova în 12

⁵ Zoltan Tibori Szabo, *The Transylvanian Jewry During the Postwar Period, 1945-1948 în: „East European Perspectives”*, vol.6, www.rferl.org/eeepreport/; A se vedea Andreea Andreescu, Lucian Năstase, Andreea Varga (eds.), *Evreii din România (1945-1965)*, Cluj, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, 2003, p. 311-325 (în continuare, sub titlul Ședința cu foștii acuzatori publici).

⁶ *Procesul mareșalului Antonescu*, vol. 2, p. 211.

⁷ Documentele nr. 19, 20 și 21 în Cristian Troncotă, *Omul de Taină al Mareșalului*, București, Editura Elion, 2005, pp. 372- 375.

⁸ *Procesul mareșalului Antonescu*, vol. 2 p. 432-439.

septembrie 1944, care stipula arestarea criminalilor de război, dizolvarea organizațiilor fasciste și pro-naziste și prevenirea reapariției acestora.⁹ În acest context, trebuie notat că, spre deosebire de alți lideri autoritari, Ion Antonescu nu a avut niciodată un partid sau o organizație fascistă care să-l sprijine și odată cu apariția *Înaltului Decret* din 14 februarie 1941, Statul Național Legionar a fost abrogat și orice activitate politică interzisă .

Printre primele legi despre aducerea în justiție a criminalilor de război și a celor responsabili pentru situația catastrofală a țării a fost cea promulgată la 20 ianuarie 1945. Criminalii de război au fost definiți cei care: *„au tratat prizonierii de război și ostaticii într-o manieră contrară prevederilor legislației internaționale; au ordonat sau au înfăptuit acte de cruzime sau execuții în zonele de război; au ordonat și au inițiat înființarea ghetourilor, a lagărelor de concentrare și a celor de muncă; au efectuat deportări pe motive politice sau rasiale; au ordonat sau au înfăptuit represiuni colective sau individuale, evacuări și deportări în vederea exterminării persoanelor; au folosit munca forțată în scopul exterminării”*.¹⁰

Odată cu instalarea guvernului Petru Groza, dominat de comuniști, în martie 1945, elaborarea legislației pentru aducerea în justiție a criminalilor de război a fost urgentată, iar ritmul sentințelor accelerat. Procesul lotului Antonescu s-a bazat pe *Legea nr. 312 din 12 aprilie 1945 pentru descoperirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării și de crime de război*. Această lege stabilea **două categorii de vinovați**:

1. Vinovați de dezastrul țării erau cei care *„a) au promovat hitlerismul sau fascismul și care, au permis înaintarea armatelor germane pe teritoriul țării și b) după 6 septembrie 1940, au militat pentru pregătirea sau desăvârșirea faptelor de mai sus prin viu grai, prin scris sau prin orice alte mijloace”*¹¹;

2. Vinovați de crime de război; au fost stabilite 15 încadrări posibile, dintre care amintim: *a) „au hotărât declararea sau continuarea războiului contra URSS și a Națiunilor Unite”; c) au supus la un tratament inuman prizonierii sau ostaticii de război; d) au ordonat sau săvârșit acte de teroare, cruzime sau de suprimare a populației din teritoriile în care s-a purtat războiul; e) au ordonat sau săvârșit represiuni colective sau individuale în scop*

⁹ Articolul 15 al Convenției de armistițiu dintre guvernul român și guvernele Națiunilor Unite, 23 august 1944, Documentul II, București, 984, 709.

¹⁰ Legea statului pentru pedepsirea criminalilor de război și legea pentru aducerea în justiție a celor vinovați de Holocaust, nr. 50 și 51, „Monitorul Oficial” nr.17 din 21 ianuarie 1945, p. 415.

¹¹ *Procesul marelui Antonescu*. Documente, p. 55.

de persecuție politică sau din motive rasiale asupra populației civile; f) au ordonat sau organizat munci excesive sau deplasări și transporturi de persoane în scopul exterminării acestora; g) comandanții, directorii, supraveghetorii și paznicii de închisori, de lagăre de prizonieri sau de internați politici, de deportați sau de deținuți politici, de lagăre sau detașamente de muncă obligatorie, care au supus la tratamente inumane pe cei aflați sub puterea lor; h) ofițerii de poliție judiciară sau anchetatorii cu orice titlu în chestiuni cu caracter politic sau rasial, care au comis acte de violență, torturi sau alte mijloace ilegale de constrângere; i) procurorii sau judecătorii civili ori militari care au ajutat sau săvârșit, cu intenție, acte de teroare sau violență; j) au părăsit teritoriul național pentru a se pune în slujba hitlerismului sau fascismului și au atacat țara prin scris, prin grai sau în orice alt mod”¹². Tot în categoria vinovaților de crime de război intrau și persoanele care au realizat averi ilicite de pe urma războiului sau a legislației rasiale, cele care au emis legislația de concepție hitleristă, legionară sau rasială sau au aplicat în mod excesiv o astfel de legislație.

Legea prevedea că *persoanele găsite vinovate de faptele prevăzute la art. 2 vor fi pedepsite cu moartea sau cu muncă silnică pe viață*. Existau, deci, **trei mari categorii de activități politice, militare, juridice sau de propagandă care cădeau sub incidența acestei legi**:

1. participarea la război împotriva URSS și a Aliaților;
2. tratament inuman (de la munca obligatorie la exterminare) aplicat prizonierilor de război, populației civile din zonele de conflict sau determinat de motive politice ori rasiale ;
3. propaganda legionară. Această ultimă categorie, care a permis acuzarea ziariștilor, a intelectualilor care au susținut prin ideile lor regimul Antonescu, Garda de Fier, precum și a demnitarilor sau funcționarilor din aparatul de propagandă nu se regăsește printre criteriile de incriminare formulate la procesul de la Nürnberg.

Pedepsirea criminalilor de război nu a constituit niciodată un scop în sine. Ea a fost, în parte, rezultatul presiunii exercitate de URSS și de forțele de ocupație sovietice, de vreme ce multe dintre crimele luate în discuție s-au petrecut în teritoriile românești anexate de Soviete sau pe pământ sovietic.

Procesul lui Ion Antonescu și al colaboratorilor săi apropiați nu a fost o problemă exclusiv românească. Declarația de la Moscova din 1 noiembrie 1943,

¹² Idem, pp. 54-55.

decizia întâlnirii de la Ialta în legătură cu pedepsirea urgentă a criminalilor de război, din 2 februarie 1945, și al doilea paragraf al Declarației Aliatilor dată după prăbușirea Germaniei naziste, la 5 iunie 1945, toate acestea s-au combinat pentru a transforma pedepsirea liderilor români într-o chestiune de justiție universală, într-o manifestare a comunității internaționale pentru eradicarea acelei ideologii care dusesese la rezultatele atât de oribile în întreaga Europă. În consecință, criteriile după care a fost evaluat procesul regimului Antonescu sunt identice cu cele folosite la pregătirea rechizitoriilor de la Nürnberg, deși acuzațiile de crimele regimului românesc sub Antonescu nu puteau fi puse în aceeași ecuație cu cele ale Germaniei sub Himmler, Göring, Ribbentrop și ceilalți lideri naștiști.

Procesul de la Nürnberg făcea distincție între patru categorii de crime:

1. Conspirație: Acuzații au pregătit și au pus în practică un plan cu scopul de a obține puterea absolută și au acționat în înțelegere totală pentru perpetuarea crimelor ulterioare;

2. Crime împotriva păcii: Acuzații au încălcat articolul 34 din tratatele internaționale în 64 de ocazii separate, ducând războaie de agresiune și provocând ruina întregii lumi;

3. Crime de război: Acuzații au ordonat sau au permis asasinatelor colective și tortura la scară incommensurabilă, au transformat în sclavi milioane de oameni și au ordonat jaful generalizat.

4. Crime împotriva umanității: Acuzații au persecutat adversarii politici și minoritățile rasiale sau religioase. Ei au exterminat întregi comunități etnice.¹³

Două dintre cele patru secțiuni ale acuzațiilor, ca și anumite părți din rechizitoriu, nu puteau servi ca bază pentru acuzațiile împotriva regimului Antonescu. „Conducătorul” (cum era numit Antonescu, ca imitație a termenului german „Führer”) nu a arătat nici o ambiție în a acapara puterea absolută înainte de septembrie 1940 și nu a provocat autoritățile legale; în fapt, el a fost ales prim-ministru de către regele Carol al II-lea însuși, după o scurtă, dar foarte acută criză politică provocată de prăbușirea frontierelor României. Antonescu și-a ales, într-adevăr, partenerii de guvernare, dar numai după abdicarea regelui și și-a asumat multe dintre prerogativele acestuia.

Curtea a încercat să judece faptele lui Antonescu în lumina unor principii, idei și norme complet străine intereselor României; astfel, au fost aduse acuzații regimului lui Antonescu și opoziției că nu au făcut ca România

¹³ Joe J. Heydecker, Johannes Leeb, *Le Procès de Nuremberg*, Paris, Buchet-Chastel-Correa, 1959.

să ducă o luptă armată împotriva Germaniei naziste, așa cum au procedat Tito în Iugoslavia, slovacii sau participanții la revolta poloneză.

Unul dintre obiectivele procesului a fost discreditarea liderilor naționali, a partidelor și a forțelor care ar fi putut să se opună preluării României de către comuniști – precum Maniu, Brătianu și Mihalache de la Partidul Național Liberal și de la cel Național Țărănesc – și a colaboratorilor apropiați ai acestora. Anchetatorii, acuzatorii și Curtea doreau să-i lege pe Maniu și Brătianu de regimul fascist, să-i califice drept complici ai scopurilor criminale ale acestui regim și să-i prezinte ca sprijinind tacit planurile și deciziile lui Antonescu, inclusiv în participarea la războiul antisovietic (fără să se facă vreo distincție între teritoriile românești capturate și Uniunea Sovietică propriu-zisă). Liderii partidelor de opoziție au fost prezentați ca promotori ai fascismului, ca apărători ai „intereselor capitaliștilor și boierilor”, împotriva intereselor „clasei muncitoare” ș.a.m.d. Din acest punct de vedere, procesul a deschis drumul pentru campania care a culminat cu marele spectacol politic din 1947 – cel al lui Maniu, Brătianu și Mihalache, printre alții. Toți aceștia au murit în închisoare.

Relația dintre Maniu, Brătianu, Mihalache, N. Lupu, ș.a. și regimul lui Antonescu, rolul lor în cadrul acestuia sunt un subiect complex, care necesită o abordare separată. Maniu s-a opus în mod clar încercărilor de a face din el un coresponsabil al crimelor regimului: *„inculpații din boxă sunt răspunzători doar pentru propria lor politică”* – a spus el la proces.¹⁴

În aproape toate rechizitoriile la procesele criminalilor de război au existat referințe care subliniau faptul că regimul lui Antonescu a fost susținut activ de „moșieri, bancheri și mari industriași”. De exemplu, documentele rechizitoriului pogromului de la Iași formulau următoarele: *„Fascismul a subjugat interesele poporului român intereselor grupurilor de moșieri și bancheri și a târât România în războiul criminal de partea lui Hitler”*.¹⁵

După încetarea activității Tribunalului Poporului, la sfârșitul anilor 1940 și începutul anilor 1950 au fost reluate procesele celor implicați în săvârșirea de crime de război.

Condamnarea directorului SSI Eugen Cristescu

Cristescu apare ca inculpat în așa-zisul proces al mării trădări naționale, care s-a desfășurat între 6 și 17 mai 1946, și a fost condamnat la moarte pentru *„crimă de război și dezastrul țării”*. În sentință se menționa:

¹⁴ Depoziția lui I. Maniu din 11 mai 1946, AMI, dosar 40010, vol. 2, fila 293.

¹⁵ Arhiva SRI Fond Anchetă, Procesul criminalilor de război, Masacrul de la Iași, 1947.

„faptele astfel cum sunt expuse mai sus, întrunesc în totul elementele crimei de dezastrul țării, prin săvârșirea crimei de război, prevăzută de art. 2, lit. d, din legea 312/1945 și sancționată de art. 3, al. 2 din legea 312/1945, texte pe care Tribunalul Poporului le aplică în cauză;

- acuzatul Eugen Cristescu este inițiatorul înființării de ghettouri, lagăre de internare și deportări din motive de persecuție politică și rasială, și prin urmare făcând în cauză aplicația art. 2, lit. m, din legea 312/1945, și art. 3, al. 1, combinat cu art. 3 din aceeași lege, urmează a pronunța condamnarea acuzatului și pentru această crimă;”

Tribunalul poporului trage concluzia „că acest acuzat s-a pus în slujba hitlerismului și fascismului și a contribuit cu fapte proprii la realizarea scopurilor politice, fapt prevăzut de art. 2, lit. o din legea 312/1945 și sancționat de art. 3, al. 1, din aceeași lege, texte pe care, de asemenea, Tribunalul Poporului le aplică în cauză.

Văzând și dispozițiile art. 101 din Codul penal, după care Tribunalul urmează a stabili pedeapsa cea mai gravă ce urmează a fi executată de acuzat, ca pedeapsă cea mai mare dintre pedepsele stabilite pentru fiecare crimă în parte”.

Din ordonanța nr. 3 din 22 august 1946 a Parchetului General al Curții de Apel București, Cabinetul III Criminali de război, aflăm că Cristescu, împreună cu generalul de brigadă C. Tobescu erau acuzați și într-un alt proces pentru infracțiunea de „sabotare a actului de la 23 august 1944”.

De remarcat că după judecarea procesului intentat celor ce s-au făcut vinovați de masacrele de la Iași din iunie 1941, numele lui Eugen Cristescu (în Decizia Criminală cu nr. 2628 din 26 iunie 1948) nu se regăsește în rândul celor care au fost condamnați, ceea ce înseamnă că a fost absolvit de orice penalitate.

Împreună cu Radu Lecca, fost comisar general pentru problemele evreiești și generalul Constantin Pantazi, fost ministru de război, Cristescu a beneficiat de *Înaltul Decret Regal cu nr. 1746* prin care i s-a comutat pedeapsa la muncă silnică pe viață

Concluzii

Acest proces – un act politic – s-a înscris între acele tipuri de procese în care hotărârea era adoptată înainte de administrarea probelor și se desfășura în conformitate cu articolul 14 al Convenției de Armistițiu din 12 septembrie 1944, care preciza că Guvernul și Înaltul Comandament Român se obligă să

colaboreze cu Înaltul Comandament Aliat (Sovietic) la arestarea și judecarea persoanelor acuzate de crime de război.¹⁶

Procesele s-au înscris într-un context politic și o logică post-război coerentă și au avut un temei juridic asemănător procesului de la Nürnberg.

În concluzie, **ocupația sovietică și regimul comunist impuse României au împiedicat o dezbatere reală despre regimul autoritar al regelui Carol al II-lea și regimul lui Antonescu**, despre imperfecțiunile societății românești sau despre valorile acesteia.

În acest context, chiar dacă ne uităm trecutul (istoria) așa cum a fost, ce este și mai grav este faptul că **sentințele care au fost date în interesul regimului comunist sub control sovietic nu au fost anulate prin nicio altă reglementare oficială a instanței supreme (Curtea Supremă de Justiție). Ca în multe alte cazuri, o prevedere legală a blocat orice inițiativă de reconsiderare a trecutului.**

Astfel, în anul 2002 a fost elaborată Ordonanța privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii, care în articolul 2 c) precizează că *„prin persoane vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii se înțelege orice persoană condamnată definitiv de o instanță judecătorească română sau străină pentru una sau mai multe infracțiuni contra păcii și omenirii, precum și orice persoană condamnată de o instanță penală internațională pentru crime de război sau crime contra umanității”*.

După ce a fost închis în penitenciarele de la Dumbrăveni și Aiud, Eugen Cristescu a decedat la 12 iunie 1950 în penitenciarul Văcărești.

Memoria singurului funcționar al serviciilor de intelligence naționale, care se prezintă posterității cu o veritabilă operă, ca și memoria foștilor funcționari SSI, precum și memoria ofițerilor armatei române detașați la SSI necesită pe lângă recunoștința noastră pentru faptele și sacrificiile lor și o binemeritată reparație printr-un act de justiție.

Col. (r) dr. Tiberiu Tănase

¹⁶ 1946-1954. *Marile procese politice în România . Ultimele zile ale mareșalului Antonescu* , în Magazin Istoric nr 6/1991, p. 50 .

DOBROGEA, CAUZA ȘI LUPTA OAMENILOR EI

„România nu s-a format la 1918-1920 – cum se spune uneori, în mod grăbit sau tendențios – ci atunci s-a oficializat ca realitate veche, recunoscută pe plan internațional, prin tratate. Proclamarea independenței de stat a României, la 9-10 mai 1877 (și apoi apărarea sa pe câmpurile de luptă) a fost un mare act de voință națională, care nu trebuie contrapus Unirii de la 1918. Independența nu a fost neapărat un scop în sine, ci un pas mare spre realizarea unității naționale depline. Românii au ajuns să trăiască în anul 1918 „ora lor astrală”, împărțându-se din ambrozia și nectarul celor aleși.” Ioan Aurel Pop.¹

Prima mare conflagrație mondială a luat sfârșit la ora 11, în a 11-a zi a lunii a 11-a din anul 1918, când, după semnarea Armistițiului de la Compiègne (Franța) între Puterile Antantei și Germania, au încetat ostilitățile, iar armele au tăcut. Germania era obligată, printre altele, să își retragă armata din România. Sfârșitul marelui război mondial se înregistrează însă abia la 8 ianuarie 1919, la Versailles. Starea de război între cele două tabere a persistat pentru încă șapte luni până la încetarea finală, consacrată prin semnarea Tratatului de la Versailles cu Germania (28 iunie 1919) și, respectiv, tratatelor cu: Austria, la St. Germain, Ungaria, la Trianon, Bulgaria, la Neuilly și cu Imperiul Otoman, la Sèvres.

Războiul devastator pentru Dobrogea, așa cum mai fuseseră atâtea altele în istorie, se încheiase. Doi ani de zile Dobrogea fusese ocupată de trupele germano-bulgare. Sânge, lacrimi și disperare. Populația se evacuasese din octombrie 1916 în Moldova și Basarabia, lăsându-și agoniseala în mâna cuceritorilor.

La sfârșitul lunii noiembrie 1918, trupele române de jandarmi trec Dunărea și îi însoțesc pe primii reprezentanți ai administrației românești care se instalează cu mare greutate, treptat, în orașele ruinate de ocupație.

Provincia fusese ruptă din trupul țării în urma Tratatului de pace semnat la București la 24 aprilie/7 mai 1918. Bulgaria primea Cadrilaterul cu o rectificare de graniță în favoarea sa, urmând ca restul teritoriului dobrogean să fie stăpânit în comun până la Conferința de pace ce urma să aibă loc la sfârșitul războiului.²

¹ <https://www.ideeaeuropeana.ro/blog/eticheta/ioan-aurel-pop-fascinatia-mariei-uniri-din-1918/>

² Popescu Băjenaru, I., *Povestea neamului românesc*, Cartea Românească, București, 1925, p.257.

Pacea de la Brest-Litovk, din 18 februarie 1918, între Rusia sovietică și Puterile Centrale, și intrarea trupelor germane în Ucraina au lăsat România total descoperită în fața Puterilor Centrale. Guvernul Marghiloman a acceptat o misiune foarte grea, aceea a încheierii unei păci, care, oricât de grea ar fi fost, permitea supraviețuirea României. După unele preliminarii la Buftea, la 24 aprilie 1918 s-a semnat Pacea de la București. Tratatul era alcătuit din șapte capitole care cuprindeau în total 31 de articole cu referiri la subordonarea totală economică și politică a României față de Puterile Centrale. În concepția acestor țări, tratatul constituia doar un preludiu al planului lor expansionist și un mijloc de sufocare economică și militară a țării. Tratatul și-a păstrat caracterul pe care i l-au imprimat inițiatorii săi, acela de dictat. El nu a fost recunoscut de regele Ferdinand și nu a fost ratificat de Corpurile legiuitoare.

Conform tratatului de pace, întreaga provincie Dobrogea și munții Carpați treceau sub stăpânire străină (art.10 și 11). Bulgaria a primit Dobrogea de Sud – Cadrilaterul, cu o fâșie din sudul județului Constanța. Restul Dobrogei, până la gurile Dunării, se ceda în condominiu celor patru puteri aliate³, rămânând ca atribuirea ei definitivă să se reglementeze la încheierea războiului. Această parte a Dobrogei a rămas sub administrarea comună a Puterilor Centrale pentru că nu s-a ajuns la o înțelegere. Constanța era port liber german deoarece marile interese comerciale ale Germaniei legate de gurile Dunării și Marea Neagră impuneau ca aceasta să nu fie la discreția Bulgariei. Astfel, chestiunea Dobrogei era rezolvată în defavoarea României, care era depozitată de provincia transdanubiană.⁴

Lucrurile n-aveau însă să rămână mult timp așa. Victoriile Antantei din vara anului 1918 au creat condiții favorabile reintrării țării noastre în război și continuării luptei pentru eliberare națională. În septembrie 1918, Bulgaria a fost înfrântă decisiv de trupele Antantei. La 24 octombrie 1918, guvernul Marghiloman demisionează și este înlocuit cu un altul sub președinția generalului Constantin Coandă. Acesta a proclamat mobilizarea generală și a cerut trupelor germane să părăsească țara. Țara noastră a declarat război Germaniei și a anunțat că pacea de la București este un act nul și neavenit.⁵

„Către toamna anului 1918, când viguroasa ofensivă a marilor noștri aliați de pe frontul apusean făcuse victoria noastră îndoielnică, lăsând oricui

³ Administrare a unui teritoriu de către două sau de mai multe țări.

⁴ Nicolina Ursu, *Dobrogea în negocierile de pace din martie-mai 1918*, în „Anuarul Muzeului Marinei Române tom VI”, editura CNAPMC, Constanța, 2003, p.214-215

⁵ V. Bianu, *Războiul României Mari*. Cluj, 1926, p. 385.

putința de a întrevedea apropiatul sfârșit al suferințelor și nedreptăților aduse cu el de groaznicul măcel mondial, Ion I.C. Brătianu, șeful partidului național-liberal, care a prezidat evenimentele istorice ale acelor vremuri – entuziasta noastră intrare în acțiune pentru înfăptuirea unității naționale, înălțătoarele succese de la început, dureroasele înfrângeri de mai târziu și acele strălucite victorii de la Oituz, Mărăști și Mărășești, dovezi în veci nepieritoare ale vechilor noastre virtuți ostășești – a binevoit să mă însărcineze cu redactarea unui memoriu asupra drepturilor noastre la stăpânirea Dobrogei, pe atât de mult dorită și solicitată de bulgari, pe cât de sălbatic pustiită tot de ei pe timpul nefastei lor ocupații”. Așa motiva cunoscutul politician și publicist dobrogean I.N. Roman, considerat pe bună dreptate liderul emigrației dobrogene, în memoriul „Drepturile, sacrificiile și munca noastră în Dobrogea față de pretențiile bulgarilor asupra ei“.

Memoriul fusese imprimat în grabă, numai în câteva exemplare, spre a ține loc de manuscris, din ordinul d-lui general Coandă, pe atunci prim-ministru și ministru de externe, la tipografia serviciului geografic al armatei, ce funcționa în vechiul palat administrativ din Iași, și a fost distribuit bărbaților politici care ne-au reprezentat la Conferința păcii de la Paris.⁶

Memoriul întocmit de I.N. Roman a fost prezentat reprezentanților Germaniei și Austro-Ungariei, fără prea mare succes însă.

Convins că Dobrogea nu poate fi definitiv pierdută, I. N. Roman alcătuiește un alt memoriu și se prezintă, alături de alți dobrogeni, la Ion I. C. Brătianu. Aici, o scenă fierbinte, de lacrimi și promisiuni și demararea unei acțiuni de influențare a opiniei publice internaționale. Textul memoriului este tradus în limbi străine și dat reprezentanților Marilor Puteri, dar și celor mai importante publicații europene.⁷

Un mare număr dintre refugiații dobrogeni și-au găsit loc de refugiu și adăpost în orașul Galați și regiunea dimprejur. Orașul, suprapopulat cu românii fugiți de la vetrele lor, făcea față cu greu unui climat de normalitate și siguranță. Autoritățile gălățene îi sprijină pe refugiații dobrogeni, „*procurându-le la prețuri reduse cele de trebuință, ba chiar purtând și grija de a găsi de lucru muncitorilor lipsiți de mijloace*“⁸.

⁶ Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, *Constanța. Memoria orașului, vol. I 1878-1940*, ediția a II-a, editura Muntenia, Constanța, 1997, p.250.

⁷ *Ibidem*, p 251

⁸ Brutus Cotovu, *Însemnări pe timpul refugiului*, în „*Analele Dobrogei*“, an X, 1929, editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1929, p. 255

Refugiații dobrogeni își aleg drept loc de întâlnire și discuții saloanele berăriei „Luther“ din fața Parcului municipal din Galați, puse gratuit la dispoziția refugiaților. Astfel, la Galați, *„o bună parte dintre intelectualii constănțeni și tulcenii, formată din proprietari, funcționari, comercianți, industriași, în fața situației critice ce s-a creat prin refugiu, au pus la cale înființarea unei asociații de oameni pricepuți, care să colaboreze cu autoritățile locale, în scop de a înlesni protejarea și ajutorarea familiilor nevoiașilor“*.⁹

Izgoniți de pe pământul și din căminul lor, oamenii se constituie într-un comitet și se adresează primului ministru Alexandru Marghiloman, căruia îi prezintă greutățile și suferințele dobrogenilor: pribegie, toate bunurile distruse sau confiscate de forțele de ocupare, jafuri, foamete, crime, torturile bulgarilor etc.

Îngrijorați de situația existentă în Dobrogea, de faptul că, deși războiul se terminase și Bulgaria fusese înfrântă, autoritățile de la Sofia nu și-au retras trupele și administrația, la 26 octombrie 1918, refugiații dobrogeni organizează o întrunire în sala Teatrului din Galați, la care au participat și localnici, interesați de „chestiuni însemnate de ordin național“.

Întrunirea, care a fost denumită oficial în documente „Congresul refugiaților din Dobrogea”, i-a avut drept președinți pe Ștefan Borș¹⁰ și Petre Grigorescu¹¹. Cu această ocazie, este redactat un memoriu către Rege, Guvern și corpurile legiuitoare, din care redăm următorul fragment:

„Escelență, Populația dobrogeană de origine română, evacuată din Dobrogea pe timpul ocupațiunii acestei provincii în 1916 de armatele germano-bulgare, iar parte izgonită de autoritățile bulgare după ocupațiune, a

⁹ Horia Roman, *Cenușa visărilor noastre*, 1969, Societatea Academică Română. Roma, p.40

¹⁰ Ștefan Borș (1858-1928), primar al Tulcei în trei rânduri, între anii 1894 – 1911. În trei rânduri a fost deputat și senator conservator în Parlamentul României, între anii 1899 – 1911. În timpul primului război mondial a sprijinit populația plecată în pribegie, preocupându-se să aducă de la Iași alimente și îmbrăcăminte și s-a aflat în fruntea protestelor organizate la Galați după pacea de la București. A făcut parte din Comisia de anchetare a abuzurilor săvârșite în perioada 1916 – 1918, constituită prin Decretul – Lege nr. 318/26 ianuarie 1919.

¹¹ Petre Grigorescu (1849- 1934). Venit în Dobrogea ca silvicultor în 1878, și numit șeful pădurilor dobrogene, cu reședința la Babadag, în 1878. A fost cel dintâi inginer român care s-a ocupat de solul dobrogean și a înființat plantația de salcâmi de la Murfatlar. Cumpără pământ în Dobrogea pentru a da un exemplu în ce privește dorința de stabilitate în zonă. A fost unul dintre cei mai mari publiciști locali. A luptat pentru drepturile politice și ridicarea culturală a provinciei. A fost director-proprietar al săptămânalului *Constanța*, pe care l-a redactat singur din 1889 până în 1905. A redactat un volum de impresii și studii din timpul primului război mondial. A scris mai multe volume: *Chestiuni dobrogene*, *Românism și românizare*, *Pădurile Dobrogei*, *Însemnări din pribegia războiului 1916-1918*. A fost membru al partidului conservator al lui Petre Carp, a condus consiliul județean, a fost consilier local, ajutor de primar.

*luat cunoștință cu durere de hotărârea Marilor Puteri aliate de a lăsa Dobrogea sub administrația bulgară până la încheierea păcii generale. Această populație, formată din sute de mii de suflete, pribegite astăzi prin tot cuprinsul Moldovei, al Basarabiei, precum și prin cartierele orașelor de pe malul stâng al Dunării de jos, și, lipsită de mijloace de trai și de bunul său căzut pradă năvălitorilor, se află astăzi în mizerie, așteptând cu nerăbdare îngăduința de a i se permite întoarcerea la vetrele sale din Dobrogea, fără a fi amenințată cu izgonirea și fără a mai fi expusă la persecuții”.*¹²

Memoriul refugiaților dobrogeni nu a rămas fără răspuns. La 12 noiembrie 1918, regele Ferdinand comunică, prin Henri Catargi, mareșalul Curții Regale, că „datorită frumoaselor împrejurări de astăzi să vă dea siguranța că grijile și suferințele populațiunii românești din Dobrogea se vor risipi cât de curând sub căldura binefăcătoare a soarelui libertății. Majestatea Sa vă mulțumește pentru expresiunea sentimentelor D-voastră și pentru neadormita veghe cu care ați păzit interesele și demnitatea dobrogenilor”.

Dintre oamenii de știință români, Nicolae Iorga a fost savantul care și-a pus condeiful, cu cea mai mare pasiune și consecvență, în slujba demonstrării, cu argumente științifice, a caracterului românesc al Dobrogei. Aflat în refugiu la Iași, Nicolae Iorga, alături de numeroși frunțași dobrogeni, inițiază în jurul și prin intermediul ziarului *Neamul românesc*, o amplă acțiune pentru salvarea Dobrogei. „Pe vremea aceea d-l Nicolae Iorga, cu mari sacrificii, scotea zilnic „*Neamul românesc*”, luptând cu cenzura și cu tot felul de greutăți, ca să întrețină mai departe ideea națională și speranța în isbânda finală. Profesori, avocați, medici, literați și ziariști de pretutindeni, din vechiul regat și din provinciile pe atunci subjugate, defilau prin redacția *Neamului românesc*, luau contact și își comunicau reciproc informațiunile, uneori fanteziste și impresiile, mai totdeauna optimiste, asupra evenimentelor în curs. Ziarul d-lui profesor Iorga a deschis larg coloanele sale, între altele, chestiunii dobrogene. Era și nevoie”, spunea I. N. Roman într-un material documentar memorialistic apărut în *Analele Dobrogei* (nr.1 din 1922).

Iorga continuă să tipărească ziarul *Neamul românesc*, unde publică două articole foarte importante referitoare la problema dobrogeană: „*Cum am intrat noi în Dobrogea*” (27, 28 mai 1918) și „*Cum am căpătat Dobrogea*” (18 octombrie 1918).

¹² *Analele Dobrogei*, 1929, p. 256-257

După semnarea păcii de la București, Nicolae Iorga este cel care va redacta, „la rugămintea foștilor parlamentari dobrogeni”, Protestul ce trebuia să fie citit în Parlament. „Față de ruperea, prin tratatul de pace ce ni s-a impus de împrejurări, care n-au a face cu vitejia oștilor românești și cu hotărârea întregului nostru popor de a-și menține drepturile naționale cele mai elementare, din trupul patriei a teritoriului cuprins între Dunăre și Mare, care odinioară era numit de vechii săi stăpâni turci Dobrogea, subsemnații senatori ai districtelor Tulcea și Constanța protestă solemn, în numele alegătorilor lor de origini deosebite, dar uniți prin același simț de credincioasă alipire și de nesfârșită iubire față de nația românească și de Statul român, împotriva acestei silnice sfâșieri. Nimic n-o îndreptățește, sub nici un raport. Și, dacă noi o știm foarte bine, ținem să adăugim, pentru lumina străinilor, argumentele hotărâtoare, care nu fac decât să se adauge dreptului celui mai evident care se încalcă astăzi.” Acest document nu a fost prezentat public, dar va sta la baza unui al treilea act de protest, înaintat de data aceasta, direct suveranului.¹³

Deși ostilitățile pe frontul din Balcani se încheiaseră încă din 11 noiembrie 1918 prin capitularea Bulgariei și Turciei și încheierea unui armistițiu general, autoritățile și armata română nu au putut intra în Dobrogea săptămâni bune. Abia la 26 și 30 noiembrie 1918, autoritățile administrației civile ale județelor Tulcea și Constanța, apoi Durostor și Caliacra s-au reîntors la orașele de reședință. Reveniți din Moldova, prefectii de Constanța, N. Negulescu, și de Tulcea – G. Șerban, cât și primarii titulari ai comunelor și-au preluat funcțiile.¹⁴

Restabilirea administrației românești nu a pus, însă, capăt problemei dobrogene, prelungită pe plan internațional în chiar lunile conferinței de Pace de la Paris și cu prilejul elaborării tratatului cu Bulgaria. Se știe că statutul și apartenența Dobrogei fuseseră stabilite prin tratatele de la Berlin (1878) și București (1913), încât în toate negocierile și declarațiile cu Antanta această provincie nu a constituit obiect de discuții. Mai mult, tratatul semnat la 4/17 august 1916 garanta prin articolul I „integritatea teritorială a Regatului României în toată întinderea frontierelor sale actuale”. După război însă, diplomația americană, care nu știa prea multe despre problemele și situația din Balcani, a susținut cererile teritoriale ale Bulgariei privitoare la sudul Dobrogei

¹³ Lascu Stoica, *N. Iorga și Dobrogea*, revista „*România de la Mare*”, supliment „125 ani – N. Iorga” an V, nr.6, mai 1996, p.VI

¹⁴ Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, editura Ex Ponto, Constanța, 1998, p.392

și Macedonia.¹⁵ Profitând de susținerea internațională de care se bucura, Bulgaria a înaintat un memoriu prin care solicita recunoașterea drepturilor sale asupra Dobrogei în totalitate sau, măcar, în județele Durostor și Caliacra.

Delegația română prezentă în capitala Franței s-a opus cu hotărâre acestor noi încercări de anexare a Dobrogei, reamintind că Bulgaria nu putea fi recompensată pentru opțiunea sa politico-militară în detrimentul statelor vecine.

Alarmați de știrile ce veneau din străinătate, în vara anului 1919, în timpul lucrărilor Conferinței de Pace de la Paris, Constanța a devenit locul de desfășurare pentru numeroase manifestații organizate de marea majoritatea a locuitorilor din Dobrogea pentru păstrarea integrității teritoriale a provinciei, pusă în discuție de Marile Puteri.¹⁶

La 29 mai 1919, la Constanța se desfășoară un mare miting, la care au participat 20.000 români, musulmani, greci și alte etnii care și-au manifestat îngrijorarea la „*gândul că se mai poate discuta integritatea noastră teritorială*”.¹⁷ A urmat o manifestație în fața sediului Crucii Roșii americane și a consulatului Greciei. Documentul elaborat cu acest prilej a fost expediat reprezentanților Franței, Angliei, SUA și Italiei la București. Președintelui Franței Clemenceau i s-a trimis o telegramă în care se releva că „*marea majoritate a populației compusă din turci și tătari nu consimt la nici o trunchiere a acestui ținut stăpânit astăzi de România*”.¹⁸ Populația musulmană, care totdeauna și-a manifestat devotamentul față de statul român, a organizat, la rândul ei, o manifestație în 21 iulie 1919. Cu ocazia congresului ținut la Constanța, reprezentanții turco-tătari i-au adus la cunoștință regelui dorința de a rămâne „*pe vecie nedespărțiți de patria românească*”.¹⁹

Într-un memoriu trimis de asemenea președintelui Franței, musulmanii dobrogeni acuzau statul bulgar pentru gravele suferințe, actele de jaf și teroare săvârșite asupra lor, în modul cel mai incalificabil și barbar.²⁰

¹⁵ Ibidem, p. 392

¹⁶ Nicolina Ursu, *Aspecte din istoria orașului Constanța*, în „*Studii istorice dobrogene*”, ed. Ovidius University Press, Constanța, 2003, p. 180

¹⁷ Farul, an I, nr.31, 1 iunie 1919

¹⁸ Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, op. cit., vezi Farul, an I, nr.31, 1 iunie 1919

¹⁹ Nicolina Ursu, op.cit, p. 181, vezi Farul, an I, nr.83, 23 iunie 1919

²⁰ Mustafa Hagi Abduraman, *În numele musulmanilor din Dobrogea, Dobrogea Jună*, an XIII, nr. 3, 30 noiembrie 1918

Tineretul turco-tătar își manifesta încrederea că la Conferința de Pace de la Paris se va ține seama de dorințele populației musulmane de a rămâne sub stăpânire românească. În caz contrar, aceștia avertizau că vor fi nevoiți să-și părăsească locuințele în care trăiau de generații.²¹

Abia la 10 decembrie 1919, sub guvernarea „Blocului parlamentar” prezidat de Alexandru Vaida Voevod, după lungi negocieri, era semnat tratatul cu Austria. La aceeași dată, România semnează tratatul de pace cu Bulgaria, la Neuilly sur Seine, hotărând dintr-o dată cele două țări rămânând cel stabilit în 1913. România păstrează vechea provincie dintre Dunăre și Marea Neagră și Cadrilaterul. Pretențiile revendicative ale bulgarilor au fost respinse de președintele Franței, Georges Clemenceau, în baza a două principii: mai întâi că nu se putea lua un teritoriu al unui aliat și apoi, că Bulgaria, țară învinsă, nu trebuia să găsească în tratatele de pace o sporire a teritoriului său.

Tratatul minorităților, semnat tot atunci, acorda tuturor locuitorilor, fără deosebire de origine, naționalitate, limbă, rasă sau religie, deplina și întreaga ocrotire a vieții și deplina exercitare a libertăților cetățenești. Erau recunoscute, astfel, unirea Bucovinei cu România, precum și frontiera româno-bulgară din 1913.

Prof. Ștefan Lăpușan, publicist

Constanța

²¹ *Ibidem*

OPOZIȚIA OAMENILOR DE CULTURĂ FAȚĂ DE REGIMUL CEAUȘESCU

12. OPOZIȚIA PRIN ALIMENTAREA PROPAGANDEI EXTERNE

Războiul Rece nu s-a tranșat printr-o confruntare militară, deoarece cele două puteri globale, SUA și URSS, au evitat această soluție care implica – inevitabil – apelarea la armamentul nuclear a cărui forță distructivă putea afecta grav civilizația umană. În aceste condiții, ele au recurs la utilizarea unor arme neconvenționale, respectiv imagologică și psihologică.

Pentru destructurarea blocului coagulat în jurul URSS, **principalele țări capitaliste au mobilizat întregul arsenal de mijloace de propagandă, diversiune ideologică și psihologică**, implicând în acest război atipic autorități de stat, servicii de informații, mijloace de informare în masă, asociații și organizații internaționale create și finanțate în acest scop ori manipulate, grupări ale emigrației originare din țările socialiste vizate ș.a. La nivelul statelor NATO a existat un plan concret, cu sarcini repartizate pe țări, cu coordonare și schimb de informații. Miza reală a acestui efort colectiv și de lungă durată nu era atât de natură ideologică, cât de ordin economic: accesul la resursele naturale și piețele de desfacere ale acestui vast areal central și est european, în condițiile în care în zonele controlate se prefigura o insuficiență a acestora.

La rândul lor, URSS mai ales, dar și celelalte țări comuniste au făcut eforturi deosebite pentru a contracara sau măcar diminua efectele acestei ofensive, eforturi care în final aveau să le vulnerabilizeze și mai mult.

Conform documentelor informative ale Securității din epocă, **principalele mijloace de propagandă anticomunistă, de diversiune ideologică și de război psihologic au fost posturile de radio *Europa Liberă* și *Libertatea***, ultimul destinat exclusiv spațiului URSS. În perioada Războiului rece, **aceste posturi urmăreau cu fidelitate planul strategic al CIA**, care în anii '960 – '970 avea ca obiectiv declarat „*incitarea maselor din țările Europei*

*răsăritene la răzvrătire sub toate formele împotriva puterii populare și orânduirii socialiste”.*¹

La începutul anilor '980, CIA a impus o nouă orientare Europei Libere care consta în „înlocuirea strategiei directe a răzvrătirii populare cu strategia indirectă a luptelor psihologice și ideologice împotriva socialismului”.²

În acest context, **Secția pentru România a postului de radio Europa Liberă și-a adaptat programul emisiunilor în 1984**, conform directivelor primite de la Administrația americană, care prevedeau „extinderea emisiunilor cu conținut politic și religios, diversificarea comentariilor și știrilor difuzate în legătură cu criza sistemului ce s-ar manifesta în România”. Ca urmare, se relateau acțiuni și manifestări antiromânești ale emigrației din diferite țări, iar „hotărârile și măsurile adoptate pe linie de partid și de stat erau prezentate, fără excepție, denigrator și tendențios, urmărindu-se destabilizarea politică, semănarea neîncrederii poporului român în faptele sale, în politica internă și externă a țării noastre, compromiterea și subminarea prestigiului de care se bucură România pe plan internațional”.³ De asemenea, de la microfoanele Europei Libere, se acționa pentru „denigrarea succeselor obținute de poporul român în asigurarea exercitării drepturilor cetățenești fundamentale, în dezvoltarea democrației socialiste, contestarea politicii partidului și statului în problema națională și negarea existenței libertăților religioase, paralel cu prezentarea elogioasă a modului de viață occidental și a sistemului social – politic al economiei capitaliste”. Totodată, Europa Liberă „incita sistematic la acțiuni disident – protestatare, acte de dezordine și manifestări de nemulțumire deschise, urmărindu-se crearea unei atmosfere de tensiune și instabilitate, instigarea populației la acțiuni contrare orânduirii socialiste”.⁴

În ultimii ani ai Războiului rece, în activitatea Secției pentru România a Europei Libere s-au conturat următoarele direcții principale:

- reliefarea aspectelor negative cu repercusiuni în viața social-politică a țării, desprinse din unele hotărâri de partid și de stat;

¹ MI / UM 0544 – Scurt istoric privind postul de radio „Europa Liberă” din 20.09.1980, apud CNSAS - SECURITATEA – Structuri – cadre. Obiective și metode, vol. II (1967-1989), Editura Enciclopedică, București. 2006, p. 494.

² Idem, p. 497.

³ MI/DSS/UM 0544 – Documentar privind postul de radio Europa Liberă din 26.09.1984, apud Op. cit., p. 653.

⁴ Idem, p. 654.

- sublinierea defecțiunilor în economia românească, a cauzelor care le generau (în opinia analiștilor postului – n.a.) și a implicațiilor asupra nivelului de dezvoltare generală a țării și a nivelului de trai al cetățenilor;
- informarea cu unele cazuri de încălcare a libertăților și drepturilor omului în țară, precum și asupra unor aspecte negative în ce privește politica guvernamentală în problema națională;
- difuzarea de apeluri la acțiuni de protest împotriva unor măsuri și hotărâri luate de partid și de stat.⁵

În ce privește domeniile de artă și cultură, Secția pentru România a Europei Libere, mai ales Subredacția de la Paris condusă de Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, le-a acordat permanent o atenție specială. La începutul anilor '90, au fost acordate spații tot mai însemnate comentariilor critice și cu tendință referitoare la aspecte din zona culturală. Au fost înființate și folosite sistematic emisiunile având ca realizatori pe Monica Lovinescu (*Actualitatea culturală românească, Teze și antiteze la Paris*) și Virgil Ierunca (*Povestea vorbei*), la care erau invitați la dezbateri și alți membri ai așa-numitului *Grup de la Paris*, în funcție de temele abordate. Totodată, în plan propagandistic au fost folosite publicații conduse de membri ai acestui grup (*Caietele din Est, Limite, Ethos* etc.), publicații franceze (*L'Alternative, Les Tempes Modernes, Politique International, L'Esprit, Liberation, Le Monde* ș.a.) și edituri (*Gallimard, Flammarion, Albatros* etc.) la care grupul avea puncte de sprijin.⁶

În anii '90 au fost create în Occident noi organizații pentru propaganda ostilă și incitarea unor intelectuali din țările socialiste la o atitudine contestatară, între care Comitetul pentru întrajutorarea intelectualilor europeni, Comitetul Intelectualilor pentru o Europă a Libertăților, ambele cu sediul la Paris și Ars Libra – Uniunea artiștilor români liberi cu sediul în R.F. a Germaniei.

Acțiunile externe de incitare a unor categorii de persoane din rândul creatorilor de literatură și artă s-au intensificat în anii '80, acestea vizând deteriorarea climatului politic și stimularea la poziții protestatar-contestatare. În context, postul de radio *Europa Liberă* a abordat aspecte diverse din domeniile cultural-artistice, de la sistemul editorial până la producția cinematografică sau mișcarea artistică de amatori, cu scopul de a

⁵ Documentar privind postul de radio „Europa Liberă” din 20.04.1990, apud Op. cit., pp. 749-750.

⁶ Detalii am prezentat în documentarul „Grupul de la Paris”, publicat în nr. 14/2013 al revistei „Vitrallii – Lumini și umbre”, pp. 71-84.

demonstra promovarea de către statul român a unei politici anticulturale. Totodată, s-a menținut constantă insistența postului de a determina constituirea unor nuclee disidente, subredacția de la Paris arogându-și rolul de sensibilizator al spiritelor nonconformiste din România.⁷

În ceea ce privește activitatea culturală din țară, se mergea pe subestimarea și negarea valorilor reale ale artei și literaturii române, pe acreditarea ideii că, din punct de vedere cultural, românii au fost dintotdeauna tributari Occidentului iar, în perioada respectivă, viața literar-artistică ar fi fost caracterizată de o atmosferă închistată, dogmatică și de practici de revenire la proletcultismul deceniului 1950-1960.⁸

Viziunea analiștilor culturali ai *Europei Libere* – Monica Lovinescu și Virgil Ierunca în primul rând – nu era axată atât pe valoarea creațiilor literar-artistice realizate în țară cât, mai ales, pe conduita etică, pe modul de raportare față de regimul Ceaușescu, fiind apreciați preponderent oamenii de artă și cultură cu atitudine critică și contestatar-protestatară. Impactul în țară al analizelor creațiilor literar-artistice făcute în emisiunile *Europei Libere* a fost din ce în ce mai consistent în planul stimulării poziției de rezistență față de orientările programatice în cultură ale PCR și a predispozițiilor critice și/sau contestatare la adresa regimului. Totodată, opinii și concluzii transmise pe unde au ajuns să influențeze și unii analiști din țară, ajungându-se la paradoxul ca lucrările unor autori lăudați la *Europa Liberă* preponderent pe criterii etice să beneficieze de o critică favorabilă și chiar de premii în țară. Acest aspect contextual a indus multor oameni de cultură percepția că aprecierea în țară a creației lor putea fi influențată prin obținerea unor opinii favorabile de la Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, ceea ce i-a stimulat să intre în contact cu aceștia – direct sau mediat – pentru a le transmite lucrările lor.

Susținerea propagandei, diversiunii ideologice și a războiului psihologic pe o plajă largă și pe un timp relativ îndelungat necesita un flux consistent de date și informații utilizabile în aceste scopuri.

La nivel general, din România interesau date și informații privind starea de spirit a populației față de politica internă și externă a regimului Ceaușescu, atitudini și poziții critice și/sau contestatar – protestatare exprimate public,

⁷ MI/DSS/Direcția I – Raport de analiză al Serviciului 5 din Direcția I asupra activității desfășurate în anul 1982, apud CNSAS, SECURITATEA..., p. 580.

⁸ MI/DSS/UM 0544 – Documentar privind postul de radio „Europa Liberă” din 26.09.1984, apud Op. cit., p. 654.

încălcări ale drepturilor omului la expresie, credință, asociere și liberă circulație, acumularea unor nemulțumiri în anumite domenii, îndeosebi muncitoresc, încercări de coagulare a unor forme colective de protest ș.a.

Din rândul creatorilor de literatură și artă, considerați categoria socio-profesională cea mai sensibilă și, totodată, mai reactivă a societății, se acționa prioritar pentru obținerea de date și informații privind:

- întărirea imixtiunii partidului comunist și a statului în creația literar-artistică, mai ales după anul 1971;
- accentuarea cenzurii ideologice și, consecință firească, îngrădirea libertății de creație și a dreptului la exprimare;
- nemulțumiri și stări de spirit negative în mediul cultural generate de unele măsuri politico – administrative privind statutul creatorului și alte aspecte ale vieții social – politice și economice interne;
- atitudini critice la adresa politicii culturale a partidului și statului, dar și pe un plan mai larg, adoptate public de oameni de cultură și artă în cadru oficial (întâlniri cu foruri politice și culturale, conferințe naționale ale creatorilor de literatură și artă, ședințe ale organelor de conducere ale uniunilor și asociațiilor de creație, simpozioane și alte manifestări culturale) și reacțiile autorităților;
- folosirea creației literar-artistice pentru transmiterea unor mesaje critice sau interpretabile la adresa regimului sau neagreate de acesta;
- inițierea unor acțiuni contestatare și/sau de protest, individuale sau de grup, de către unii oameni de cultură, față de măsuri de natură a afecta interese individuale sau colective ale acestora;
- sprijinirea deschisă de către unii creatori de literatură și artă a regimului Ceaușescu.

Evident că această enumerare a categoriilor și informațiilor vizate în mediul cultural de postul de radio *Europa Liberă* și alte organisme propagandistice anticomuniste nu este limitativă. Asemenea date și informații erau folosite pentru subminarea imaginii regimului Ceaușescu, pentru influențarea creatorilor de literatură și artă nemulțumiți și cu predispoziții contestatare la adoptarea unor poziții de rezistență și/sau revoltă, dar și pentru descurajarea unor oameni de cultură de a sprijini regimul și politica culturală promovată de acesta.

În sine, aceste date erau publice, însă, în condițiile nepromovării lor în presa română, ele nu puteau fi procurate decât din mediul cultural, iar unele doar din cercuri restrânse de creatori.

În vederea obținerii unor asemenea date și informații, *Europa Liberă* și alte cercuri propagandistice externe au folosit în anii '970 - '980 o paletă largă de surse și modalități, cu implicarea și a posibilităților specifice ale CIA și ale altor servicii de informații occidentale.

- În primul rând, cu sprijinul CIA, postul de radio *Europa Liberă* a întreținut legături și a făcut schimb de informații cu o serie de instituții guvernamentale și particulare din SUA și țările vest-europene, agenții de presă și turism, alte posturi de radio occidentale cu emisiuni în limba română, cu un mare număr de organizații cu profil religios, stipendiate și controlate de CIA și alte servicii de spionaj, precum și cu grupări și publicații ale emigrației originare din țara noastră (ex. Biroul pentru drepturile omului și problemele umanitare din cadrul Departamentului de Stat al SUA; Amnesty International – instituție internațională neguvernamentală constituită și finanțată de CIA, care avea drept acoperire activități în probleme privind apărarea drepturilor omului; Pen Club-ul – filialele din unele țări occidentale; organizația „Biserica subterană” cu sediul coordonator la Los Angeles, de asemenea dirijată de CIA, care dispunea de fonduri mari și o rețea densă de agenți, curieri, emisari, care se deplasau frecvent în țările est-europene, inclusiv în România, sub diverse acoperiri; asociații și societăți culturale, cenacluri, edituri și publicații ale emigrației române, o activitate intensă desfășurând în acest sens Subredacția de la Paris a *Europei Libere* condusă de Monica Lovinescu și Virgil Ierunca).⁹

- Redacția de la München a Secției române a postului de radio *Europa Liberă* și subredacția culturală de la Paris, precum și alte instituții mediatice implicate în războiul psihologic și mediatic împotriva regimului Ceaușescu au acționat sistematic pentru obținerea de date și informații utile din țară. În acest scop, s-a apelat la cetățeni străini prezenți în România intervale de timp mai mari ca funcționari ai reprezentanțelor diplomatice, consulare, economice, turistice, culturale și de presă, în calitate de lectori de limbi străine, doctoranzi, studenți, ori perioade mai scurte ca ziariști, comercianți, în schimburi culturale, în vizită la rude sau ca simpli turiști. Pe lângă culegerea de informații valorificabile în acțiunile externe, mulți dintre aceștia acționau și în direcția stimulării predispozițiilor contestatare ale unor persoane nemulțumite de regim și a sprijinirii acestora în diverse forme (scoaterea din țară, spre difuzare, a unor

⁹ Documentar privind postul de radio „*Europa Liberă*” din 20 aprilie 1990, apud Op. cit., pp. 750 – 751.

materiale cu conținut protestatar ori a unor lucrări literare respinse la publicare, intermedierea transmiterii și primirii de mesaje din exterior etc.).

Multe dintre aceste persoane au fost documentate de Contraspionajul român ca fiind cadre sau agenți ai serviciilor de informații ale unor state occidentale, ceea ce demonstra cu prisosință implicarea efectivă a acestora în războiul imagologic și în crearea/susținerea opoziției față de regimul Ceaușescu.

În economia acestei analize, voi prezenta, în susținere, doar câteva exemple:

- Consulul belgian Etienne Dussart a asigurat, în perioada 1975 - 1977, un canal de legătură între Paul Goma și Dumitru Țepeneag – membru al *Grupului de la Paris*. Prin intermediul lui, Goma a transmis mesaje scrise și materiale care au fost difuzate și comentate în emisiunile *Europei Libere* și a primit scrisori, cărți și publicații de la Țepeneag. Etienne Dussart se întâlnea cu Țepeneag în Belgia sau îi trimitea materialele prin poștă din Viena.¹⁰

- Ambasadorul Olandei Coen Stork, în anii 1988 și 1989 a folosit valiza diplomatică pentru a scoate din țară mai multe materiale destinate propagandei externe anticeaușiste, preluate personal de la opozanți ai regimului sau de diverși ziariști străini care au intrat în contact cu aceștia. Spre exemplu, în prima parte a lunii decembrie 1989, a preluat de la Stelian Tănase textul unei scrisori adresate președintelui Uniunii Scriitorilor prin care mai mulți oameni de cultură tineri protestau față de măsurile sancționatorii aplicate lui Mircea Dinescu și altor creatori de literatură și artă cu poziție critică față de regim, document trimis la postul de radio *Europa Liberă*, care l-a difuzat în ziua de 14 decembrie.¹¹

- Thomas Bazin, lector francez la Universitatea *Alexandru Ioan Cuza din Iași* în a doua parte a anilor '980, care a avut o contribuție importantă la stimularea predispozițiilor contestatare ale lui Dan Petrescu și ale altor tineri intelectuali din Iași și a făcut cunoscut cazul lor în străinătate, a reprezentat și un canal de scoatere din țară a unor materiale ostile regimului concepute de aceștia. Suspiciunile în acest sens au fost confirmate cu prilejul unei percheziții secrete efectuate la reședința sa, la 3 iunie 1988, când au fost găsite mai multe materiale ce urmau să apară în străinătate, respectiv: o scrisoare a lui Dan

¹⁰ *Declarație Paul Goma din 01.04.1977 și M.I. – Notă privind pe Paul Goma din 12.03.1978*, apud SRI, Cartea Albă a Securității – Istории literare și artistice 1969 – 1989, Editura Presa Românească, 1996, pp. 98, respectiv 130.

¹¹ Detalii în studiul de caz *Un altfel de „olandez zburător”*, publicat în același număr al revistei noastre.

Petrescu adresată lui Dorin Tudoran, cuprinzând date despre Ion Crișan, persoană care se considera persecutată de regim, pentru a i se face publicitate în Occident; o scrisoare a soților Dan și Tereza Petrescu către soția lui Jean Noël Mathieu, fost lector francez la Iași, prin care comunicau că atât ei cât și prietenii lor erau urmăriți și persecutați de autoritățile de stat; o scrisoare trimisă lui Thomas Bazin de ziarista franceză Edith L'Homel, prin care îl îndemna pe acesta să-și continue acțiunile și-i solicita numele cetățenilor români intervievați de corespondenții francezi de la agenția *Gamma Presse*, care fuseseră la Iași în aprilie 1988.¹²

În ce privește poziția incitatoare avută de Thomas Bazin în România, este ilustrativă afirmația făcută de Catrinel Pleșu, soția lui Andrei Pleșu, față de ziarista engleză de origine poloneză Hirszowicz Agnieszka Kolakowska, la 21 noiembrie 1988, cu prilejul unei vizite la domiciliul lor, conform căreia lectorul francez le-ar fi reproșat soților Pleșu că însăși istoria îi va condamna pentru inactivitate. În context, Catrinel Pleșu a mai afirmat că Thomas Bazin a stat aproape doi ani în România și era foarte activ pe tărâm politic, dar el era profesionist.¹³

- Din categoria ziariștilor străini care au frecventat mediul cultural, foarte activi atât în planul obținerii de informații utile acțiunilor externe, dar și în cel al stimulării la contestație față de regim, în calitate și de mesageri ai *Europei Libere* – îndeosebi ai subredacției culturale de la Paris, și ai altor cercuri anticomuniste și/sau antiromânești, voi prezenta, de asemenea, doar câteva cazuri.

Ziarista engleză Jessica Douglas Home – corespondentă pentru țările din Europa de Est a unei publicații londoneze, colaboratoare a *Grupului de la Paris*, a venit în România, în septembrie 1987 și mai 1988, pentru a culege date denigratoare despre țara noastră. În acest scop, a făcut mai multe contacte în rândul oamenilor de cultură (Andrei și Catrinel Pleșu, Mircea Dinescu, Gabriel Liiceanu ș.a.), încercând să ia legătura și cu Doina Cornea, Dan Petrescu și alte persoane cu poziție contestatară deschisă.¹⁴ Fiindu-i descoperite aceste activități, a fost atenționată, în mai 1988, iar la ieșirea din țară i s-a făcut un control atent.

¹² *Direcția I – Direcția a III - a, Raport din 8 iunie 1988, apud CNSAS, SECURITATEA..., p. 385.*

¹³ *Notă din 21 noiembrie 1988, apud Op. cit., p. 419.*

¹⁴ *Fișă personală privind pe Andrei Pleșu din noiembrie 1988, apud SRI, Op. cit., p. 454.*

Neputând să mai vină în acest scop în țară, în noiembrie 1988 a trimis ca mesager pe Hirszowicz Agnieszka Kolakowska – ziaristă engleză de origine poloneză. Întrucât mai fusese în România cu misiuni informative și de incitare, Kolakowska a venit de această dată sub altă identitate. Cu prilejul vizitei făcute familiei Pleșu, la 20 noiembrie 1988, ziarista britanică a spus că a venit pentru a culege opinii de la fața locului despre revolta muncitorilor de la Brașov (se împlinise un an de la producerea acestui eveniment – n.a.). În context, a întrebat ce știu de Nicolae Steinhardt – considerat o sursă bună pe această temă – și de Nelu Prodan – o persoană cu atitudine contestatar – protestatară, cunoscută anterior, pe care nu o găsea. În continuare, i-a abordat pe soții Pleșu pe tema situației din România. După primirea răspunsului lui Andrei Pleșu conform căruia situația din țară se apropie de cea cu care s-a confruntat Polonia în 1981, înainte de legea marțială, Kolakowska a afirmat că „prieteni de afară nu le cer viețile, ci o atitudine”. În final, aceasta i-a asigurat pe soții Pleșu că va transmite Jessie-ului Douglas Home, cu exactitate, cele rezultate din discuția purtată.¹⁵

Kolakowska avea legături directe și cu Monica Lovinescu, căreia ulterior i-a vorbit admirativ despre Andrei Pleșu.¹⁶

Ilustrativ este și modul de acțiune al ziariștilor francezi Pierre Blanchet și Gilles Luleau, tot într-o discuție cu Andrei și Catrinel Pleșu purtată la 5 noiembrie 1988. Aceștia veniseră în România pentru realizarea unui documentar despre sistematizarea localităților rurale, ca urmare a unui text critic pe această temă trimis și mediatizat în Occident. I-au întrebat pe soții Pleșu care ar fi zonele cele mai interesante pentru reportajul lor, informându-i că se vor deplasa și la Cluj pentru un interviu cu Doina Cornea.

Alte teme abordate de ziariștii francezi au privit cauzele faptului că „în România nu există o disidență, o opoziție fizică”, care era baza socială a partidului comunist și ce s-ar fi întâmplat dacă, în acel moment, ar fi avut loc în țară o revoltă. Răspunsurile oferite de Andrei Pleșu și soția sa le voi prezenta mai jos.

De interes, în contextul acestei analize, este și afirmația lui Pierre Blanchet că materialele pentru reportaj urmau să fie predate Ambasadei Franței și expediate la Paris prin valiza diplomatică, aspect convenit cu consulul

¹⁵ Notă din 21 noiembrie 1988, apud Op. cit., pp. 418 – 419.

¹⁶ Monica Lovinescu, *La apa Vavilonului*, Editura Humanitas, 2010, p. 729.

francez într-o încăpere specială de la ambasadă (cu protecție antiinterceptare audio-video – n.a.).¹⁷

O consemnare făcută de Monica Lovinescu în jurnal la 16 noiembrie 1988 clarifică legătura cu Pierre Blanchet: „Mihnea (Berindei – n.a.) mă anunță că Blanchet (n.a. expulzat din România după ce a încercat s-o vadă pe Doina Cornea) a stat de vorbă două ore și jumătate cu Pleșu...”.¹⁸

- În ce privește implicarea în asemenea activități și a unor responsabili culturali străini, menționez doar cazul conducătorilor grupului artistic Eurytmeum din R.F. a Germaniei (euritmia reprezintă o modalitate artistică de exprimare a adepților antropozofiei), care a efectuat un turneu în țara noastră în anul 1979. Informativ s-a stabilit că cei doi conducători ai acestui colectiv artistic au contactat pe traseu mai multe persoane de la care au preluat mesaje scrise adresate postului de radio *Europa Liberă*, privind necazuri individuale referitoare îndeosebi la neaprobarea unor cereri de plecare definitivă din țară, dar și documente ale unor asociații religioase care acuzau limitări ori încălcări ale dreptului la conștiință. Prin măsuri combinate, s-a prevenit scoaterea din țară a materialelor respective.

La începutul anilor 1980, Securitatea a descoperit și preluat sub control un alt canal de legătură cu *Europa Liberă*. Din măsurile de supraveghere informativă derulate asupra a doi cetățeni vest-germani veniți în România cu un autoturism, a rezultat că cei în cauză, deși s-au deplasat pe un traseu lung prin țară, timp de mai multe zile, nu au realizat niciun contact de interes operativ. Din controlul tehnic al discuțiilor celor doi, chiar înainte de a părăsi teritoriul României, a rezultat că aceștia erau emisari/curieri ai *Europei Libere* și efectuaseră în fapt predarea – primirea punctelor de colectare a unor materiale destinate acestui post de radio. Dacă și în ce măsură Securitatea a reușit să perturbe funcționalitatea acestui canal de legătură sau să-l folosească pentru operațiuni specifice de intoxicare și dezinformare este deja o altă problemă.

- Evident, o altă modalitate uzitată pentru obținerea unor date necesare susținerii campaniei propagandistice externe a reprezentat-o contactarea și exploatarea informativă a unor cetățeni români pe timpul deplasărilor în străinătate, de către reprezentanți ai organismelor mediatice implicate sau de intermediari ai acestora.

¹⁷ Notă din 21 octombrie 1988, apud SRI, Op. cit., pp. 413 – 418.

¹⁸ Monica Lovinescu – Jurnal 1985 – 1988, Editura Humanitas, 2003.

Cu toate aceste strategii și forțe externe implicate, **propaganda externă împotriva regimului Ceaușescu nu s-ar fi putut ridica la nivelurile atinse fără contribuția însemnată a multor persoane din țară**, care au alimentat-o, pe diferite canale, cu date și informații utile. În continuare mă voi referi numai la **cazuistica furnizorilor de informații destinate subminării imaginii regimului de la București din rândul oamenilor de cultură și artă**.

- **Prima categorie este cea a creatorilor de literatură și artă cu poziție contestatară și/sau protestatară deschisă**, care au transmis în străinătate date privind atitudini sau activități personale de această factură, pentru a li se face publicitate și a beneficia de sprijin extern.

Asemenea informații erau transmise – pe unele din canalele prezentate la capitolul anterior – postului de radio *Europa Liberă*, îndeosebi subredacției de la Paris, precum și altor instituții mediatice occidentale implicate în lupta anticomunistă. De regulă, ele erau comunicate Monicăi Lovinescu, lui Virgil Ierunca sau altor membri ai *Grupului de la Paris*, care asigurau ajungerea lor la destinație.

Întrucât în episoadele anterioare privind opoziția prin mesaje adresate autorităților române, ale căror texte erau transmise spre mediatizare în Occident, și prin transmiterea de texte în străinătate în același scop, am prezentat o cazuistică bogată¹⁹, mă voi rezuma doar la menționarea celor mai semnificative exemple.

- Prozatorul Paul Goma a transmis, în timp, la Paris mai multe texte: un memoriu adresat lui Nicolae Ceaușescu prin care reclama dificultățile pe care le întâmpina în publicarea lucrărilor sale literare (publicat în ziarul *Le Monde* în aprilie 1972); o scrisoare transmisă președintelui Uniunii Scriitorilor prin care protesta împotriva excluderii lui Dumitru Țepeneag din Uniune; un mesaj de solidarizare a sa cu mișcarea *Carta '77* trimis lui Pavel Kohout, unul dintre inițiatorii acesteia, o scrisoare prin care îi propunea lui Ceaușescu să trimită și el o declarație de susținere a *Cartei '77* (difuzate de *Europa Liberă* în octombrie 1975, respectiv în martie 1977, ultimele două).

- Poetul Dorin Tudoran a fost la fel de prolific în ce privește trimiterea în străinătate a unor mesaje cu caracter critic, contestatar și protestatar la adresa regimului Ceaușescu, îndeosebi pornind de la probleme de ordin personal. Cronologic, în anul 1980, a trimis materiale publicistice pentru *Europa Liberă*

¹⁹ *Vitralii – Lumini și umbre*, nr 33 (pp. 45 – 66) și 34 (pp. 58 – 79).

și revista *Limite* (care apărea la Paris sub redacția lui Virgil Ierunca). În 1982, a transmis alte două texte lui Ierunca, respectiv un studiu asupra plagiatului poetului Ion Gheorghe și un memoriu atribuit unui scriitor indignat împotriva redacției revistei *Săptămâna culturală a Capitalei*, care publicase aspecte defavorabile lui Eugen Lovinescu, ambele fiind difuzate ulterior de *Europa Liberă*. În 1983, a trimis, tot lui Virgil Ierunca, 7 texte/120 de pagini, între care unul referitor la situația sa, altul privind considerații personale despre disidența din România, o scrisoare adresată lui Vlad Georgescu – directorul din acel moment al Secției române a *Europei Libere* și 4-5 cronici de răspuns la atacurile împotriva lui după ce a dezvăluit plagiatul lui Ion Gheorghe. În 1984, a transmis Monicăi Lovinescu – tot printr-un intermediar – un amplu studiu despre intelectualii români, solicitat de Mihnea Berindei pentru a fi publicat în revista franceză *L'Alternative*.

- Eseistul Dan Petrescu a trimis postului de radio *Europa Liberă*, pe canale neoficiale, o scrisoare deschisă adresată participanților la Colocviul internațional *Un vis despre Europa* din Berlinul Occidental, manifestare la care nu a putut participa deoarece nu i s-a eliberat recomandarea de călătorie de la locul de muncă, mediatizată la 03 iunie 1988. La începutul anului 1989 a transmis în SUA un interviu înregistrat între el și Liviu Cangeopol, un alt tânăr literat cu poziție contestatară, în care cei doi făceau o analiză critică a situației social-politice din țara noastră. Fragmente din acest material au fost difuzate de postul de radio *Vocea Americii* la 08 aprilie 1989, în prezentarea lui Dorin Tudoran, stabilit între timp în SUA, care le-a publicat ulterior și în revista *Agora*.

- Poetul Mircea Dinescu a apelat și el la transmiterea în străinătate a unor texte cu conținut contestatar. În noiembrie 1989 a trimis materialul intitulat *Mamutul și literatura*, care a fost mediatizat de publicația germană *Frankfurter Allgemeine Zeitung* cu o săptămână înainte de Congresul al XIV-lea al PCR. Textul avea un conținut critic explicit la adresa lui Nicolae Ceaușescu și a responsabililor ideologici din cultură, dar și a altor segmente ale societății – justiție, securitate, miliție, presă ș.a. – considerate deopotrivă vinovate de situația din țară.

- **A doua categorie o reprezintă cea a oamenilor de artă și cultură care și-au asumat**, pe perioade mai lungi sau mai scurte de timp în anii '970 - '980, **rolul de furnizori de informații ai postului de radio *Europa Liberă* și ai altor organisme mediatice din străinătate implicate în subminarea regimului**

Ceaușescu. Aceștia semnalau preponderent abuzuri sau imixtiuni ideologice în spațiul cultural și reacții față de acestea, dar și aspecte negative pe un plan mai larg. Spre deosebire de cei din prima categorie, acești creatori de literatură și artă nu erau nominalizați ca surse ale datelor și informațiilor mediatizate, fiindu-le protejată identitatea. **Această modalitate de acțiune poate fi considerată, în sine, o formă aparte de opoziție față de regimul Ceaușescu.**

Documentele informative ale Securității, coroborate cu Jurnalul Monicăi Lovinescu, volumele 1 (1981 – 1984) și 2 (1985 – 1988), relevă faptul că **furnizorii de informații utile propagandei externe din domeniile de artă și cultură erau permanenți sau conjuncturali.** Cei permanenți (pe diferite perioade de timp) transmiteau informații din țară (prin corespondență la diferite adrese, telefonic, prin intermediari de încredere ori prin emisari externi) sau cu prilejul deplasărilor frecvente pe care le făceau în străinătate în virtutea unor funcții sau angajamente internaționale. Unii dintre aceștia preluau mesaje și de la alți creatori de literatură și artă nemulțumiți pe care le comunicau în exterior, asumându-și și postura de curieri. Furnizorii de informații conjuncturali erau cei care semnalau unele aspecte valorificabile în propaganda externă exclusiv cu prilejul călătoriilor pe care le făceau în Occident. Evident, cei care transmiteau informații din țară, o făceau și cu prilejul deplasărilor în străinătate, împărțirea furnizorilor de informații pe aceste categorii nefiind limitativă.

Din cazuistica bogată a oamenilor de cultură implicați în furnizarea sau intermedierea transmiterii de date și informații în exterior, valorificabile în acțiunile împotriva regimului Ceaușescu, prezint pe cele mai importante din perspectiva documentelor informative ale Securității și a jurnalului Monicăi Lovinescu, principalul receptor al acestora.

- Criticul de artă Dan Hăulică, redactor șef în anii '970 - '980 al revistei de cultură universală *Secolul 20*, a fost cu siguranță omul de cultură român cu cele mai multe contacte și comunicări cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. Acest aspect a fost facilitat de faptul că, în calitate de vicepreședinte și, apoi, din 1981, de președinte al Asociației Internaționale a Criticilor de Artă (AICA), a făcut, în acea perioadă, numeroase deplasări în străinătate. Când mergea sau trecea prin Paris se întâlnea cu cei doi (la domiciliul acestora, la reședința pictorilor Ion și Ariana Nicodim sau la restaurant), iar când se deplasa în alte țări îi contacta telefonic. De fiecare dată îi informa cu privire la principalele aspecte de interes din țară, îndeosebi din mediul oamenilor de

cultură. Pentru a vedea cam ce infomații le semnala, voi face câteva spicuiuri din consemnările făcute de Monica Lovinescu în jurnalul său:

- Blocarea filmului *De ce trag clopotele, Mitică?* al lui Lucian Pintilie ar fi fost opera lui Eugen Florescu, adjunct al șefului Secției ideologice a CC al PCR... (vizită la domiciliul soților M. Lovinescu – V. Ierunca, 11.09.1981);

- Prin Uniunea Scriitorilor nu se mai obțineau pașapoarte de călătorie în străinătate; „tabăra lui Eugen Barbu ridică fruntea odată cu mazilirea lui Dumitru Popescu („Dumnezeu” – n.a.). Trebuie atacat pentru articolele proaste”(întâlnire la soții Nicodim, 06.11.1981);

- Circa treizeci de scriitori au redactat un memoriu cu privire la acuzația de „xenofobie deplasată” adusă lui Eugen Lovinescu în *Săptămâna* (întâlnire la soții Nicodim, 03.03.1982);

- Din București nu se mai putea telefona în străinătate decât o singură dată pe trimestru. „Unic chiar și în țările comuniste” (telefonie de la Veneția, 24.04.1982);

- La București „e foarte grav, se fac excluderi” (scandalul Meditației Transcendentale, n.a.) – telefonie de la familia Nicodim, 07.05.1982;

- Andrei Pleșu și Sorin Dumitrescu au fost „spălați” de păcatul Meditației Transcendentale. Au din nou dreptul la semnătură, sunt scoși din moartea civilă. Pleșu nu-și regăsește locul la Institutul de Arte Plastice, unde „s-au făcut presiuni” (telefonie de la București, 04.07.1982);

- Cade Eugen Florescu, care probabil va fi numit secretar cu propaganda la Timișoara (comentariu Monica Lovinescu: „vestea unei mari și cu totul neașteptate victorii. De când tot ducem campanie împotriva lui, ajunsesem să ne convingem că nimic nu-l va putea clinti și iată că s-a clintit. Trebuie așteptată confirmarea, altfel s-ar ști că vine de la Hăulică, singurul sosit aici în ultima vreme”); serialul Tudoran (de la *Europa Liberă*) a decepționat oarecum marele public și pe scriitori – prea plin de detalii, prea axat pe cazul lui personal. În schimb, tactic bine calculat (puneri la punct de natură administrativă și nu politică). „S-ar cerceta acum să i se facă dreptate”; soții Ceaușescu „se ceartă și chiar se bat, nu numai pe putere, dar și la propriu”. La București se răspândesc manifeste împotriva lor. Monica Lovinescu mai consemnează și faptul că Hăulică i-a rugat să facă rapid o cronică despre dărâmarea Institutului Călinescu, operațiune aflată în curs. Au hotărât să n-o

facă pentru a-l proteja: „numai el ne-ar fi putut aduce știrea” (vizită, 23.05.1983);

- Consfătuirea de la Mangalia (2-3 august 1983) mai gravă chiar decât Tezele din iulie (infrumusețarea realității, eroul pozitiv, amatorismul), și prin „activiștii lătrători” lansate împotriva culturii și pentru că în fața ofensivei nu se mai află ca în 1971 instituții și personalități care prin reacția lor „să-l facă pe Ceaușescu să dea înapoi”; Paler radicalizat. A fost ferm în momentul demiterii de la *România Liberă*...(vizită împreună cu soția și Lucian Pintilie, 01.09.1983);

- La ultima ședință a Consiliului Uniunii Scriitorilor, unii dintre membrii acestui organism au atacat problemele reeditărilor și traducerilor, în frunte cu Paler, radicalizat, dar știind cum să se exprime ca să nu poată fi tratat drept disident; ...n-au fost primiți noi membri, care ar fi trebuit normal să treacă. Au fost eliminați (sau amânați) mai mulți de către Partid. Așa s-a întâmplat cu un tânăr din Focșani (Liviu Ioan Stoiciu – n.a.). Monica Lovinescu a mai consemnat că funcția de președinte al AICA îi facilitau lui Dan Hăulică să facă numeroase călătorii în străinătate și să „țină” *Secolul 20*, care „contravine atât de flagrant actualei politici anti - cosmopolite și, în fond, anti - culturale”(vizită, 15.12.1983);

- „Nebunia lui Ceaușescu”, care demolează Bucureștiul pentru a demola, e incomensurabilă. În plus, oamenii au ieșit foarte slăbiți din iarnă (foc în case 7-13 grade) – vizită, 12.04.1984;

- Văzând că nu mai era rentabil compromisul (Ceaușescu nu mai cumpăra tablourile despre El și Ea), pictorii și sculptorii au început să facă obiecte de artizanat ca să trăiască, dar de pictat sau sculptat fac ce le place: tot nu vor expune sau vinde (vizită, 11.06.1984);

- E sumbru, se închid frontierele. *Secolul 20* poate fi amenințat (vizită, 30.09.1985);

- S-a reactivat și agravat decretul „împotriva raporturilor cu străinii”. Sovieticii au invitat la Moscova pe Iliescu – „singurul schimb posibil al lui Ceaușescu”. În ultima vreme , „Ea dictează din ce în ce mai mult și toată campania vine de la Cabinetul 2” (vizită, 30.01.1986);

- Efectul cronicii lui Virgil Ierunca pentru *Secolul 20* răsunător. Afacerea a devenit publică și e mai greu să se suprimă revista (mesaj transmis de Hăulică prin intermediul Arianei Nicodim, 30.12.1986);

- Revista *Secolul 20* și-a reluat activitatea..., dar numărul incriminat tot n-a fost pus pe piață...vor să scoată (mențiunea) revistă de sinteză de pe copertă. Monica Lovinescu mai adnotează că dacă va fi înlocuit din funcția de redactor șef, Dan Hăulică le va comunica prin Lucian Pintilie să facă „scandal” (mesaj transmis prin Pintilie, 06.01.1986);

- A ieșit în sfârșit numărul din *Secolul 20* și toate cele în așteptare au fost deblocate. Succes în care *Europa Liberă* a jucat rolul determinant (telefon din Paris dat de soția lui Hăulică, 18.08.1986);

- Regizorul Lucian Pintilie a avut, de asemenea, multe contacte și comunicări de acest gen cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, urmare și a faptului că se deplasa des în Occident pentru montarea unor spectacole de teatru și operă. Exemple de mesaje transmise:

- Filmul *De ce trag clopotele, Mitică?* blocat mai departe. A scris 500 de scrisori (adică aceeași trasă în 500 de exemplare) și trimisă peste tot: de la Scânteia și șeful Securității la ziare „anti” (gen *Echinox*). Va mai aștepta și apoi va scrie 1.000 de scrisori. Monica Lovinescu mai consemnează: „va trece săptămâna viitoare să ne sfătuim pentru o strategie” (telefonc, 10.09.1981);

- Este demoralizat: filmul e stopat și nici una din cele 500 de scrisori de protest și scandal trimise din București personalităților politice din România n-a sosit la destinație, în afară, bineînțeles, de aceea către șeful Securității care l-a chemat să știe ce vrea. Plângându-se de problemele cu scrisorile, acesta i-a spus că de problema respectivă se ocupă Poșta... Monica Lovinescu completează: „se vede un nou Goma. Îl sfătuiesc să mobilizeze pe scriitori în jurul filmului și să nu-i creadă pe cei de la Secu, care-i spusese că se așteaptă la scandalul la *Free Europe* – ca și cum nu le-ar păsa. Le pasă!” (telefonc din țară, 20.11.1981);

- Nu mai are mult Ceaușescu... Exasperarea e atât de mare încât sunt așteptați rușii să vină în țară. Oamenii – depășiți de „nebulia lui Ceaușescu” – nu se mai gândesc că ar putea face ceva... (telefonc, 30.05.1982);

- După ce a sperat că „afacerea Tănase” va răsturna pe Ceaușescu, Bucureștiul intelectual e acum dezamăgit. Cine să-l dea jos? Mitterand? Nu, rușii. Monica Lovinescu mai consemnează: „Mereu speranța că alții vor face în locul nostru! Umor sinistru: până-n ’56 se așteptau americanii, acum speranța e în ruși să-l debarce pe Ceaușescu...” (telefonc, 10.10.1982);

- Lui Mircea Daneliuc i-a prins bine cronica Monicăi Lovinescu despre el, tocmai i se oprise filmul pe care îl făcea în acel moment – *Glissando*; i s-a dat imediat drumul (telefonic, 16.03.1983);

- Nu mai are nici o iluzie că i-ar putea ieși filmul. E blocat cu alte două sau trei. I se pare că răul nu poate fi mai mare decât e în clipa de față în România „Dac-aș pleca de acolo definitiv, m-aș putea angaja pe câteva luni în *Europa Liberă*, să spun tot” (telefonic din Paris, 12.01.1984);

- După blocarea filmului său *De ce trag clopotele, Mitică?* nu vor să-i dea nici o copie finită (mixaj sunet – imagine) și nimeni nu îndrăznește să-l prezinte lui Ceaușescu. Monica Lovinescu mai adnotează: „complet radicalizat: visează să facă în Occident un film după Pitești (experimentul Pitești – n.a.) centrat pe Calciu...” (discuție la restaurant, 17.01.1984);

- Detalii asupra întâlnirilor cu diverși „șefi”, pe care i-a insultat copios și sistematic. Nici unul nu i-a pomenit de interviul său (la *Vocea Americii*, în august 1984 – n.a.). Când Suzana Gâdea și-a îngăduit să-l tutuiască, i-a făcut scandal: „voi sunteți niște funcționari provizorii, eu reprezint eternitatea artei”. Ca rezultat personal crede că va obține copia standard a filmului blocat și să i se citească cele zece scenarii. Odată mai mult și-a dat seama că dacă le vorbești obraznic și tare, de jos în sus, „sunt complet dezorientați și cedează” (telefonic din Paris, 27.10.1984);

- Geta (Georgeta Dimisianu – n.a.) a fost chemată la Securitate, șase ore „de interogatoriu”. A negat că a cunoscut-o pe Monica Lovinescu, dar a fost „denunțată” de o rudă a soțului. Reacții la: serialul lui Dorin Tudoran la *Europa Liberă* – a fost amenințat prin telefon, interviul lui Lucian Pintilie la același post de radio, printre intelectuali gen Lucian Raicu, Valeriu Cristea: „nu trebuie tulburate apele prin gesturi excesive; îi convine lui Tudoran: pleacă, lui Pintilie, are pașaport cu venituri și ieșiri, noi ne luptăm pentru supraviețuirea culturii etc.” (telefonic din Paris, 24.11.1984);

- Georgeta Dimisianu a fost dată afară de la *Cartea Românească* și mutată la o editură pentru copii: *Ion Creangă*. Ședința de „lichidare” a avut loc în biroul lui George Bălăiță, directorul editurii, care „și-a dat arama pe față”. Scriitorii editați de ea – a căror redactoare de carte fusese – au semnat un protest (telefonic din Paris, știrea fiind adusă din țară de Dan Hăulică, care a trecut prin capitala Franței în drum spre Cuba (10.12.1984);

- Nu i s-a dat viza pe pașaportul său privilegiat (viză pe 6 luni, cu mai multe intrări/ieșiri în/din țară – n.a.). Dacă nu se întoarce în ianuarie 1985, să știe că va reclama starea de lucruri în România. Monica Lovinescu a consemnat în plus: „ne despărțim la telefon ca înainte de o bătălie...Punem la punct un cod dacă Geta vrea să facă scandal” (telefonic din Paris, 11.12.1984);

- Articolul Monicăi Lovinescu despre „sechestrarea” unor numere ale revistei *Secolul 20* a fost imediat urmat de chemarea lui Dan Hăulică la Petru Enache – secretarul Secției de Propagandă a CC al PCR...Dărâmarea Bisericii Sfânta Vineri a creat „o atmosferă apocaliptică” și a provocat „solidarități neașteptate de protest”. Pintilie găsește că „nu s-a exploatat destul la *Free Europe*, că pentru așa ceva trebuia tonul apocaliptic al lui Virgil Ierunca” (telefonic din Paris, 16.07.1987);

- Criticul literar Nicolae Manolescu a avut, de asemenea, relații apropiate cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, cu alți membri ai *Grupului de la Paris* (Marie France Ionesco, Oana Orlea, Rodica Iulian etc.) și cu Gelu Ionescu din redacția centrală de la München a postului de radio *Europa Liberă*, relații care includeau o importantă componentă informațională. Aceste relații au început în 1976, când Virgil Ierunca l-a reîntâlnit pe Nicolae Manolescu în R. F. a Germaniei, ei cunoscându-se din 1967, deoarece părinții criticului literar fuseseră profesorii lui Ierunca la Liceul Lahovary din Râmnicu Vâlcea.

Pe timpul călătoriilor făcute la Paris în noiembrie 1981 și iulie 1984, Nicolae Manolescu a fost găzduit de soții Lovinescu – Ierunca, prilejuri în care le-a prezentat acestora analize și aspecte de interes din țară. Pentru știri urgente din România au perfectat un sistem de comunicări telefonice prin intermediul Oanei Orlea și Rodicăi Iulian.²⁰ Evident, au mai folosit și comunicările prin intermediari, îndeosebi oameni de cultură de încredere care se deplasau în Occident.

Interesant este faptul că, în anul 1981, pe timpul celei de-a doua călătorii la Paris, soții Lovinescu – Ierunca și Nicolae Manolescu au stabilit un limbaj cifrat de comunicare, inventând pseudonime pentru mulți scriitori (prieteni sau dușmani): Nicolae Manolescu – Ladima, Dorin Tudoran – Julien Sorel, Ștefan Augustin Doinaș – Goethe, Eugen Simion – Bizu, Mircea Dinescu – Rimbaud, Al. George – Mășkin, Eugen Florescu – Smerdiakov, dar și pentru Uniunea Scriitorilor – Arca lui Noe, ședință viforoasă de Consiliu al Uniunii – animalele

²⁰ Monica Lovinescu, *La apa Vavilonului...*, p. 508.

din arcă sunt agitate etc. Această procedură de comunicare cifrată nu ar prea fi funcționat deoarece ar fi uitat și încurcat parolele.²¹

Pentru a vedea ce gen de informații a transmis Nicolae Manolescu, cui și în ce modalitate, voi apela, din nou, la consemnările Monicăi Lovinescu din jurnalul său:

- La 30 noiembrie 1981, aflat în vizită la Paris, Nicolae Manolescu le-a făcut soților Lovinescu – Ierunca o amplă prezentare a aspectelor abordate la Conferința Națională a Scriitorilor care avusese loc de puțin timp. De asemenea, el a informat că minerii de pe Jiu veniseră să facă joncțiunea cu cei de la Motru (cu prilejul grevei din august), dar „Securitatea le-a oprit camioanele”. În context, a opinat că „a reuni zece scriitori pe un memoriu care să depășească problemele breslei pentru a atinge principiile – chiar și ale breslei – i se pare greu de conceput.”

- Discuțiile și analizele au fost reluate și continuate pe 9 decembrie, tot la domiciliul soților Lovinescu – Ierunca. Au făcut un tur de orizont, nu numai literar. Monica Lovinescu conchide că se întâlnesc în toate aspectele;

- Marie France Ionesco și Gelu Ionescu, în vizită la Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, le transmit acestora mesaje de la Nicolae Manolescu și, prin el, de la Dorin Tudoran (30.11.1982);

- Gelu Ionescu comunică Monicăi Lovinescu că a primit un mesaj conform căruia Manolescu le-ar cere ajutor, deoarece autoritățile vor să-l oblige să atace *Europa Liberă* (18.12.1982);

- Pentru a verifica informația, Rodica Iulian l-a chemat la telefon servindu-se de numele lui de cod (Ladima), inventând o poveste. Concluzia: aspectul privind presiunile era exagerat, iar Manolescu nu ceruse ajutor (19.12.1982);

- Prozatoarea Dana Dumitriu, prietena intimă a lui Nicolae Manolescu, comunică Monicăi Lovinescu faptul că Cenaclul de luni, condus de Manolescu, și-a încetat activitatea întrucât nu li s-a mai dat spațiu pentru întâlniri (vizită, 25.10.1983);

- În vizită la Paris, în iulie 1984, are din nou îndelungate discuții cu soții Lovinescu și Ierunca. Din consemnările din jurnal rezultă că Manolescu era atunci singurul care păstra legătura mereu cu Dorin Tudoran și le-au relatat că, după interviul acordat de acesta postului de radio *Suisse Romande*, „nici

²¹ *Idem*, pp. 400 – 402.

n-au îndrăznit să vină de la Secu să-l vadă” și că a primit viza americană (02.07.1984).

În urma discuțiilor avute, Monica Lovinescu a consemnat: „aceeași analiză (una dintre cele mai stringente, acute, lucide) a situației – și nu numai culturale” (05.07.1984); dacă Manolescu n-ar fi indispensabil acolo, ar fi fost cel mai bun director al *Europei Libere* (03.07.1984);

- La Paris, Nicolae Manolescu s-a întâlnit și cu Vlad Georgescu și Gelu Ionescu la 13 iulie 1984. Din relatările făcute ziua următoare Monicăi Lovinescu și consemnate de aceasta rezultă că postul *Europa Liberă* „e mai puțin violent ca înainte”, acuză la care Vlad Georgescu s-a apărut spunând că a dat drumul să fie atacat Ceaușescu și că nu cenzurează pe nimeni (vizită, 14.07.1984).

- Prozatorul Bujor Nedelcovici a reprezentat un alt caz semnificativ de furnizor și curier de informații. Preocupat să-și publice în străinătate creațiile proprii care întâmpinau dificultăți în țară, în anii '80 făcea deplasări la Paris, unde avea și o prietenă. Cu aceste prilejuri, se întâlnea cu Monica Lovinescu, Virgil Ierunca și alții din anturajul lor, cărora le semnală diverse probleme cu care se confrunta în țară, totodată transmițându-le mesaje de la alți confrăți. Astfel:

- Mesaj de la Nicolae Manolescu referitor la faptul că Dorin Tudoran îl suspecta pe ziaristul de la *L'Express* pentru că nu publicase ce-i promisese. Monica Lovinescu adnotează că Paul Goma îl va cauta din nou pe gazetar, care însă era de negăsit (telefonic din Paris, 17.10.1982);

- Mesaje de la Dorin Tudoran, care îi pune în gardă împotriva unor scriitori – Cocora, Drăgănoiu și, oarecum, Breban (telefonic din Paris, 21.10.1982);

- Poetul Virgil Mazilescu îl înjură atât de tare pe Ceaușescu, încât încremeniseră cei de la Casa Scriitorilor și nu i se întâmplă nimic pentru că nimeni nu îndrăznește să repete ce-a spus (întâlnire la Paris, 22.10.1982);

- Monica Lovinescu l-a pus în legătură cu Gelu Ionescu și au stabilit un cod pentru a ști dacă Manolescu a fost sau nu presat să scrie împotriva *Europei Libere* (întâlnire la Paris, 01.01.1983);

- Monica Lovinescu și Bujor Nedelcovici au pus la punct mesajele pentru Dorin Tudoran (telefonic la Paris, 06.01.1983);

- Printr-o scrisoare trimisă prietenei lui, Nedelcovici a transmis detalii asupra interzicerii filmului *Faleze de nisip* realizat de Dan Pița pe un scenariu scris de el (15.04.1983);

- De asemenea, a trimis prietenei manuscrisul romanului său refuzat în țară. În opinia Monicăi Lovinescu, acesta este o analiză în profunzime a sistemului comunist, cu aplicații precise în România (13.01.1984);

- Vești din România. După întrevederea de la Securitate a Georgetei Dimisianu, pentru ea au semnat 57 de scriitori. Manolescu iar a fost chemat la ordine. În loc de Editura *Ion Creangă*, a fost mutată la Editura *Enciclopedică* în urma telegramei lui Eugen Ionescu, anunțându-i invitația la Paris. Dorin Tudoran și Mihai Botez vor să se vorbească mai mult de ei (Monica Lovinescu precizează că primul nu avea dreptate, se vorbea mult, al doilea da, deoarece Vlad Georgescu, care se ocupa de cazul lui, era prea mic) – vizită, 23.12.1984.

- Georgeta Dimisianu, redactor de carte la principala editură pentru literatură românească contemporană (*Cartea românească*) până în 1984, soția criticului literar Gabriel Dimisianu, a întreținut relații apropiate cu Monica Lovinescu, Marie France Ionesco și alte persoane din *Grupul de la Paris*, fiind una din constantele surse de informare a acestora din mediul scriitoricesc, îndeosebi în ce privește excesele cenzurii. Urmare a relației de prietenie cu Octavian Paler, membru al Consiliului Uniunii Scriitorilor – care în anii '980 devenise tărâmul de manifestare deschisă a unor contestări și proteste la adresa intruziunilor politicului în creația literară – era la curent și transmitea în exterior semnale privind asemenea aspecte.

Semnificativ în plan informațional este amplul și diversul tablou de aspecte semnalate Monicăi Lovinescu cu prilejul călătoriei făcute la Paris în iunie 1983:

- Consiliul Uniunii e hotărât să fie din ce în ce mai revendicativ.
- Serialul Tudoran (de la *Europa Liberă* – n.a.) a făcut o impresie impecabilă.
- Serialul lui Virgil Ierunca cu plagiatul lui Eugen Barbu, revelație, chiar pentru scriitori, bombă etc.
- Căderea lui Eugen Florescu, evident o fericire pentru toți scriitorii. Obținută jumătate de *Europa Liberă*, jumătate de ultimul Consiliu al Uniunii Scriitorilor.

- Romanul *Biblioteca din Alexandria* al lui Petre Sălcudeanu avea alt final – cenzurat – care mergea până în actualitate (vizită, 22.06.1983).

Ulterior, comunicările dintre Georgeta Dimisianu și Monica Lovinescu au fost mediate de Marie France Ionesco, Lucian Pintilie, Dan Hăulică și alții.

- În noimebrie 1983, Marie France Ionesco i-a citit Monicăi Lovinescu o scrisoare „sosită clandestin” de la Georgeta Dimisianu prin care aceasta comunica: „răul imens, se simt total pierduți. Paler se poartă impecabil (nu trebuie salvat nimic prin compromis)...Așa zisa conducere operativă a Uniunii e alcătuită din lașitățile conjugate ale unor Bălăiță, Chiriță, Țoiu (se poartă din ce în ce mai rău), Balaci... Aurora Cornu (membră a *Grupului de la Paris* – n.a.) a fost la București, unde l-a văzut doar pe Paul Anghel, celorlalți, întrevăzuți, le-ar fi recomandat lașitatea creatoare de lucidități” (09.11.1983);

- După mutarea Georgetei Dimisianu de la Editura *Cartea Românească*, Monica Lovinescu a pus la punct un cod cu Lucian Pintilie pentru a fi informată dacă aceasta vrea să facă scandal pe tema transferului forțat (telefonic, 11.12.1984).

- Criticul de artă Andrei Pleșu a intrat în relații cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca în anul 1983, pe timpul deplasării în R.F. a Germaniei cu o bursă Humboldt. Legătura i-a făcut-o prietenul său Gabriel Liiceanu, aflat și el cu bursă în Germania federală, care era în relații cu aceștia de mai mulți ani. Legătura lui Liiceanu cu soții Lovinescu – Ierunca era deosebit de apropiată, cum avea să devină și cea cu Andrei Pleșu, ambii tineri intelectuali români impresionându-i pe aceștia prin nivelul de cultură și preocupări. Pe timpul vizitelor la Paris în anii 1981 - 1984, Liiceanu și Pleșu erau deseori găzduiți de soții Lovinescu și Ierunca, prilejuri în care aveau lungi conversații cu privire la situația și dificultățile din țară, îndeosebi în ce-i privea. Gabriel Liiceanu, datorită preocupărilor în planul filozofiei idealiste, Andrei Pleșu ca urmare a implicării în „afacerea” *Meditația Transcendentală* și a sancțiunilor severe aplicate pentru aceasta. În acest context, în care Liiceanu și Pleșu luau în calcul posibilitatea rămânării în străinătate, în februarie 1984 Monica Lovinescu și Virgil Ierunca le-a vorbit de posibilitatea survenită atunci de a fi angajați ca redactori la postul de radio *Vocea Americii*, eventualitate pe care cei doi tineri au refuzat-o, după câteva zile de analiză (consemnări ale Monicăi Lovinescu din 28.02, 01.03, 03.03 și 04.03.1984).

Dintre adnotările din jurnal privind contribuția informativă a lui Liiceanu și Pleșu pe timpul stagiilor lor de bursă în Occident (noiembrie 1981 – iulie 1984, respectiv septembrie 1982 – august 1984), spicuiesc următoarele:

- Gabriel Liiceanu a relatat soților Lovinescu – Ierunca despre: publicarea în revista *Secolul 20* de către Andrei Pleșu a unui text împotriva literaturii patriotarde (vizită 20.01.1982); „Securitatea nu se ocupă aparent de afacere (Meditația Transcendentală – n.a.), ci doar partidul... Excluderi... Se urmărește lichidarea lor ca intelectuali” (vizită, 16.05.1982); la București, dezvoltarea afacerii Tănase – Goma s-a transformat într-o sărbătoare națională...; cei atacați de *Europa Liberă* nu mai sunt salutați... (telefonice din Germania, 02.10.1982); lui Andrei Pleșu i s-a cerut să scrie împotriva lor (a Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca) pe prima pagină a Scânteii și ar fi răspuns că e de acord dacă pe a doua pagină Eugen Barbu își face autocritica pentru stilul său de „polemică” față de *Europa Liberă*, pe pagina a treia se critică restalinizarea culturii etc. (telefonice din Germania, 23.01.1983); la Institutul de folclor au fost date afară 27 de persoane, între criterii figurând și probleme de dosar... (telefonice din Germania, 04.10.1983); prietena lui, Carmen, după călătoria în Occident, a fost, „anchetată de 5-6 ori la Securitate, să știe dacă ne-am văzut” ... Versiunea „Securității cu mânuși” e că vor să-i protejeze pe Liiceanu și Pleșu, fiind persoane importante pentru cultura română (telefonice din Germania, 22.03.1984).

- Consemnările privind contribuțiile informative ale lui Andrei Pleșu sunt mai sporadice: știri catastrofale din București, între altele, s-au interzis toate traducerile – albanizare (telefonice din Germania, 02.10.1983); Liiceanu a fost primit dezagreabil la Institutul de Istoria Artei și obligat să facă norma și pentru cei doi ani plecați cu bursă, când n-a fost plătit (telefonice din Germania, 29.08.1984).

În jurnalul său, Monica Lovinescu a mai făcut câteva adnotări ilustrative în legătură cu Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu: „Mă întreb dacă Liiceanu în primul rând, dar și Pleșu nu sunt cei cu care ne simțim cel mai bine...” (12.05.1984); „Unde sunt mai utili Pleșu și Liiceanu? În țară, bineînțeles” (01.03.1984); „Liiceanu și Pleșu, în sfârșit singuri. Imaginăm mai multe scenarii pentru întoarcerea lor” (30.05.1984).

După revenirea din stagiile de bursă în R.F. a Germaniei, mențiunile din jurnal privind comunicările lui Liiceanu și Pleșu cu soții Lovinescu – Ierunca

sunt puține, însă relevant este faptul că au menținut legătura cu Andrei Pleșu prin intermediul unor emisari, referiri exprese făcându-se la adresa ziaristului francez Pierre Blanchet și a ziaristei engleze de origine poloneză Hirszowicz Agnieszka Kolakowska, despre care am mai făcut referiri. Materialele informative ale Securității citate anterior demonstrează că Andrei Pleșu și soția sa au furnizat acestora și altor emisari și, prin ei, Monicăi Lovinescu o varietate de date și informații valorificabile în acțiunile externe vizând subminarea regimului Ceaușescu.

Astfel, în discuțiile purtate cu Pierre Blanchet din 5 noiembrie 1988, Andrei Pleșu a abordat următoarele teme:

- realitățile din România: zilnic se întrerup gazele și curentul electric; tânăra generație este ținută lunar la ședințe de instruire politică, lipsesc sursele de informare; din cauză că nu se găsește de mâncare, femeile nu vor să mai nască copii, chiar dacă sunt nevoite să înfrunte riscul morții; nu se mai găsesc medicamente în farmacii etc.;

- opoziția față de regim: o acțiune modestă; disidența oamenilor de cultură se manifestă pentru o zi sau printr-un gest, aceasta întrucât există consecințe de plătit; aparatul de represiune este mare; rezistența prin cultură este o modalitate de opoziție la care românii au competență; o formă foarte răspândită de atitudine o reprezintă transmiterea de bancuri politice; recent (9 octombrie 1988 - n.a.), a existat o tentativă a unor scriitori de a întocmi un text privind sistematizarea și alte aspecte, acțiune prevenită prin chemarea inițiatorilor la autorități, unde li s-au făcut promisiuni, alternate cu amenințări;

- opozanți: acțiunea Doinei Cornea privind sistematizarea are doar o valoare demonstrativă, nu una reală;

- strategia Securității: are o manieră de lucru care se bazează pe așteptare, nu pe acțiune;

- asumarea riscului de a primi străini, de a avea contacte cu diplomați, de a comunica pentru „a-i face să priceapă ce se întâmplă în România și ce este decepționant”;

- indicații pentru reportajul privind sistematizarea localităților rurale preconizat de Blanchet: zona Otopeni și spre Giurgiu (30 Decembrie, Cornetu), unde „se pot vedea cel mai bine consecințele”;

- indicații contrainformative: la Doina Cornea să meargă direct la adresă fără telefon prealabil; atenție la ieșirea din țară, pentru că vor fi controlați.²²

În linii mari, similar s-a produs și discuția avută de Andrei Pleșu cu Hirszowicz Agnieszka Kolakowska, la 20 noiembrie 1988, la care a participat activ, ca de obicei, și Catrinel Pleșu. În plus, cu acest prilej, Andrei Pleșu a informat-o pe emisara străină, insistând ca aceasta să transmită în exterior prioritar două aspecte:

- Primul, faptul că în urmă cu o săptămână s-au făcut presiuni foarte puternice asupra unor arhitecți cunoscuți să trimită o scrisoare în Vest în care să spună că sistematizarea localităților rurale este un lucru bun.

- Al doilea se referă la „amenințarea cu violență pentru noi” de a semna declarații de luare la cunoștință a prevederilor Decretului 408/1985, care stabilea rigori suplimentare în materia relațiilor cu cetățenii străini. În context, a precizat că ar fi de mare ajutor pentru ei să se facă presiuni în Vest în scopul înlesnirii contactelor cu străinii.

Interesant este și comentariul pe care Andrei Pleșu l-a făcut în legătură cu rolul pe care și-l asuma și dacă apariția numelui său în Vest i-ar crea neplăceri. „Depinde de context: dacă apare ca o sursă a unor informații sau comentarii, ar face un serviciu poliției, care l-ar eticheta drept contestatar. A fi bine cunoscut, a fi făcut cunoscut în lume e bine, dar dacă se creează despre el imaginea unei persoane care trimite informații, nu e folositor”.²³

- Pe o perioadă mai îndelungată a fost furnizor de informații pentru *Europa Liberă* și criticul literar Mircea Iorgulescu, care în 1989 avea să refuze înapoierea în țară și să se angajeze la acest post de radio. Spicuim câteva mostre din aceeași sursă:

- La Plenara Consiliului Uniunii Scriitorilor – nimic important. Atacurile *Europei Libere* au efect. Din pricina lor s-ar fi renunțat la ideea comasării uniunilor de creație. În represiunea Meditației Transcendentale, autorităților le e frică să nu se spună în Occident că persecută intelectualii (vizită, 20.08.1982);

²² Notă privind discuțiile purtate în ziua de 5 noiembrie 1988 de Andrei Pleșu și soția sa cu ziariștii francezi Pierre Blanchet și Gilles Luleau, SRI, Op. cit., pp. 413-418.

²³ Notă din 21 noiembrie 1988, apud Op. cit., pp. 418-421.

- Se gândește să rămână în străinătate. Prin intermediul Călin Delavrancea a întrebat-o pe Monica Lovinescu dacă-l puteau angaja la *Europa Liberă*. Erau probleme, fiind deja la rând Emil Hurezeanu, aflat la München și Dorin Tudoran din țară (11.07.1983);

- Toată lumea exasperată de ordinele Elenei Ceaușescu, care „a luat cultura în mâini pentru a o distruge”; Nedelcovici gata să-și asume riscurile publicării ultimului său roman la Paris; ultimul roman al lui Augustin Buzura refuzat (o parte din acțiune se petrece la mineri, cu un personaj evocându-l pe liderul sindical Dobre și o altă în azilele psihiatrice); respins și ultimul roman al lui Petre Sălcudeanu (despre rezistența în munți) etc. (întâlnire la Marie France Ionesco, 30.04.1984).

- Scriitorul Mircea Săndulescu și-a depus carnetul de partid și a solicitat emigrarea; Mircea Daneliuc și-a menținut demisia din PCR, rezistând insistențelor „amiabile” ale lui Ion Traian Ștefănescu să-și cenzureze singur filmul *Glissando*; Sorin Titel s-a supărat că Monica Lovinescu l-a criticat pentru articolul său elogios despre canalul Dunăre – Marea Neagră (vizită, 05.08.1984);

- O altă sursă de informare a Monicăi Lovinescu a reprezentat-o și poetul Ștefan Augustin Doinaș, care făcuse parte, în tinerețe, din *Cercul de la Sibiu*, alături de Virgil Ierunca. De fiecare dată când călătorea în Occident, Doinaș se întâlnea cu aceștia și îi informa cu aspecte de interes din țară. Exemple:

- Nici o reuniune de la Uniunea Scriitorilor nu mai putea avea loc fără ca ordinea de zi să fi fost aprobată de la CC al PCR. Pentru un memoriu de răzvrătire în caz grav, Doinaș urma să-i telefoneze lui Cristovici la Paris, cerându-i să-i trimită „cărțile”. Nu crede că se vor găsi destui scriitori pentru un memoriu care să fie publicat cu scandal de presa socialistă și reluat apoi de *Europa Liberă*. Monica Lovinescu înțelege din conduita lui Doinaș de ce este „considerat de toți ceilalți un posibil șef al opoziției scriitorilor” (vizită, 29.11.1981);

- Felul în care a „prelucrat” Ion Traian Ștefănescu delegația de scriitori plecată în Franța pentru Centenarul Panait Istrati. Mai întâi, placă turnată a *Europei Libere* (și factorul de decizie) se află la Paris, nu la München. Să fie atenți la întrebările care li se pun la colocviu de către Monica Lovinescu și Virgil Ierunca (întâlnire la restaurant, 09.07.1984).

Lista oamenilor de cultură care, pe timpul călătoriilor în Occident în anii '80, s-au întâlnit cu Monica Lovinescu și i-au furnizat date și informații din țară este mai lungă. Consemnări privind relații de acest gen sunt făcute de Monica Lovinescu în jurnalul său și cu privire la scriitorii Nicolae Breban (24.09.1981, 31.10 și 04.11.1983, 26.06.1984), Eugen Simion (21.08.1982, 09.12.1986, 01.01.1987), Mihai Șora (05.12.1983, 05.05.1986), Constantin Noica (25.07.1983, 18.06.1985), Augustin Buzura (3 și 8.10.1985), Mircea Dinescu (13 și 20.08.1984), Dana Dumitriu (22 și 25.10.1983), Al. George (18 și 21.09.1981), Dan Cocora (23.10.1981), Ileana Mălăncioiu (4.02.1984), Constantin Țoiu (28.10.1981), Ioana Crăciunescu (7.09.1983), Mihai Zamfir (20.09.1981), Valeriu Cristea (9.08.1984), Dan Culcer (22.08.1984), Gabriela Adameșteanu (13.11.1987), Norman Manea (6.02.1987), Andrei Ujică (15.04.1982), artiștii plastici Ion și Adriana Nicodim (3.03 și 7.05.1982, 11.06.1984, 30.12.1986), Sorin Dumitrescu (17 și 20.10.1982, 01 și 06.06.1983), Mihai Stănescu (29.06.1983, 26 și 28.11.1988), Horia Bernea (20.06.1986) și alții.

Securitatea a deținut informații verificate sau măcar indicii că oamenii de cultură menționați întrețineau legături cu Monica Lovinescu, Virgil Ierunca și alte persoane din anturajul acestora și le furniza acestora date din mediul specific intern valorificate în acțiunile de subminare a regimului Ceaușescu, consemnările Monicăi Lovinescu pe această temă din jurnalul său nefăcând decât să confirme acest lucru. În plus, acestea au meritul de a configura un tablou cuprinzător al tematicilor informațiilor considerate de interes, al modalităților de transmitere/preluare, al precauțiilor în folosirea acestora pentru protecția surselor, dar și de a releva faptul că, deseori, acțiunile externe erau inițiate la solicitarea unor creatori de literatură și artă din țară cu poziție contestată pentru realizarea unor deziderate individuale ori de grup.

Având în vedere impactul deosebit al acțiunilor mediatice externe privind aspecte negative din țară și atitudini critice exprimate public de unii cetățeni români, **regimul Ceaușescu a luat măsuri legale vizând prevenirea ajungerii în străinătate a datelor și informațiilor de acest gen.** Astfel, prin Legea nr. 23/1971 privind apărarea secretului de stat au fost introduse o serie de restricții în ce privește relațiile cu cetățenii străini, dintre care menționez:

- interzicerea posibilității cetățenilor români de a avea orice fel de legături cu posturile de radio și televiziune ori cu organele de presă din

străinătate care, prin acțiunile lor, desfășurau o activitate de defăimare sau contrară intereselor statului român (art. 14);

- condiționarea acordării de interviuri organelor de presă ori posturilor de radio sau televiziune străine de către cetățenii români, în țară sau pe timpul cât se aflau în străinătate în interes de serviciu sau personal, pe probleme ce priveau interese politice, social – economice... ale statului român, de obținerea unor aprobări oficiale (art. 15).

Aceste exigențe legale au fost actualizate și întărite prin Decretul nr. 408/1985 privind unele măsuri referitoare la apărarea secretului de stat și la modul de stabilire a relațiilor cu străinii, care, în plus, stipula obligativitatea semnării de către cetățenii cu statut de angajat a unui angajament de luare la cunoștință și de respectare a prevederilor de acest gen.

Având în vedere aceste reglementări legale, precum și specificul Războiului Rece – un conflict bazat în principal pe folosirea armelor imagologică și psihologică, în care serviciile de informații aveau sarcini deosebite – **Securitatea a fost implicată cu sarcini specifice vizând cunoașterea, prevenirea și contracararea acțiunilor externe de acest gen.** În plan imagologic atenția prioritară a fost acordată postului de radio *Europa Liberă*, principalul mijloc de propagandă, diversiune ideologică și război psihologic al administrației SUA, coordonat de CIA. La specificul domeniilor cultural – artistice, o atenție specială a fost acordată Subredacției de la Paris a Secției române a *Europei Libere* condusă de Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, precum și oamenilor de cultură din jurul acestora, componenți ai așa – numitului *Grup de la Paris*. După cum rezultă din analiza făcută, aceștia au avut o contribuție de prim ordin la stimularea unor creatori de literatură și artă să adopte atitudini contestatar – protestatere și asigurarea unui sprijin mediatic în exterior, au inițiat și/sau facilitat contactarea lor în România de ziariști și alți emisari străini, au exploatat predispoziția unora dintre ei de a furniza – direct sau prin intermediari – date și informații valorificabile în propaganda externă, au folosit microfoanele *Europei Libere* și posibilitățile altor instituții mediatice occidentale pentru subminarea regimului Ceaușescu.

În acest cadru, Securitatea a acționat, în primul rând, pentru semnalarea către factorii de decizie în stat a disfuncțiilor și neregulilor din domeniile cultural-artistice generatoare de nemulțumiri, pentru a se dispune măsurile necesare de remediere.

Totodată, a inițiat activități informativ-operative pentru limitarea posibilităților postului de radio *Europa Liberă* și ale altor organisme mediatice din străinătate de a intra în posesia unor date și informații utile acțiunilor externe, dintre care menționez:

- prelucrarea actelor normative care reglementau relațiile cu străinii în instituțiile cultural-artistice;
- pregătirea contrainformativă a unor oameni de cultură la plecarea temporară în străinătate, context în care li se sugera să evite contactele cu Monica Lovinescu și alți angajați sau colaboratori ai *Europei Libere* și să nu acorde interviuri organelor de presă străine decât cu respectarea normelor legale;
- descoperirea și întreruperea canalelor clandestine de transmitere în exterior a unor date și informații destinate a fi folosite în acțiunile de propagandă;
- prevenirea sau contracararea acțiunilor unor ziariști străini veniți în România cu acreditare legală sau sub diverse acoperiri, pentru contactarea unor persoane din mediul cultural cu poziție contestatar – protestatară și obținerea de interviuri, materiale, date și informații valorificabile în propaganda externă;
- influențarea unor creatori de literatură și artă să utilizeze calea demersurilor la factorii de decizie interni pentru soluționarea problemelor cu care se confruntau și să nu apeleze la scandalul extern.

Întrucât aceste activități specifice au avut un efect limitat, la indicație politică, în a doua parte a anilor '980 DSS a apelat la măsuri mai severe asupra străinilor implicați (intensificarea controalelor la frontieră, atenționarea pentru nerespectarea statutului legal cu care au venit în România, întreruperea dreptului de ședere în țară, trecerea pe lista de indezirabili), dar și asupra unor autohtoni (neacordarea avizului de securitate pentru efectuarea de călătorii în străinătate, semnalarea conducătorilor de instituții culturale a persoanelor care nu respectau prevederile legale privind modul de stabilire a relațiilor cu cetățenii străini, în cazuri de recidivă atenționarea sau avertizarea lor de către Securitate și, în câteva situații, limitarea posibilităților de a fi contactați de străini).

Unele dintre aceste măsuri, subliniez, impuse de decizii politice superioare, au generat reacții negative, atât în țară, cât și în străinătate, afectând considerabil imaginea Securității din acei ani.

În încheiere, ca de obicei, câteva concluzii privind această formă de manifestare a opoziției față de regimul Ceaușescu:

a) Propaganda mediatică și diversiune ideologică externă au avut un rol important în subminarea regimului Ceaușescu în interior și în afectarea imaginii sale în exterior. Temele, subiectele, cazurile abordate din domeniile cultural – artistice au avut, cum era de așteptat, un impact deosebit.

b) Cercurile interesate externe au mobilizat un arsenal complex de posibilități – autorități statale, servicii de informații, organe de presă scrisă și audiovizuală, fundații și asociații, multe create special în acest scop – pentru culegerea, prelucrarea și valorificarea în acțiuni media și psihologice a unor date și informații adecvate din țară, mediul cultural fiind vizat prioritar.

c) Furnizarea deliberată în acest scop a unor date și informații a reprezentat o formă atipică de opoziție față de regimul Ceaușescu, mai ales în cazul oamenilor de cultură care și-au protejat identitatea, nefiind dispuși să-și asume deschis riscurile unor poziții contestatare deschise.

d) Datele și informațiile destinate acțiunilor externe nu aveau caracter secret, însă furnizarea acestora unor posturi de radio sau alte organe de presă străine care desfășurau „o activitate de defăimare sau contrară intereselor statului român” era interzisă legal.

e) Securitatea a desfășurat activități informativ-operative în această problematică – complexă și, deopotrivă, delicată – pornind de la cadrul legal existent, cât și de la misiunea care îi revenea în contextul Războiului Rece, atât pentru apărarea valorilor fundamentale perene ale statului român, cât și a intereselor regimului comunist ceaușist, în condițiile în care distincția dintre statul român și conducerea sa ideologică era greu de făcut în multe circumstanțe.

Desigur, în condițiile unei legislații excesiv de restrictive în materia relațiilor cu străinii și ale unei strategii autarhice păguboase a conducerii statului, Securitatea a fost pusă în situația să desfășoare activități nepopulare, care i-au accentuat percepția negativă în epocă din partea multor persoane.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

„FRAȚII ÎN VECI VOR FI FRAȚI”

*file din epopeea primirii trupelor române
în Bucovina, Transilvania, Crișana și Banat în anii 1918-1919*

Continuăm prezentarea, începută în numărul 36, a drumului de glorie și de jertfă parcurs de armata română în anul 1919, drum care s-a sfârșit la Budapesta, în contextul în care trupele române, atacate de cele ale guvernului Béla Kun, au ripostat, ocupând capitala Ungariei și determinând căderea regimului comunist.

2. Din inima Ardealului, până în Crișana și Banat

● În timpul desfășurării Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia s-a afirmat nevoia de apărare a Unirii de către toți fiii neamului, dar mai ales de aducere în hotarele României Mari a tuturor ținuturilor istorice locuite de români. Astfel a apărut *problema Maramureșului istoric, de peste Tisa*, care risca să rămână în afara frontierelor României Întregite. Printre cei care au sesizat această problemă gravă a fost tânărul maramureșan Ilie Lazăr, cel care a eliberat capitala Bucovinei, Cernăuți, apoi a organizat gărzile naționale din Maramureș. El a ridicat această chestiune în cadrul Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, unde a participat, susținând dreptul și nevoia românilor din Maramureșul de peste Tisa de a face parte din România Mare.

● În ziua de 1 Decembrie 1918, orașul Reghin era în sărbătoare. Dinspre Suseni, unde se instalase o poartă cu inscripția „*Bine ați venit!*”, se aștepta sosirea armatei române. În timp ce delegații Vasile Duma, Ariton Popa, dr. Eugen Truta, Bucur Mihai, Victor Mera, dr. Ioan Harsia și dr. Teodor Popescu proclamau unirea, locuitorii sărbătoreau cu mare entuziasm și însuflețire intrarea armatei române în oraș. După amiază, în Reghin au intrat trupele Brigăzii 13 Infanterie, comandată de colonelul Anton Gherescu. Acesta era călare pe cal, fiind urmat în sunetele de fanfară de ostașii Regimentului 27 Bacău. În fața Primăriei, trupele române au fost întâmpinate de oficialități. Gărzile naționale română și sâsească comandate de Ștefan Branea, respectiv de Ernest Wermecher, au dat onorul, iar mulțimea de oameni veniți din comunele învecinate i-a ovaționat. Cuvântul de bun sosit a fost rostit de I. Popescu, iar din partea autorităților de Emil Schuller. Comandantul Regimentului 27 Bacău a răspuns salutului, asigurând pe toti cetățenii de bunăvoința și protecția armatei.

A descălecat și împreună cu mulțimea adunată, ofițerii și soldații prezenți au încins o horă în piața centrală.

În seara zilei de 1 Decembrie 1918 a sosit Delegația care a participat la Alba Iulia, fiind întâmpinată cu strigăte: „*Trăiască România Mare*”! „*S-a împlinit și acest vis al românilor*”, scria „*Foaia Poporului*” de la Sibiu „*să putem primi și un general român, iar nu tot numai străini și venetici aruncați de vânturi prin părțile noastre*”. Însă, după cum reiese din rapoartele informative, „*la Reghinul Săsesc s-a confiscat o telegramă a comitetului săsesc din localitate către comitetul unguresc din Cluj prin care se spunea că armata română ar face la Csik-Szereda (Miercurea Ciuc) înrolări forțate din ultimele contingente; totdeodată comitetul săsesc apelează la tineret să se înroleze în armata ungară. Comitetul național din Cluj a telegrafiat trupelor române din Tg. Mureș că, la Cluj, nu se găsește armată ungurească și că s-a instituit gardă națională românească; cere cu insistență să se trimită trupe românești acolo, deoarece nu pot garanta menținerea ordinii publice decât cel mult pentru o săptămână*”.¹

După câteva zile, în Reghin a sosit generalul Traian Moșoiu, comandantul Diviziei a 7-a Infanterie, care a dat de acolo celebra proclamație în care a afirmat că „*aducem cu noi libertatea, iar dreptatea este scrisă pe steagurile noastre*”.

● În 2 decembrie 1918, în sala Tribunalului din Alba Iulia s-a ținut prima ședință a Marelui Sfat Național pentru alegerea Comitetului de conducere a delegației care urma să ducă M.S. Regelui Ferdinand I hotărârea Marii Adunări Naționale și a Consiliului Dirigent. După ce toate au fost îndeplinite, iar membrii Consiliului Dirigent au depus jurământul, George Pop de Băsești a devenit conștient că misiunea lui se încheiase. El a răspuns astfel binecuvântării și felicitărilor episcopului de Arad, dr. Ioan Pop: „*Am ajuns să desăvârșim o operă mare care dezgroapă din iobăgia seculară neamul românesc. Mulțumim fierbinte marelui Dumnezeu că a făcut să se poată săvârși acest act măreț*”. Apoi a cerut membrilor Marelui Sfat național să-și îndeplinească cu sfințenie cerințele ce le revin, încheind cu cuvintele Sfintei Scripturi: „*Acum slobozește, Doamne, pe robul Tău în pace, că am văzut Mântuirea neamului meu*”.²

¹ Cornel Grad, *Contribuția armatei române la preluarea puterii politico-administrative în Transilvania. Primele măsuri (noiembrie 1918 - aprilie 1919)*, în „*Revista de Administrație Publică și Politici Sociale*”, An II, Nr. 4(5), Decembrie 2010, p.54-55.

² Valentin Băințan, Băsești, „*Mica Romă*” de sub poalele Codrului, Editura „Cybela”, Baia Mare, 2000, p.217.

● În aceeași zi, 2 decembrie 1918, trupele române comandate de colonelul Anton Gherescu au intrat în orașul Târgu Mureș, părăsit cu o zi înainte de trupele secuiești. Ziarul „Unirea” avea să consemneze: *„Din 2 decembrie armata română, așteptată cu atâta dor, e în Târgul Mureșului... Entuziasmul cu care brigada română a fost primită de Consiliul Național Român și de numeroasa ceată a sătenilor din jur a putut convinge stăpânirea din trecut cât de zadarnică a fost nădejdea de a putea deznaționaliza ținutul acesta”*.³

● În 5 decembrie 1918, Batalionul de Infanterie din Piatra Neamț, comandat de maiorul Coroamă, a intrat în oraș pe la bariera de la Viișoara, unde era așteptat de o mulțime de oameni, care i-au condus pe ostașii români până în centrul orașului. Ostașii au fost întâmpinați de o delegație a românilor bistrițeni dincolo de bariera orașului. Apoi, în sunete de fanfară, batalionul a ajuns la bariera orașului, unde era așteptat de o mulțime de oameni în frunte cu preoții români, sași, reformați, israeliți, fruntași ai naționalităților și păturilor sociale. Acolo au cuvântat reprezentanții autorităților, ale conducătorilor români, sași, unguri, evrei, ai meseriașilor. Îndeosebi românii au urat oștenilor un „*bun venit la ei acasă*”, în țara lor care de 5 zile se numea *România Mare*. În sunete de trompetă, ostașii însoțiți de mult popor au înaintat spre oraș, unde, în piața mare a bisericii săsești i-a întâmpinat „*Reuniunea de cântări*” și s-a încins apoi o horă mare românească, în care s-au prins ostași români și civili martori la acel eveniment istoric.

Sosirea trupelor române a deșteptat o imensă bucurie în rândul românilor bistrițeni. Soldații români, înrolați în pripă la sate, erau sumar echipați, parte din ei erau îmbrăcați în straie țărănești și opinci, dar ținuta lor era ireproșabilă. În aceeași zi, aceștia au fost cazați în cazărmi și echipați din magaziile depozitului militar, cu tot ceea ce le lipsea. O telegramă din Bistrița vestea eliberarea românilor de sub ocupația ungară: „*De ieri sîntem sub stăpânire românească. Armatei românești i s-a făcut o primire măreață, cum nu au mai văzut plaiurile astea*”.⁴ După mulți ani, fostul ofițer Liviu Rusu avea să-și amintească: „*I-am întâmpinat festiv la intrarea în oraș dinspre Viișoara, o mulțime de oameni în frunte cu conducătorii orașului, cu sufletul deschis și multe flori. Au fost ținute cuvântări înflăcărate după care i-am condus cu toții până în Piața Centrală. Ore întregi am ovaționat, am cântat și am dansat Hora Unirii*”.

³ Dumitru Preda, dr. Vasile Alexandrescu, dr. Costică Prodan, *op.cit.*, p.129-130.

⁴ Dumitru Preda, dr. Vasile Alexandrescu, dr. Costică Prodan, *op.cit.*, p.130.

● În acest timp, dincolo de linia de demarcație, trupele ungare și formațiunile paramilitare comiteau atrocități împotriva românilor. Drept urmare, șeful Marelui Cartier General al armatei române a cerut aprobarea Alianților să ocupe urgent regiunea Cluj - Gherla - Dej și să înainteze până pe aliniamentul Baia Mare - Dej - Cluj - Deva, care cuprindea localitățile Dej, Cluj, Turda, Aiud, Alba Iulia⁵ și să ocupe orașele Sighetul Marmăției, Baia Mare, Satu Mare, Carei, Dej, Cluj și, în mod cu special, Oradea și Arad.⁶ Puterile Antantei au ordonat Ungariei să-și retragă trupele, iar până în 7 decembrie 1918 armata română a depășit linia Mureșului și a înaintat spre Turda, cu scopul de a ocupa în prima etapă orașul Cluj, „*inima Transilvaniei*”.

● Concomitent, Divizia 1 Vânători a primit misiunea să elibereze orașul Brașov, de unde veneau informații potrivit cărora acolo se adăpostea o puternică grupare germană din Comandamentul 63 Armată (circa 4.000 de militari), comandată de generalul Kosch, fostul guvernator al orașului București. Drept urmare, Regimentul 6 Vânători, întărit cu o baterie de artilerie de munte, s-a deplasat de urgență pe calea ferată și, în amiaza zilei de 7 decembrie 1918 a intrat în Brașov. O mare mulțime de locuitori le-a ieșit în întâmpinare la gară. Protopopul dr. Vasile Saftu, președintele Consiliului Național local, le-a urat ostașilor eliberatori „*Bun venit!*”, apoi le-a adresat cuvintele: „*Vă aflați în țara voastră, căci noi, înainte cu câteva zile, la Alba Iulia, am întins hotarele României Mari peste hotarele din trecut. Nici o putere nu ne va mai despărți pe viitor. Trăiască România Mare*”. Primarul orașului a oferit comandantului vânătorilor, locotenent-colonelul N. Dubert, conform datinei, pâine, sare și pământ pe o tavă de argint. Apoi, sub o ploaie de flori, ostașii au defilat mândri, cu tricolorul larg desfășurat, „*ovaționați de un public copleșit de emoție*”.⁷

● În 12 decembrie 1918, în fruntea trupelor sale, generalul Traian Moșoiu a intrat în Sibiu, afirmând cu mândrie că „*sunt înfiorat de sfinte emoții...în centrul acesta românesc, unde s-a lucrat atât de mult și atât de însuflețit pentru îndeplinirea idealului sfânt și mare al unirii tuturor românilor*”.⁸

⁵ *Istoria militară a poporului român*, Editura militară, vol.V, București, 1988, p.777.

⁶ Dumitru Preda, dr. Vasile Alexandrescu, dr. Costică Prodan, *op.cit.*, p.132.

⁷ *Idem.*, p.130-131.

⁸ Gheorghe Tudor, Constantin Moșincat, Ioan Tulvan, *Generalul Traian Moșoiu - Arhanghel al bătăliei pentru Ardeal*, Editura Imprimeriei de Vest, Oradea, 2002.

În aceeași zi, 12 decembrie 1918, delegația românilor ardeleni, formată din episcopii Miron Cristea și Iuliu Hossu, Alexandru Vaida-Voevod, Vasile Goldiș, Caius Brediceanu, Mihai Popovici, a sosit în Capitală, cu trenul, pentru a notifica actul unirii Ardealului cu România. În acel tren a urcat și Ilie Lazăr, pentru a ridica în fața guvernului român problema Maramureșului de peste Tisa.⁹ În Gara de Nord din București, „*solilor Ardealului*” li s-a făcut o primire entuziastă, fiind prezenți membri ai guvernului, în frunte cu primul ministru I.I.C. Brătianu, trupe ale armatei și mult popor. Cu acel prilej, la Mitropolie a avut loc un serviciu religios, la care au asistat regele Ferdinand I și principele Carol, membrii guvernului, corpul diplomatic, iar în 13 decembrie 1918 delegația a fost primită în sala tronului de Regele Ferdinand I, căruia i-a înmănat actul Unirii în prezența guvernului și a misiunilor străine (care reprezentau state aliate ale României din primul război mondial). Documentul cuprinzând actul Unirii a fost prezentat Suveranului de către Vasile Goldiș. Regele Ferdinand I, emoționat de solemnitatea momentului a răspuns printr-o cuvântare caldă potrivită firii sale: „*În numele Românilor din vechiul Regat, din Basarabia și din Bucovina astăzi uniți, cu profundă recunoștință primesc hotărârea fraților noștri de peste Carpați de a săvârși Unitatea Națională a tuturor Românilor și declar pe veci unite în Regatul României toate ținuturile locuite de Români de la Tisa până la Nistru*”.¹⁰

Ilie Lazăr a insistat pe lângă Alexandru Vaida-Voevod să ridice în guvernul român problema Maramureșului de la nord de Tisa, care risca să fie ocupat de ucrainenii. El a avut șansa să fie primit în audiență de primul-ministru I.I.C. Brătianu. Acesta a ascultat argumentele aduse de Ilie Lazăr în *Memoriul asupra Maramureșului istoric*, în care acesta a argumentat drepturile istorice românești asupra întregului Maramureș. El i-a arătat primului-ministru pe o hartă dispunerea așezărilor românești, denumirile toponimice românești, precum și problemele în litigiu între români și ruși. Primul-ministru a studiat cu o lupă harta prezentată, interesându-se de toate comunele de pe hartă, pentru a cunoaște realitățile etno-politice ale Maramureșului de peste Tisa.

Apoi, Ilie Lazăr l-a rugat pe primul-ministru să ordone armatei române, „*care se oprișe la Dej*”, să ocupe Maramureșul, deoarece bande înarmate de

⁹ Ilie Lazăr, *Amintiri*, Fundația Academia Civică, 2000; Mihai Dăncuș, Gheorghe Todincă, *Unirea Maramureșului cu țara*, Muzeul Maramureșului, 2008; Alexandru Filipașcu, *Istoria Maramureșului*, Editura „Gutinel”, Baia Mare.

¹⁰ *Ibidem*.

ucraineni bolșevici ocupaseră orașul Sighet, terorizând populația românească din regiune, iar instituțiile românești se refugiaseră în satele de sub munții Gutâi. Acesta l-a ascultat cu interes, apoi l-a sunat la telefon pe Șeful de Stat Major, generalul Constantin Prezan, pe care l-a pus în legătură Ilie Lazăr, care i-a relatat generalului despre ocuparea orașului Sighet de către ucraineni.

Generalul Constantin Prezan a înțeles gravitatea situației, apoi l-a informat pe Ion I.C.Brătianu că va ordona Diviziei a 8-a, de la Dej, să înainteze spre nord pentru a ocupa orașele Baia Mare, Baia Sprie și Sighet. Apoi, i-a cerut lui Ilie Lazăr să vină la Statul Major pentru a primi documente speciale și însărcinări cu caracter militar pentru Divizia a 8-a. Astfel, acesta s-a întors în Ardeal cu același tren cu care venise la București delegația ardeleană, dar cu bucuria de a elibera Maramureșul de sub teroarea bandelor ucrainene.

- Pe frontul reîntregirii țării, trupele armatei române au continuat deplasarea spre nord, nord-vest, eliberând succesiv între 15-17 decembrie 1918 orașe, precum Sighișoara, Mediaș, Blaj, Beclean. Peste tot, românii au făcut trupelor o primire entuziastă. De pildă, ziarul „*Unirea*” după ce a salutat sosirea la Blaj, în 15 decembrie 1918, a Regimentului 5 Vânători „Regele Ferdinand” din Divizia 1 Vânători, formată mai ales din români doljeni, a relatat despre participarea „*eroilor de la Mărășești*” la serviciul religios oficiat în catedrală și despre o „*uriasă horă a unității desăvârșite*” în care s-au prins doamne, ofițeri, soldați, intelectuali și săteni.

- În seara zilei de 18 decembrie 1918, pe la ora 17.10, când deja se înserase, în orașul Alba Iulia a ajuns, venind cu trenul de la Blaj, batalionul comandat de locotenent-colonelul Vasile Găgiu, aparținând Regimentului 5 al Diviziei 1 Vânători. Aceștia au fost primii ostași ai Regatului României pe care-i vedeau locuitorii orașului, aflați încă sub puternica impresie lăsată de Marea Adunare Națională. *Aduceți în ranițele voastre viitorul de aur al României Mari*”. Pe peronul gării luminat cu torțe puternice, primarul, șeful Poliției și membrii gărzii naționale, precum și „*multime de popor*” din satele înconjurătoare i-au aclamat cu capetele descoperite pe ostașii olteni ajunși „*în mijlocul unei însuflețiri de nedescris*”. Compania de onoare (a Legiunii române), comandată de căpitanul Florian Medrea a dat onorul, iar primarul Camil Velican a rostit cuvântul de „*bun venit*”.

În acel moment, în piața orașului se afla „*elita publicului din Alba Iulia și jur*”, dar și „*o frumoasă cunună de dame și domnișoare*”. În balconul hotelului „Hungaria”, rebotezat, după cum relatează presa, în acea clipă,

„Dacia”, se aflau membrii Consiliului Național Român din Alba Iulia, în frunte cu vicepreședintele Vasile Urzică, protopop greco-catolic. Într-un discurs care reflecta starea de spirit a momentului, acesta a subliniat că intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul în Cetatea Alba Iulia a fost urmată, la mai bine de 300 de ani, de Marea Adunare Națională care a decis unirea Transilvaniei cu România și, la numai câteva zile, armata trimisă de regele Ferdinand I venea să desăvârșească România Mare.

După câteva zile, locotenent-colonelul Vasile Gagiș și ostașii săi și-au continuat drumul spre Tisa. Pentru apărarea orașului și a zonei înconjurătoare, în Alba Iulia a fost stabilită garnizoana unei unități denumite *Regimentul 91 Infanterie Alba Iulia*, înființată în anul 1919.

- În aceeași zi, 19 decembrie 1918, regele Ferdinand I a primit la Palatul Regal delegația românilor basarabeni, condusă de Pantelimon Halippa, președintele „Sfatului Țării”, care a prezentat actul unirii „fără condițiuni” a Basarabiei cu România.

- Pentru a preveni regrouparea trupelor ungare, trupele din flancul drept al armatei române au primit ordin să reia înaintarea spre vest, de-a lungul văii Someșului Mare, pentru ocuparea efectivă a orașul Dej și a poziției sale strategice, alungarea trupelor ungare și pregătirea operațiunii de eliberare a Maramureșului. În acest context, în noaptea de 19/20 decembrie 1918 trupele ungare, fiind slabe și neputând opune rezistență, au părăsit orașul Dej și s-au retras spre vest, având ca puncte de repliere orașele Jibou și Zalău. Astfel, în 21 decembrie 1918, trupe din Brigada 14 Infanterie (regimentele 14 și 16) întărite cu câte o baterie din regimentele 4 de câmp și 8 obuziere, s-au deplasat pe calea ferată Bistrița - Beclean - Dej, intrând în aceeași zi în orașul Dej, părăsit de trupele ungare.

- În 22 decembrie 1918, duminică, un detașament constituit din Regimentul 16 infanterie și o baterie de artilerie a pus stăpânire pe orașelul Gherla, asigurând, astfel, libertatea de acțiune pe direcția Cluj. În același timp, o altă coloană (de sud) formată din Regimentul 15 Infanterie, escadronul divizionar și o baterie de artilerie, a înaintat din zona Luduș-Uioara mai întâi până la Vișoara și Cucerde, lăsând în acest important nod de cale ferată un batalion pentru asigurarea flancului stâng. Drumul spre Turda a fost de neuitat pentru ostașii români: arcuiri de triumf și inscripții cu drapelele statelor aliate, o populație îmbrăcată în haine de sărbătoare i-a întâmpinat în fiecare localitate.

- În aceeași zi de duminică, 22 decembrie 1918, trupele române au eliberat orașul Turda, ostașii români fiind primiți sărbătorește de locuitorii români ai orașului și de numeroși țărani veniți din satele din împrejurimi să-i vadă pe ostașii români. Gazeta „*Foaia Poporului*” din Sibiu avea să scrie: „*Azi umbra marelui Mihai e răzbunată*”.

- Următorul obiectiv a fost ocuparea orașului Cluj, bastionul reacțiunii și șovinismului unguresc. Întrucât nici trupele ungare n-au fost capabile să opună rezistență, în 24 decembrie 1918, în jurul orei 9 dimineața, în orașul Cluj a pătruns prima patrulă a Diviziei 7 române.¹¹ În scurt timp, în oraș au venit mulți oameni din satele învecinate să vadă armata română. În jurul orei 11.00, generalul Constantin Neculcea, comandantul marii unități, având alături pe colonelul Anton Gherescu, și-a făcut intrarea solemnă în Cluj, fiind întâmpinați de autoritățile locale ungare, care au dovedit o „*atitudine prevenitoare*”. La impresionanta adunare din piața centrală a orașului de lângă statuia lui Matei Corvin, generalul Constantin Neculcea a rostit un discurs, în care a afirmat: „*Știam că sunteți oprimați. Chinurile voastre ne-au făcut să intrăm în război cu un singur scop: Unirea tuturor românilor*”.

Astfel, în 24 decembrie 1918, în ajun de Crăciun (stil nou) cea mai mare parte a Transilvaniei propriu-zise se găsea în stăpânirea armatei române.

- Însă, în ianuarie 1919, o situație periculoasă se crease în zona Jibou-Zalău (reședința comitatului Sălaj), unde trupele ungare au oprit retragerea, se înarmau și pregăteau terenul pentru rezistență în fața armatei române. De asemenea, în Maramureș, trupe ucrainene ocupaseră Valea Tisei, Sighetu Marmăției și Valea Vișeuului până la Leordina, provocând haos și dezlănțuind teroarea împotriva românilor. În această situație, fruntașii românilor maramureșeni au trimis o delegație la Sibiu condusă de Vasile Filipciuc pentru a cere Consiliului Dirigent să solicite armatei române să intre grabnic în Maramureș și să restabilească ordinea.¹²

- Pentru a preveni conflictele sângeroase, Aliații, prin intermediul generalului Henri Mathyas Berthelot, au permis Comandamentului român să ocupe regiunea Sighetu Marmăției - Baia Mare - Zalău. Drept urmare, în 4 ianuarie 1919, Marele Cartier General a ordonat armatei din Transilvania să ocupe regiunea Baia Mare - Sighetu Marmăției - Zalău. Ocuparea acelei zone a

¹¹ Dumitru Preda, dr. Vasile Alexandrescu, dr. Costică Prodan, *op.cit.*, p.137-138.

¹² Vezi, pe larg, Mihai Dăncuș, Gheorghe Todincă, *Unirea Maramureșului cu țara*, „Muzeul Maramureșului”, 2008.

schimbat și traseul noii linii de demarcație între trupele române și trupele ungare, care trecea pe următorul aliniament: Sighet - Baia Mare - Zalău - Ciucea - vârful Găina - Zam. Prin Sălaj, noul aliniament a traversat localitățile Băsești - Oarța de Jos - Lelei - Mineu - Chilioara - Țigani - Panic - Zalău - Aghireș - Cățelul Român - Șeredei - Ponița - Pria. Pentru asigurarea noului aliniament, Divizia a 7-a a mobilizat Brigăzile 13 și 14 Infanterie, respectiv Regimentul 14 infanterie pentru zona Sighetu Marmăției – Baia Mare și Regimentul 16 Infanterie pentru zona Jibou - Zalău (reședința comitatului Sălaj).

- Trupele române au fost nevoite să ducă lupte crâncene pentru ocuparea zonei strategice Jibou-Zalău,¹³ unde trupele ungare, cu efective completate și dotate cu armament suficient, erau hotărâte să oprească înaintarea armatei române. În acest sens, au încercat capturarea trenului care transporta trupele române de-a lungul văii Someșului spre Baia Mare și Zalău.

Însă, planul a fost dejucat de locotenentul Aurel Hetco, comandantul gărzilor naționale române din orașelul Jibou, care a dezvăluit comandamentului unității în marș dinspre Gherla spre Jibou-Baia Mare ambuscada pregătită de unguri și i-a ajutat pe frații români din „Regat” să elaboreze și să aplice planul de eliberare a orașelului Jibou. Astfel, trupele române, sprijinite de garda națională română din zonă, au eliberat orașelul Jibou, în zilele de 10-11 ianuarie 1919, fără incidente, obligând trupele ungare să se retragă spre Cuceu-Zalău.

Însă, în 11 ianuarie 1919, Comandamentul trupelor ungare din Zalău a transmis un ultimatum semnat de maiorul Gyurocsik, către sublocotenentul Luca, comandantul trupelor române, prin care i-a cerut părăsirea orașului Jibou în 4 ore, sub amenințarea recurgerii la forța armelor. Incidentul a fost evitat prin intervenția lui Istvan Apathy (comisarul general al Ungariei de Est, președintele Consiliului Național Maghiar din Transilvania, precum și a fruntașilor locuitorilor din Jibou - Aurel Hetco și Victor Brandt. „Parlamentarii” unguri au cerut Comandamentului trupelor române un termen de 10 zile pentru retragerea trupelor ungare în spatele liniei de demarcație și permisiunea ca garda ungară locală să funcționeze în continuare. Dar, comandantul batalionului român a acordat 48 de ore pentru evacuarea orașului și a respins a doua solicitare.

- În aceste condiții, maramureșanul Ilie Lazăr a ajuns la Dej cu mesajul de la Marele Stat Major, pe care l-a predat comandantului Regimentului 14

¹³ Vezi, pe larg, Alexandru-Bogdan Kürti, *Operațiunile militare și intrarea Armatei Române în Sălaj (1919)*, în „*Caiete Silvane*”, 2015.

Dorobanți „Roman”, colonelul Teodor Gheorghiu, oferindu-și serviciile. Acolo a aflat că trupele primiseră deja ordin să înainteze spre Baia Mare, iar misiunea de a elibera orașele Baia Mare și Sighet fusese dată Regimentului 14 Dorobanți „Roman”. Ilie Lazăr a fost primit în comanda regimentului, urmând să fie călăuză pentru trupele care au primit misiunea să elibereze orașul Sighet.

- Pe frontul din zona Jibou-Zalău, „parlamentarii” unguri au promis că retragerea trupelor se va produce în liniște, fără ciocniri armate, iar autoritățile administrative, în cooperare cu Garda Națională Română, vor asigura predarea orașului Zalău. Astfel, în 14 ianuarie 1919, două companii și două secții de mitraliere românești au pornit spre Zalău pe calea ferată, pentru a lua orașul sub control.¹⁴ Însă, în momentul în care au intrat în gara Țigani (azi Crișeni, n. ns.), trupe ungare și grupe răzlețe care ocupau orașul Zalău și împrejurimile au atacat trupele române prin surprindere. În confruntare au murit 6 ostași români, 15 au fost răniți, iar șapte au fost dați dispăruți. În sprijinul trupelor angajate în luptă a intervenit un batalion românesc, a recuperat trenul, apoi, în 15 ianuarie 1919, trupe române din Divizia a 7-a au ocupat orașul Zalău, reședința comitatului Sălaj, și au eliminat bandele înarmate ungare.¹⁵

- În acel context, trupele române au început, cu ajutorul românilor localnici, asaltul asupra Maramureșului istoric. În 14 ianuarie 1919 (st.n.), un detașament aparținând Regimentului 14 Dorobanți „Roman” s-a deplasat pe calea ferată de-a lungul văii Someșului și a intrat în orașul Baia Mare. Acolo a primit ordin să înainteze spre Sighet prin Baia Sprie. Însă, drumul spre orașul Sighet era extrem de greu, întrucât fiind iarnă geroasă, peste muntele Gutâi, prin Crăcești, era imposibil de trecut.

¹⁴ Alexandru-Bogdan Kürti, *op.cit.*, în *loc.cit.*;

¹⁵ Alexandru-Bogdan Kürti, *ibidem*.

Generalul Constantin Neculcea, comandantul Diviziei a 7-a Infanterie și generalul francez Henry Patey au ordonat o anchetă privind ambuscada de la satul Țigani. Aceasta a dovedit vinovăția autorităților ungare, precum și faptul că acțiunea l-a avut ca principal instigator pe dr. Istvan Apathy. În Zalău s-a descoperit o telegramă a acestuia, care îndemna trupele ungare să opună rezistență.

În urma cercetării incidentului s-au luat următoarele măsuri: arestarea lui Istvan Apathy, o plată a municipalității clujene datorată familiilor celor uciși și plata cheltuielilor de înmormântare și ridicare a unui monument al victimelor atacului.

După acel incident, batalionul lui Gyurocsik, direct implicat, a fost transferat lângă Debrețin, la Hajduszoboszlo, pentru a se evita noi vărsări de sânge. Însă, după puțină vreme, a fost readus în ținutul sălăjean, fiind cantonat la Nușfalău și Șimleu Silvaniei. În Valcău de Jos, odată cu detașamentul lui Gyurocsik a fost readusă și pusă în funcție vechea jandarmerie locală, care a pornit o adevărată teroare, mai ales în localitățile învecinate.

Astfel, Ilie Lazăr a propus trecerea munților Gutâi prin orașelul Căvnic. Avangarda au format-o trupele maiorului Popovici și căpitanului Luca, iar călăuză a fost Ilie Lazăr. Întrucât tunurile erau imposibil de trecut peste deal, prin zăpada mare, cu caii slabi ai regimentului, Ilie Lazăr a plecat călare înainte, prin sate, a luat contact cu prietenii săi refugiați acolo, și împreună cu aceștia a cutreierat satele Budești, Sârbi, Călinești și Breb, a rechiziționat vreo șaiszeci de perechi de boi, s-a întors cu ei și i-a înjugat la tunuri. Așa a intrat armata română în Maramureșul istoric, cu tunurile trase de boii strânși de Ilie Lazăr!

- Astfel, în 17 ianuarie 1919, între trupele române și bandele de ucraineni s-a dat o adevărată bătălie, puțin cunoscută, numită „*bătălia de la Cămara*” sau „*bătălia de la Sighet*”. Compania căpitanului Luca a înaintat până la Ferești, de unde a trimis patrulă și țărani români de încredere în recunoaștere până la Vad (la 5 kilometri de Sighet). La rândul său, Vasile, fratele lui Ilie Lazăr, împreună cu țărani din Giulești, au plecat „la târg” la Sighet, revenind cu informații utile.

Căpitanul Luca a decis să înainteze spre Vad, împreună cu trupele române venind și flăcăi din Giulești, precum și câțiva studenți. Au trecut peste dumbrava dintre Ferești și Oncești, apoi peste râul Iza și au înaintat prin pădure către Valea Porcului, unde au ajuns dimineața la ora patru. Vasile Lazăr s-a apropiat pe neobservate de santinela de la podul de fier de la Vad și a tras asupra ei, dând astfel semnalul de atac. Soldații din garda ucraineană (vreo 40 de ucraineni), „cazați” prin diferite case, au fost capturați și trimiși sub pază la Berbești, dar unii au reușit să scape cu fuga. Însă, grosul trupelor ucrainene, aflate în Sighet, n-au putut fi alarmate, astfel că după o luptă scurtă (care a durat aproape o oră), românii au ocupat fabrica de cărămizi și podul Ronișoarei.

Căpitanul Luca a dorit să atace frontal orașul Sighet, dar Ilie Lazăr a insistat să atace prin învăluire, pentru a le tăia ucrainenilor calea de retragere.

Pentru a da curs ambelor inițiative, căpitanul Luca i-a pus la dispoziție lui Ilie Lazăr și fratelui său Vasile un pluton de infanterie comandat de un sublocotenent, cu care urma să înainteze prin învăluire la Cămara, apoi să baricadeze șoseaua și calea ferată. La rândul său, căpitanul Luca urma să plece la atac frontal cu grosul trupelor.

La scurt timp după aceste pregătiri de atac, pe calea ferată secundară a apărut o locomotivă cu un vagon deschis. Mecanicul a strigat să se grăbească, pentru că ucrainenii fugeau spre gara mare și se îmbarcau în trenuri, un transport cu vreo 300 de ucraineni reușind să scape. În acel context, Ilie Lazăr și trupa de sub comanda lui au baricadat șoseaua și calea ferată și au distrus-o pe o porțiune.

Apoi a trimis la căpitanul Luca un mesager, solicitând ajutor, pentru că se aștepta la al doilea transport cu ucraineni, care spera să cadă în plasă.

În scurt timp a apărut trenul încărcat cu ucraineni, care avea așezate, pe vagoanele deschise, 6 mitraliere gata de tragere. Ucrainenii au fost somați să se predea chiar la cotitura după care erau dispuse baricadele, iar drept răspuns aceștia au deschis focul. Românii au ripostat, timp în care au sosit și ajutoarele de la căpitanul Luca. Astfel, după o oră și jumătate de luptă, ucrainenii, care aveau deja zeci de morți și răniți, s-au predat în grupuri, iar unii au fugit spre Tisa, aruncându-se în apă.

În 18 ianuarie 1919, trupele române au intrat în triumf în Sighet, pe străzile pline de lume. Românii, majoritari, se bucurau, dar alții, de alte naționalități, au fost indiferenți. Între timp, colonelul Gheorghiu a ajuns la locul bătăliei cu grosul trupelor din subordine, iar la Ocna Șugatag l-a arestat pe prim-pretorul Mihali Gabor și l-a adus la Sighet, însă la insistențele lui Ilie Lazăr a fost eliberat. Cu acel prilej au fost capturați 337 de ucraineni, primii prizonieri luați de armata română în campania din Ardeal din anul 1919. Aceștia au fost escortați la Dej de un pluton însoțit de civili maramureșeni conduși de Ilie Lazăr.

- După aceste fapte de vitejie, presărate cu jertfe, generalul Marcel Olteanu a sosit în Maramureșul eliberat, de unde a preluat comanda sectorului de front al Grupului de Nord al armatei române, condus de generalul Traian Moșoiu. Abia în aceste condiții geo-strategice, Aliații au acceptat ca linia de demarcație între trupele române și ungare să fie mutată pe aliniamentul: Vest Sighetul Marmației - Cicârlău - Arduș - Băsești - Chilioara - Crișeni - Panic - Aghireș - Meseșeni de Sus - Șeredei - Priea - Ciucea - Ciuci - Zam (linia Munților Apuseni). Acest nou aliniament, deși a reprezentat un succes strategic, a menținut izolarea față de teritoriul comitatelor Arad și Bihor în întregime și, parțial, a comitatelor Sălaj și Sătmar.

- În 22 ianuarie 1919 trupele române au fost din nou oprite pe aliniamentul impus de Aliați, în pofida faptului că bande înarmate ungare organizate de gupări reacționare șovine continuau să hărțuiască aproape zilnic trupele române aflate pe noua linie de front. O situație gravă s-a creat în zona orașului Zalău, unde în noaptea de 22/23 februarie 1919 (la miezul nopții), trupe formate din secuși, ajutate de un grup de circa 500 de foști prizonieri reînțorși din Rusia, dar și de locuitori unguri din zonă, au atacat prin surprindere, concomitent dinspre satele Aghireș și Țigani, trupele Diviziei a 7-a

din zona Țigani - Zalău.¹⁶ Trupele române din Zalău s-au retras pe linia satului Ortelec, însă 8 ofițeri și 40 de soldați, rămași în oraș, au fost făcuți prizonieri. Populația ungară locală a sărbătorit ocuparea orașului de către trupele ungare și secuiești. Parlamentarii trupelor române au cerut evacuarea imediată a orașului Zalău și eliberarea fără condiții a prizonierilor, însă clauzele n-au fost acceptate de comandantul trupelor ungare. Acesta a cerut stoparea bombardării orașului, amenințând că, în caz contrar, va executa pe notabilii români și pe soldații români luați prizonieri.¹⁷

Orașul Zalău s-a aflat sub ocupație ungară timp de două zile. În acest timp au fost difuzate proclamații prin care se cerea populației civile să se împotrivescă autorităților române. Localnicilor unguri le-au fost distribuite arme, iar o parte dintre locuitorilor români au fost arestați și închiși în temnița orașului. Pentru eliberarea orașului a intervenit Regimentul 15 Infanterie „Războieni” și rezervele Brigăzii a 13-a. Trupele ungare au fost izgonite din oraș, unde a fost reinstaurată administrația românească. În urma acestei confruntări români au înregistrat 5 morți, 10 răniți.

Pentru stabilirea vinovaților de pierderile umane suferite în urma atacului inamic din noaptea de 22/23 februarie 1919, comandantul trupelor din Transilvania, generalul Traian Moșoiu, a ordonat o anchetă militară. În raportul întocmit și datat 4 martie 1919 se arăta că principala vină o reprezenta incapacitatea unor comandanți de a conduce trupele și de a lua măsurile de întărire a apărării. Cei găsiți vinovați, în frunte cu comandantul Brigăzii 13 infanterie și comandanți din Regimentul 15 infanterie „Războieni” au fost destituiți din funcțiile deținute.

● În 26 februarie 1919, Consiliul Militar Suprem de la Versailles a decis trasarea unei noi linii de demarcație aflată între Satu-Mare și Arad. Conform deciziei luate, trupele ungare situate la est de linia Satu-Mare – Arad urmau să se replieze 100 km, până aproape de râul Tisa, între Armata Română, care urma să avanseze și să preia districtele Satu Mare, Carei, Oradea și Arad, și cea ungară. Deci, linia de demarcație până la care puteau românii să înainteze avea traseul prin localitățile Arad-Salonta-Oradea-Carei-Satu-Mare, cele trei centre feroviare principale, care însă erau excluse de la ocupația militară română, dar

¹⁶ Alexandru-Bogdan Kürti, *Operațiunile militare și intrarea Armatei Române în Sălaj (1919)*, în „Caiete Silvane”, 2015.

¹⁷ *Ibidem*. Printre prizonieri s-a aflat și sublocotenetul sălăjean Traian Păteaș, fost contabil la Banca „Silvania” din Șimleu Silvaniei și voluntar în armata română, veteran de pe frontul galițian, unde fusese camarad cu maiorul Gyurocsik. Acesta s-a înrolat în armata română pentru eliberarea Sălajului, purtând vechea uniformă austriacă, dar înlocuind rozeta imperială cu tricolorul românesc. Traian Păteaș a fost torturat și ucis din ordinul expres al fostului sau tovarăș de arme.

„disponibile pentru folosința trupelor române” și pentru românii care trăiau în zonele controlate de Aliați, în scopuri economice. Limita nordică a aliniamentului trupelor române urma să fie râul Someș.

- În aceeași zi, 26 februarie 1919, în satul Băsești din Sălaj a avut loc slujba de înmormântare a lui Gheorghe Pop de Băsești. „După cel dintâi dangăt de clopot, dracii roșii (bolșevicii) din hordalele lui Béla Kun au trimis ploaie de gloanțe asupra casei sale, încât ferestrele salonului unde era catafalcul se cutremurau de ropotul puștilor și mitralierelor vrăjmașe”.¹⁸ Apoi, în carul tras de șase boi, împodobit cu cetini de brad, bătrânul luptător a mers spre locul de veci cu inima împăcată.

- În 20 martie 1919, Conferința de Pace de la Paris a hotărât să ceară ungurilor să se retragă pe noua linie de demarcație stabilită: Hust - Satu Mare - Carei - Oradea - Salonta. Hotărârea, semnată de comandantul suprem al Armatei din Ungaria, generalul de Lobitz, a fost înmănată oficialităților ungare la Budapesta în aceeași zi de către șeful misiunii Antantei la Budapesta, locotenent-colonelul francez Bertrand Vix, însoțit de câte un reprezentant american, englez și italian. De aceea, a fost numită „Memorandumul Vix”.

- Potrivit documentului respectiv, ungurii trebuiau să răspundă în termen de 48 de ore cerințelor Antantei, însă în caz de neacceptare nu erau prevăzute represalii împotriva Ungariei. Drept urmare, în 21 martie 1919, primul-ministru ungar Károlyi a precizat public că nu poate accepta pierderile teritoriale cerute de puterile Antantei și că predă puterea unui guvern de stânga radical, condus de comunistul Béla Kun. Acesta a proclamat Ungaria Republică Sovietică și a renunțat la politica pasivă de acceptare a pierderilor teritoriale dictate de Antantă, declarând că „Ungaria se află în stare de război cu toate statele vecine de la care are ceva de revendicat”.¹⁹

În acel context, delegația română la Conferința de Pace de la Paris, condusă de prim-ministrul Ion I.C. Brătianu, a cerut Consiliului Marilor Puteri să permită României să ocupe teritorii până la râul Tisa (conform înțelegerii de dinaintea intrării României în război). Însă propunerea a fost refuzată, iar la Budapesta a fost trimis generalul sud-african Jan Smuts, pentru a negocia cu Béla Kun.

(va urma)

Col. (r) dr. Aurel V. David

¹⁸ dr. Irineu Pop Bistrițeanul, *Băseștiul și ilustrul său bărbat George Pop*, Editura „Carpatica”, Cluj-Napoca, 1995, p.108.

¹⁹ *Istoria militară a poporului român*, vol.V, Editura Militară, București, 1988, p.779.

MEMORIE PROFESIONALĂ

UN ALTFEL DE „OLANDEZ ZBURĂTOR”

studiu de caz

În analiza privind opoziția oamenilor de cultură față de regimul Ceaușescu, publicată în serial în revista *Vitralii – Lumini și umbre* începând cu nr. 23/2015, am afirmat că **acțiunile externe au avut un rol important în influențarea și susținerea pozițiilor și activităților critice, contestatare și/sau de protest ale creatorilor de literatură și artă, ca și ale altor categorii de persoane din România, față de regimul Ceaușescu. O contribuție aparte în acest sens au avut serviciile de spionaj**, care au fost angrenate în lupta pentru subminarea și înlăturarea regimului Ceaușescu, în contextul schimbărilor produse la sfârșitul anilor '90 în țările comuniste din centrul și estul Europei. Serviciile de informații implicate, atât din est cât și din vest, au folosit tot arsenalul de posibilități, inclusiv ofițerii cărora acoperirea diplomatică le oferea multiple posibilități de contact în rândul autohtonilor, precum și o protecție specială. **În ultima fază a Războiului Rece, principalele țări occidentale au implicat întregul personal diplomatic în acțiuni de obținere a unor date și informații utile alimentării operațiunilor împotriva regimului Ceaușescu**, iar ambasadorii acestora la București se întâlneau periodic pentru schimb de informații și coordonarea acțiunilor vizând influențarea și sprijinirea persoanelor cu atitudine contestatară și/sau protestatară deschisă.¹

Ambasadorul Olandei Coen Stork a fost – prin prisma informațiilor Contraspionajului român – unul dintre **cei mai activi șefi de reprezentanță diplomatică străină la București implicați în acțiunile împotriva regimului Ceaușescu**.

Realizarea acestui studiu de caz este facilitată de apariția, în 2013, la Editura *Humanitas*, a cărții *Dosarul de securitate al unui ambasador: Coen Stork*, selecție de documente din arhiva CNSAS², prezentare și note de Cătălin Strat,

¹ Detalii am prezentat în revista *Vitralii* nr. 30, pp. 31-48 (*Opoziția oamenilor de cultură față de regimul Ceaușescu – Influențe exercitate din exterior*).

² ACNSAS, *Fond Informativ* nr. 16809.

prefațată de istoricul Dennis Deletant, care permite o analiză complexă a atitudinii și activităților ambasadorului olandez neconforme cu statutul său diplomatic.

Coen Stork (nume complet Coenraad Frederik Stork) a fost acreditat ca ambasador la București al Regatului Unit al Țărilor de Jos în februarie 1988, la vârsta de 60 de ani. Intrase în serviciul diplomatic olandez la 32 de ani, îndeplinind diferite funcții la reprezentanțele diplomatice din Bagdad, Pretoria, Paris, Madrid, Buenos Aires și Londra. În 1982 a fost numit ambasador la Havana, unde „și-a demonstrat permanent solidaritatea cu disidența față de regimul Castro... ceea ce îl va pregăti pentru experiența din România”.³

Era căsătorit cu Ellen Victoria Stork, fotoreporter la un ziar englez, cu care avea 3 copii, doi locuind cu soția la Londra și unul cu el la București.

La puțin timp după preluarea postului de ambasador în România, Direcția de Contraspionaj a primit semnalări privind **preocupările lui Coen Stork de ordin informativ și de stimulare a atitudinii contestatare față de regim a unor cetățeni români**. Ca urmare, a trecut la monitorizarea atentă a atitudinii și activităților acestuia, stabilindu-se următoarele:

1. Ambasadorul Coen Stork a manifestat un interes deosebit pentru crearea de relații neoficiale în rândul cetățenilor români, îndeosebi din domeniul artei și culturii. Cu prilejul acțiunilor protocolare de la unele reprezentanțe diplomatice străine a intrat în contact cu mai mulți oameni de cultură, **preferându-i pe cei cu atitudini critice la adresa regimului și cu potențial contestatar:** poetul Mircea Dinescu, soția sa Maria – traducător și socrii săi Elena Loghinovschi și Adalbert Kovacs – profesori; criticul de artă Andrei Pleșu și soția sa Catrinel – filolog, fotograful Mihai Oroveanu și soția sa Anca – scenograf, scriitorul și criticul de artă Dan Hăulică, poetul Dan Deșliu, pictorul Sorin Dumitrescu, arhitecții Ascanio Damian și Mariana Celac, scriitorul Mihnea Gheorghiu.

Pe mulți dintre aceștia, îi invita la reședința personală și îi vizita la domiciliu, ocazii cu care îi exploata informativ și le încuraja atitudinile, manifestările și acțiunile contestatare.⁴

Temele predilecte de discuție cu persoane din această categorie priveau situația unor opozanți asupra cărora fuseseră întreprinse măsuri restrictive și/sau sancționatorii, implicațiile sistematizării rurale, regimul minorităților naționale

³ Gabriela Lupu, *Securitatea, față-n față cu Ambasadorul Olandei*, ziarul *România Liberă* din 13 noiembrie 2013.

⁴ *Direcția a III-a, Raport privind analiza situației operative în dosarul de urmărire informativă „STAN” din 22.02.1989*, apud *Dosarul de securitate al unui ambasador: Coen Stork*, p. 313.

din România, în special al celei maghiare, difuzările de înscrisuri cu caracter ostil, aspecte care erau abordate în propaganda împotriva regimului de la București din *mass media* olandeze.⁵

De la unii dintre oamenii de cultură aflați în contact sau prin intermediari, Coen Stork a primit, spre informare sau pentru valorificare externă, înscrisuri cu caracter contestatar și de protest. Astfel, în aprilie 1989, Andrei Pleșu i-a transmis, prin primul secretar al ambasadei olandeze Jonker Willem Bas Backer, un text privind „*modul abuziv de aplicare a Legii nr. 23/1971 și a Decretului nr. 408/1985 privind apărarea secretului de stat și modul de stabilire a relațiilor cu străinii*”⁶; în martie 1989, poetul Dan Deșliu i-a înmănat un material în care relata un incident petrecut la restaurantul Uniunii Scriitorilor care a condus la cercetarea sa de către Miliție⁷; în noiembrie 1989, i-au parvenit, prin intermediari, textele scrisorilor adresate de scriitorii Radu Enescu și Alexandru Paleologu președintelui Uniunii Scriitorilor, prin care se solidarizau cu Mircea Dinescu și protestau față de măsurile luate împotriva acestuia⁸; tot în noiembrie, ambasadorul olandez a obținut, prin mijlocirea lui Lukasz Szymanski, consilier cultural la Ambasada Poloniei la București, textul contestatar al lui Mircea Dinescu intitulat *Mamutul și istoria*, publicat de cotidianul vest-german *Frankfurter Allgemeine Zeitung* sub titlul *Mamutul și literatura*⁹; în prima parte a lunii decembrie 1989, a primit de la Stelian Tănase textul unei scrisori adresate președintelui Uniunii Scriitorilor prin care mai mulți tineri oameni de cultură protestau față de măsurile sancționatorii aplicate lui Mircea Dinescu și altor creatori de literatură și artă cu poziție critică față de regim, document trimis la postul de radio *Europa Liberă*, care l-a difuzat în ziua de 14 decembrie.¹⁰

În contextul în care, în 1989, autoritățile au luat în privința lui Mircea Dinescu, Andrei Pleșu și a altor oameni de cultură cu atitudine contestatară măsuri de prevenire a contactării lor de către diplomați, ziariști sau alți străini, Coen Stork a acționat pentru stabilirea situației acestora prin discuții cu persoane apropiate, prin verificarea dispozitivelor de protecție și încercarea

⁵ *M.I/D.S.S/Direcția I – Adresă către Direcția a III - a din 22.06.1988*, apud Op. cit., p. 96.

⁶ *Direcția a III-a, Notă din aprilie 1989*, apud Op. cit., pp. 346-349.

⁷ *Notă din 22.03.1989*, apud Op. cit., pp. 337-338.

⁸ *Direcția a III-a, Notă din 5.12.1989*, apud Op. cit., p. 450.

⁹ *Direcția a III-a, Notă din 9.12.1989*, apud Op. cit., p. 452.

¹⁰ *Stelian Tănase, Acasă se vorbește în șoptă. Dosar și Jurnal din anii târzii ai dictaturii*, Editura Compania, 2002, pp. 175-180.

penetrării acestora, prin perfectarea legendară a unor întâlniri în oraș cu membri de familie (ex. soția și socrul lui Mircea Dinescu, Ascanio Damian – domiciliat la aceeași adresă cu Andrei Pleșu).¹¹

Pe lângă oamenii de cultură, Coen Stork a fost preocupat să stabilească legături și cu alte categorii de persoane cu poziție contestatară și/sau protestatară față de regimul Ceaușescu:

- În ziua de 28 ianuarie 1989, ambasadorul Olandei a fost vizitat la reședință între orele 8.30-10.05, de Silviu Brucan, care a venit și plecat pe jos fiind așteptat de gazdă. La ora 8,45 a sosit și Hofland Hendrik Johannes Adrianus, colaborator la ziarul olandez *NRC Handelsblad*, sosit în România ca turist, suspectat că venise pentru a culege date și informații pe care să le folosească în articolele critice la adresa regimului de la București pe care le publica.¹²

- La 28 și 29 iulie 1989, a vizitat-o la domiciliu pe Doina Cornea, prima dată singur și a doua oară împreună cu soția sa. Cu aceste prilejuri, Doina Cornea a relatat că era supravegheată, izolată, că a fost anchetată timp de 4 săptămâni. De asemenea, le-a prezentat – în viziunea ei – problema sistematizării rurale în România.¹³

O tentativă de a o vizita pe Doina Cornea făcuse, la 17 octombrie 1988, și primul secretar al Ambasadei Olandei, Jonker Willem Bas Backer, care la 28 august 1988 îl vizitase la domiciliu și pe Dumitru Mazilu.¹⁴

- Coen Stork a transmis invitații lui Nicu Stăncescu – persoană cu atitudine protestatară deschisă, la recepția organizată de Ambasada Olandei pe 28 aprilie 1989 de ziua națională și, respectiv, la cocktailul de la reședința sa dedicat încheierii misiunii în țara noastră a primului secretar Jonker Willem Bas Backer la 14 iunie 1989. Acesta nu a participat la cele două manifestări, ca și celelalte persoane cu poziție contestatară invitate, ca urmare a măsurilor de prevenire luate de autorități.¹⁵

2. Ambasadorul Stork a acordat o atenție deosebită și contactelor cu ziariștii olandezi care vizitau România în mod oficial sau sub acoperire de

¹¹ Prefață la volumul Dosarul de securitate..., p. 14.

¹² *Direcția a III – a, Notă privind pe Hofland Hendrik Johannes Adrianus și Notă extras din nota de filaj a obiectivului „Sergiu” efectuat în ziua de 28.01.1989*, apud Dosarul de securitate..., p. 269, respectiv p. 282.

¹³ *M.I./Inspectoratul Județean Cluj, Adresă către Direcția a III - a din 31.07.1989*, apud Op. cit., pp. 403-405.

¹⁴ *M.I./D.S.S./Direcția I și Direcția a III - a, Raport privind cetățenii olandezi care desfășoară activitate ostilă R.S. România*, apud Op. cit., pp. 204-205.

¹⁵ *Notă din 26.04.1989*, apud Op. cit., pp. 360-361.

„turiști individuali”, cărora le furniza date și informații pentru a fi exploatare în propaganda externă defavorabilă regimului din țara noastră, le acorda sprijin să intre în contact cu persoane cu poziție contestatară și/sau protestatară și le facilita scoaterea din țară, prin curierul diplomatic, a însemnărilor, filmelor sau altor materiale cu caracter critic sau acuzator.¹⁶

- La 12 septembrie 1988 au intrat în țară ca „turiste” cetățenele olandeze Illeș Veronica, născută în Ungaria, și Peijic Katharina, care s-au cazat la reședința ambasadorului Coen Stork. Illeș Veronica era reporter la revista olandeză *Elseviers magazin*, făcea frecvente călătorii în Ungaria și, fără a vizita anterior România, a prezentat redacției respective articole cu caracter denigrator la adresa țării noastre.

A doua zi după sosirea la București, cele două „turiste” s-au deplasat la Cluj, unde au încercat să abordeze diverse persoane în locuri publice și au fotografiat aspecte care puteau fi interpretate speculativ, fiind interesate să obțină date privind situația minorității maghiare și atitudinea populației față de măsurile de sistematizare a unor zone rurale.

După revenirea în București, în ziua de 18 septembrie, cele două au încercat să intre, împreună cu ambasadorul Stork, la domiciliul lui Andrei Pleșu, acțiune care nu a fost permisă de dispozitivul de supraveghere. De acolo s-au deplasat la domiciliul lui Ion Sfiștoc, persoană cu atitudini publice de protest la adresa regimului, dar nu au intrat la adresă.¹⁷

3. Coen Stork a fost deosebit de activ și pe linia realizării de întâlniri cu comercianți olandezi care vizitau România, pe care îi invita la sediul ambasadei sau la reședința sa și îi exploata informativ cu privire la nemulțumiri și reacții critice ori contestatare ale unor autohtoni.¹⁸

Ambasadorul olandez s-a făcut remarcat și prin unele atitudini fățișe și incitatoare la adresa regimului exprimate în discuții oficiale cu reprezentanți ai unor instituții ale statului român. Astfel, într-o convorbire avută cu șeful de protocol de la Camera de Comerț și Industrie în ziua de 5 decembrie 1989, la o recepție, Coen Stork a făcut următorul comentariu: *„Foarte multe noutăți sunt în ceea ce privește schimbarea conducerii, a opticii în majoritatea țărilor socialiste din Europa. Numai în România nu se*

¹⁶ M.I./D.S.S./Direcția a III-a, Raport privind pe Stork Coenraad Frederik din 20.09.1988, apud Op. cit., pp. 163-165.

¹⁷ Ibidem, p. 165.

¹⁸ Direcția a III-a, Raport privind pe Stork Coenraad, ambasadorul Olandei la București, conspirativ „Stan” din 05.06.1988, apud Op. cit., pp. 23-24.

informează prin presă și radioteleviziune despre ce se întâmplă în R.D.G., Cehoslovacia, U.R.S.S., alte state... Astfel, de exemplu, se știe că fostul lider est-german, E. Honecker, prieten cu liderul român, este în stare de arest la domiciliu. Așa o să-și dea seama și liderul român ce înseamnă să nu-ți poti vizita un prieten, cum nu mi s-a permis mie să vizitez un vechi prieten (aluzie la faptul că nu i s-a permis accesul la domiciliul lui Mircea Dinescu - n.a.). Ceea ce se petrece acum în RDG, Cehoslovacia, Polonia, URSS și Bulgaria sunt evoluții mult așteptate. Aceste acțiuni trebuie încurajate...”¹⁹

Coen Stork a fost unul dintre cei mai activi participanți la reuniunile periodice ale ambasadurilor occidentale acreditați la București, destinate schimbului de informații și coordonării acțiunilor privind stimularea și susținerea opozanților regimului Ceaușescu.

- Pentru reuniunea din 16 aprilie 1989, a tradus în engleză comunicatul procuraturii privind arestarea lui Mircea Răceanu și un text despre „*modul abuziv de aplicare a legislației române privind apărarea secretului de stat și relațiile cu străinii*”, primit de la Andrei Pleșu.²⁰

În context, este interesantă de prezentat poziția lui Van Spronsen Kees, prim secretar la Ambasada Olandei, față de prestația lui Coen Stork la aceste reuniuni. Într-o discuție cu un angajat român al ambasadei, acesta a afirmat, la 8 decembrie 1989, că ambasadurul „*ar trebui să nu se agite așa tare cu transmiterea materialelor gen scrisori de disidenți*”, că aceasta este o problemă personală a lui Stork și că nu i se pare frumos să predea copii și celorlalți ambasadori.²¹

Din monitorizarea informativă a ambasadurului Stork, a modulul său de acțiune, a rezultat că acesta avea o pregătire de informații și contrainformații specială.

Ilustrative în acest sens sunt :

- în plan informativ, în scurt timp de la preluarea postului a devenit evident că îl interesau mai mult contactele cu cetățeni români cu atitudine contestatară ori cu potențial în acest sens decât „birocrăția” strictă din cadrul ambasadei. Ca urmare, a transferat problemele curente primului secretar.²²

¹⁹ *M.I./D.S.S./U.M. 0500 București, Notă din 9.12.1989, apud Op. cit., pp. 454-455.*

²⁰ Sursa indicată la subsol 6.

²¹ *Idem*, pp. 452-453.

²² *Direcția a III-a, Raport privind pe Stork Coenraad din 05.06.1988 și Notă din 05.04.1988, apud Op. cit., pp. 25 și 54.*

Totodată, a dispus să i se facă legătura imediat cu persoanele care îl căutau la telefon și doreau să vorbească cu el, fără a fi întrebate cine sunt și care este motivul.²³ La 28 octombrie 1989, a cerut imperativ subofițerului de miliție din dispozitivul de pază al ambasadei ca, din acel moment, să lase permanent deschise toate porțile de la reprezentanță, cât și de la reședința sa;²⁴

- în plan contrainformativ, ambasadorul Stork îi trata cu suspiciune pe angajații autohtoni din ambasadă și nu oferea relații cu privire la deplasările și contactele sale. De multe ori se deplasa prin oraș conducând personal autoturismul, cu bicicleta sau chiar pe jos. Pentru a nu atrage atenția, se îmbrăca în ținută sport. Când urma să se întâlnească cu persoane presupuse a se afla în atenția Securității, se autoverifica sau își punea fiul să observe atent zona reședinței după plecarea sa. Pentru a se sustrage eventualelor măsuri de supraveghere, îi conducea pe ziariștii olandezi la domiciliile unor asemenea persoane după miezul nopții.²⁵

Cu preocupări informative a fost stabilită și soția sa, Ellen Victoria Stork, pe timpul concediilor de odihnă pe care le petrecea în România.

- La 7 aprilie 1988, însoțită de Coen Stork, s-a deplasat în zona Pieții Amzei, unde a filmat o aglomerare de persoane în fața magazinului *Premial*, specializat în desfacerea produselor de origine animală de calitate superioară.

Cu câteva zile mai înainte, fotografiase și filmase clădiri demolate din zona Pieții Romane. Deși era la prima vizită în România, a refuzat să fie condusă de altcineva, deplasându-se singură cu autoturismul personal.²⁶

- Pe 20 iulie 1988, pe parcursul unei excursii prin țară, s-a întâlnit la Sighișoara cu Clouston David Roger, ziarist intrat însă în România ca „turist”. Au vizitat împreună județele Sibiu, Brașov, Mureș, Cluj, Maramureș și Suceava, unde, prin observări directe și discuții cu persoane întâlnite întâmplător, au urmărit să obțină date privind situația social-economică și starea de spirit a populației, care urmau să constituie baza mai multor reportaje.²⁷

Având în vedere că multe dintre activitățile desfășurate de Coen Stork, acreditat la București în calitate de ambasador al Regatului Unit al Țărilor de Jos depășeau limitele statutului diplomatic stipulat în convențiile

²³ *Direcția a III-a, Notă raport din 20.07.1988*, apud Op. cit., p. 127.

²⁴ *Raport din 28.10.1989*, apud Op. cit., p. 429.

²⁵ *Direcția a III-a, Notă raport din 20.07.1988 și Notă raport din 21.09.1988*, apud Op. cit., pp. 128 și 166.

²⁶ *Direcția a III-a, Raport din 16.04.1988*, apud Op. cit., pp. 61-62.

²⁷ *Notă din iulie 1988*, apud Op. cit., p. 124.

internaționale, la 30 iulie 1988, generalul Iulian Vlad – șeful DSS – a consemnat, pe o notă de analiză în caz prezentată de Direcția de Contraspionaj, următorul ordin rezolutiv: „S-a realizat un control bun, soldat cu rezultate utile. Este necesar însă ca măsurile de valorificare a datelor obținute să fie mai eficiente. Să se documenteze temeinic activitățile ambadorului olandez care contravin scopului misiunii sale în România, astfel încât să se poată întreprinde măsurile necesare”.²⁸

Ca urmare a informărilor prezentate Ministerului Afacerilor Externe privind asemenea derapaje, ambadorul Coen Stork a fost invitat pentru discuții, în mai multe rânduri, la Direcția Relații, dintre care menționăm, pe scurt, doar două:

- La 26 septembrie 1988, i s-a comunicat ambadorului olandez că, prin contactele sale cu unele persoane din România care aveau atitudini necorespunzătoare și a căror poziție era folosită în scop denigrator de cercurile ostile din străinătate, încuraja de fapt astfel de atitudini. De asemenea, i s-a spus că a sprijinit unele persoane sosite în România ca turiști, dar care în realitate nu erau turiști, ci ziariști, încercând să faciliteze contacte între acestea și unii cetățeni români din categoria celor menționați. I s-a precizat că partea română consideră că asemenea acțiuni din partea sa și a colaboratorilor săi nu sunt de natură să contribuie la dezvoltarea relațiilor româno-olandeze.²⁹

- În ziua de 5 iunie 1989, Coen Stork a fost invitat la MAE și i s-a comunicat faptul că cetățeanul olandez Varga Van Kibed Sandor, venit în România ca turist, a vizitat la domiciliu diverși cetățeni autohtoni, fără a-i cunoaște anterior, cărora le-a oferit cadouri, instigându-i la acțiuni potrivnice statului român. Deși la 2 iunie acesta a fost atenționat de organele de stat competente, el a continuat să desfășoare activități ostile țării noastre. În această situație, pe 3 iunie i s-a pus în vedere să părăsească teritoriul României. În loc să dea curs acestei decizii, Varga s-a deplasat la reședința ambadorului Olandei, care i-a acordat găzduire, de unde a continuat să desfășoare activități ostile. În final, i s-a solicitat ambadorului Stork să-i pună în vedere să părăsească imediat teritoriul României.³⁰

De menționat, în context, faptul că, încă de la vizita de prezentare la MAE ca ambador al Olandei, la 11 februarie 1988, Coen Stork a fost informat cu privire la nemulțumirile României față de unele acțiuni și

²⁸ Op. cit., p. 311.

²⁹ M.A.E., Notă de audiență din 26.09.1988, apud Op. cit., pp. 170-171.

³⁰ M.A.E., Notă de audiență din 05.06.1989, apud Op. cit., pp. 381-383.

atitudini din Olanda. Concret, s-au făcut referiri la „*modul iresponsabil în care unii ziariști, ziare și alte publicații, televiziunea olandeză mistifică și denaturează istoria poporului român, deformează realitățile românești, sub masca «problemei naționalităților», încercând să se facă promotorii tezelor extrem de nocive și periculoase ale revizionismului, punând în discuție chiar frontierele României, ceea ce contravine relațiilor existente între cele două țări*”. De asemenea, i s-a precizat că nu pot fi acceptate afirmațiile potrivit cărora autoritățile olandeze nu ar avea nicio răspundere și ar fi neputincioase față de asemenea atacuri nocive, deoarece guvernul olandez nu ar avea nicio legătură cu ziariștii, cu presa.³¹

Din cele prezentate rezultă, cu prisosință, că **ambasadorul Coen Stork nu a ținut cont de atenționările transmise de MAE.**

Faptul că **ambasadorul olandez a acționat în România ca un profesionist al informațiilor secrete** este, în opinia mea, indubitabil. **Interesant de descifrat ar fi care au fost resorturile intime care l-au împins să se manifeste la București ca unul dintre cei mai activi ambasadori în stimularea multor opozanți ai regimului Ceaușescu, precum și în alimentarea propagandei împotriva României** (ex. datele privind discriminarea minorității maghiare și afectarea prioritară a localităților preponderent săsești și maghiare din Transilvania de sistematizarea localităților rurale, care au alimentat acțiunile mass-media olandeze pe aceste două teme artificial lansate, la influența unor cercuri iredentist-revizioniste maghiare cu obiective și scopuri mai degrabă antiromânești decât anticomuniste). Rolul asumat pare surprinzător dacă luăm în considerare că serviciile de spionaj ale țărilor de mici dimensiuni au fost mai puțin angrenate în lupta vizând subminarea și răsturnarea regimurilor comuniste din centrul și estul Europei din ultimii ani ai Razboiului Rece. Relevant în acest sens este și faptul că, în anul 1989, la inițiativa SUA, s-a procedat la „o redistribuire a rolurilor statelor occidentale și o mai mare implicare a lor în acțiunile de influențare a evoluțiilor din diferite țări socialiste”, SUA concentrându-se îndeosebi asupra situației din URSS, urmând ca „RFG și Marea Britanie să se ocupe mai mult de problemele legate de RDG, Polonia, Cehoslovacia, iar Franța și Italia de cele privind Ungaria, Bulgaria și România”.³²

³¹ M.A.E., *Notă de audiență din 12.02.1988*, apud Op. cit., pp. 36-37.

³² D.S.S./S.I.E., *Nota nr. 00257/815 din 13.11.1989*, apud Constantin Corneanu, *Occidentul, Ungaria și „turiștii” sovietici din decembrie 1989 (2)*, adevărul.ro, 13.09.2018.

În dosarul de securitate al lui Coen Stork întâlnim ipoteza Contraspionajului român conform căreia acesta ar fi acționat și pentru serviciul britanic de informații MI6. Ca argumente în acest sens ar putea fi luate în considerare următoarele:

- Soția sa, Ellen Victoria Stork (Elmendorp), fotoreporter la o publicație londoneză, implicată în activități de documentare destinate propagandei antiromânești pe timpul vizitelor în România, era suspectată de relații cu serviciile britanice de informații.

- Locuința de bază a familiei Stork nu era în Olanda, ci la Londra, unde locuiau Ellen Victoria Stork și cei doi copii mai mari.

- Ambasadorul olandez primea și transmitea săptămânal un sac diplomatic prin intermediul Ambasadei Marii Britanii în România.³³

- Venit la post în februarie 1988, Coen Stork și-a creat în scurt timp un larg cerc de relații în rândul oamenilor de cultură și artă, majoritatea cunoscuți anterior a avea legături cu diplomați ai Ambasadei Marii Britanii, unii dintre ei ofițeri de informații cu această acoperire.³⁴

Atitudinea și acțiunile lui Coen Stork împotriva regimului Ceaușescu, în pofida statutului său de șef al reprezentanței diplomatice la București a Regatului Unit al Țărilor de Jos, sunt puse de editorul volumului *Dosarul de securitate al unui ambasador...*, ca și de alți analiști, exclusiv pe seama faptului că acesta a avut întotdeauna o atracție pentru literatură, artele frumoase și, astfel, pentru mediile cultural-artistice pe care, chiar și constrâns de rigorile conduitei diplomatice și de adversitățile regimurilor politice din țările în care a fost în misiune diplomatică, le-a sprijinit din toată inima. În opinia mea, a analiștilor de informații în general, pe lângă această explicație trebuie luat în considerare și faptul că **ambasadorul Olandei a fost o rotiță în angrenajul complex pus în mișcare de principalele state vestice, în conlucrare cu URSS, pentru subminarea și răsturnarea regimurilor comuniste din Europa Centrală și de Est.**

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

³³ *Direcția a III-a, Notă raport din 23.07.1988*, apud Op. cit., p. 133.

³⁴ *Direcția a III-a, Notă de analiză în dosarul de urmărire informativă „STAN”*, apud Op. cit., p. 8.

ATITUDINI

CONCEPTUL DE „*SOCIETATE DESCHISĂ*”: VULNERABILITATE PENTRU SECURITATEA NAȚIONALĂ?

Observați, vă rog, că titlul de mai sus e urmat de semnul întrebării! Expunerea mea, conține în fapt, o întrebare adresată dumneavoastră, asupra căreia, vă rog să vă pronunțați: modelul cunoscut sub numele de „*societate deschisă*”, promovat în principal de organizațiile finanțate de miliardarul american George Soros, este sau nu o vulnerabilitate pentru securitatea națională a României?

Mi-am pus această problemă, atât de disputată și controversată asupra naturii acestui nou construct în teoria socială, promovat de unii și contestat de alții, dacă modelul în discuție e benefic pentru noi românii. Cred că am decelat conținutul ideatic al acestei teorii, că sunt edificat asupra scopului lansării acestui model social denumit *societate deschisă*. Ce m-a surprins inițial au fost enormele mijloace financiare și resurse umane care se investesc.

Ce mi-a trezit interesul? Vă spun. A fost abordarea explicită a temei în Statele Unite ale Americii, societate democratică a cărei administrație nu numai că îl acuză de fapte reprobabile pe inițiatorul teoriei, dar repudiază conceptul; nici țara natală a lui George Soros, Ungaria, nu acceptă modelul de *societate deschisă* promovat de fostul său cetățean. Aceste poziții, precum și activismul autohton persuasiv m-au stimulat să încerc a înțelege esența și finalitatea *societății deschise*. M-am edificat asupra originii modelului, cine l-a lansat și scopul inițial.

Ideea de societate deschisă apare la sfârșitul secolului al XIX-lea în lucrările filosofului francez Henri Bergson¹, care dorea să opună societății tradiționale a națiunilor – considerată închisă în corsetul etniei sau religiei dogmatice – o societate globală a umanității. Bergson considera că instinctul și inteligența umană sfârșesc prin a crea modele de societate închise, dogmatice, subordonate legilor naturii sau ale celor create de om, cărora el le opunea ideea unei societăți creative, cu o mare libertate de gândire, cu o trăire conștientă intuitivă, fluidă, într-o dinamică evolutivă.

¹ Henri Louis Bergson, născut la Paris în 1859, m. 1941, scriitor și filosof francez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1927;

Ideea lui Henri Bergson a fost preluată la mijlocul secolului trecut de către filozoful Karl Popper², care o extinde în lucrarea *Societatea deschisă și dușmanii ei* (1945), dezvoltând antiteza societate deschisă – societate închisă; el conceptualizează ideea filosofică, elaborând o ideologie a societății deschise. Consideră că societatea închisă stagnează dezvoltarea evolutivă, că dogmele și esența naturală predefinită limitează evoluția, pe când societatea deschisă este o alternativă la revoluțiile de sistem închis și, printr-o „inginerie socială graduală” în gândirea politică, pot fi găsite răspunsuri optime împotriva „greșelilor guvernanților” în detrimentul membrilor societății.

Elevul său de la *London School of Economics*, George Soros,³ preia ideile profesorului și militează pentru implementarea în practică a societății deschise. Discipol sânguincios al înaintașilor săi care prefigurau societatea deschisă, George Soros demarează dezvoltarea conceptului, proces favorizat de îmbogățirea sa, într-o singură zi, cu 1,1 miliarde de dolari, prin speculații la bursă, ceea ce i-a permis ca apoi să investească sute de milioane de dolari pentru implementarea ideii. În anul 1984, Soros deschide la Budapesta prima fundație pentru o societate deschisă, *Open Society Foundation*, pe care o multiplică în întreaga lume, iar în februarie 2018 donează din averea sa imensa sumă de 18 miliarde de dolari Fundației.

Realizați dimensiunea și forța unei asemenea entități! Pentru a evalua implicarea și eficacitatea demersului său în lume, menționăm: susținerea și finanțarea mișcărilor disidente și a valului revoluționar din Europa Centrală și de Est în anii 1989-1991, inclusiv destrămarea Uniunii Sovietice; sponsorizarea „revoluțiilor portocalii” din fostul areal sovietic, inclusiv Maidanul ucrainean; inițierea și finanțarea parțială a „Primăverii arabe” în perioada 2010-2012 și căderea regimurilor dictatoriale islamice. Nici de conflictul din Siria nu este străin. Nu trebuie să fiți surprinși nici că *Open Society Foundations* s-a implicat activ și în procesul BREXIT-ului.

Eu nu abordez oportunitatea faptelor, ci doar relev forța acestor *Open Society Foundations*.

² Karl Popper (1902 -1994), născut la Viena într-o familie de evrei, profesor la London School of Economics and Political Science, considerat printre cei mai mari filosofi ai secolului al XX-lea.

³ George Soros, n. György Schwartz la 12 august 1930 la Budapesta, Ungaria, miliardar american.

Dar care sunt fundamentele existențiale, esența și natura relațiilor sociale în *societatea deschisă*, consecințele pentru noi românii? Sunt benefice sau vulnerabilizează statul?

Răspunsul îl găsim în Constituția României, dar și în Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, republicată.

Constituția, în Articolul 1 (*Statul român*), stipulează imperativ: (1) *România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil.*

Or, dacă România ar deveni parte într-un model de integrare politico-administrativă transnațională, va mai fi stat național? Va fi independent și indivizibil?

Cum își va menține caracterul național dacă sfera socio-culturală se va întemeia pe valori culturale asociate schimburilor comerciale? Dacă națiunea română este eliminată și rolul principal revine „comunităților” create artificial, putem afirma că mai există o națiune română sau că statul român este suveran? Națiunile nu pot fi desființate, omogenizate, topite în universal, cum vrea Soros. Conceptul de *societate deschisă* preconizează crearea „omului universal”, a unui locuitor al Terrei care nu are altă identitate, un metis, un individ depersonalizat; mai rău ca în utopia comunistă. Eliminarea culturii naționale, a valorilor și tradițiilor etnice, negarea eroilor naționali, abolirea simbolurilor naționale, a religiei, ca apoi se fie abandonată limba strămoșilor, iar în final negată însăși națiunea; Românul va deveni un număr pe Terra! Și nici nu va mai ști că e român! Este inadmisibil să pierim într-o comunitate artificială.

Dacă există un asemenea pericol, mai mult decât o vulnerabilitate, o amenințare evidentă, activă, concretă, individualizată, se pune întrebarea: avem instrumentele necesare pentru a stopa acest atac împotriva însăși existenței Satului Român?

Răspunsul este DA!

Este necesar să fie analizată nocivitatea conceptului de *societate deschisă* de către cei în drept, care desigur vor constata amenințarea contra securității naționale; iar răspunsul îl vor găsi în Legea 51 din 1991: „Art. 1. Prin securitatea națională a României se înțelege starea de legalitate, de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului național român ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil, menținerii ordinii de drept, precum și a climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor, potrivit principiilor și normelor democratice statornicite prin Constituție.”

Important, primul articol al legii nominalizează valorile naționale de apărut și fixează misiunea pentru Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Serviciul de Protecție și Pază, precum și pentru Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Afacerilor Interne și Ministerul Justiției, prin structuri interne specializate ce au datoria de a asigura „(...) *starea de legalitate, de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului național român ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil, menținerii ordinii de drept (...)*”; Ca apoi, în articolul 3, să fie definite amenințările la adresa securității naționale a României. Nu le enumăr, deoarece se identifică în fraza precedentă, constând în fapte care amenință, vulnerabilizează sau pot prejudicia aceste valori naționale constituționale. Este importantă misiunea structurilor specializate, dar și a cetățenilor. Art. 2 din legea 51 privind securitatea națională consemnează: „(2) *Cetățenii români, ca expresie a fidelității lor față de țară, au îndatorirea morală de a contribui la realizarea securității naționale.*” O poziție contrară fidelității poate fi calificată ca infidelitate față de România și români, contrară Constituției, care prevede: „3) *România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme (...)*”.

Să nu confundăm democrația sau libertățile cetățenilor, acceptate și ocrotite de Constituție, cu acțiunile ostile, dușmănoase, care vulnerabilizează statul român!

România „*deși atacată de exponenții sorosiști din ONG-urile existente, încă rezistă! Știți câte ONG-uri sunt finanțate, direct sau prin interpuși, de către fundațiile lui Soros? Care ... a alocat peste 200 milioane de dolari, pentru a se face pași hotărâți spre societatea deschisă. În România sunt active peste 95 de ONG-uri cu denumiri și obiect de activitate dintre cele mai năstrușnice, toate militând pentru «edificarea societății deschise» în patria noastră. Nu voi nominaliza nici una. Vă spun sigur că sunt în dezacord cu tradițiile românești, unele ostile, cu denunțuri calomnioase la Parlamentul Uniunii Europene. Majoritatea sunt negativiste, și obstructioniste la demersurile guvernelor României pentru stabilitate și progres.*”⁴

Nocivitatea și incisivitatea acțiunilor ostile sub egida Open Society Foundations nu este semnalată doar de români, ci are o extindere mondială!

⁴ Alexandru Bochiș Borșanu; *Geopolitică și terorism*, Ed. Concordia/2017 – pag. 110

Chiar Ungaria, țara natală a miliardarului George Soros, a întreprins măsuri radicale împotriva acțiunilor sale. Premierul ungar a închis filiala *Open Society Foundations* (Fundațiile pentru o Societate Deschisă) care funcționa de 34 de ani. Mai mult, parlamentul Ungariei a aprobat recent o lege care stabilește noi cerințe pentru înființarea universităților, astfel că Universitatea Central-Europeană din Budapesta, înființată și finanțată de G. Soros a fost desființată. Este semnificativ că măsurile premierului Orban sunt susținute și de către premierul Israelului Benjamin Netanyahu, aceasta fiind încă o dovadă privind perceperea *societății deschise* ca un concept nociv.

Nici în patria de adopție, SUA, George Soros nu se simte prea bine. După ce a finanțat campania electorală a doamnei Clinton cu minim 16 milioane de dolari și a eșuat, Soros a fost identificat ca fiind inițiator al unor proteste violente împotriva administrației Trump. Există certitudinea în SUA că manifestările anarhice organizate de ONG-ul *Move On.org*, un grup liberal, este finanțat prin *Open Society Foundations*. *Societăți apropiate administrației Trump cer arestarea lui Soros, iar peste 20.000 de americani cer retragerea cetățeniei și expulzarea din SUA, sens în care adună semnături: „Trebuie să ne protejăm drepturile de cetățeni ai SUA și să nu permitem ca acest tip de comportament să continue. George Soros a scăpat complet de sub control, Soros folosește banii săi în modul cel mai diabolic posibil ... Este o persoană diabolică ce comite TRĂDAREA Americii!”*

Răspunsul la întrebarea din titlu, după opinia mea, este unul singur: modelul *societății deschise* promovat de George Soros reprezintă o vulnerabilitate pentru securitatea națională!

Sper ca și dumneavoastră să vă raliați opiniei mele.

Col. (r) Alexandru Bochiș Borșanu

VISCERALITATEA CA FENOMEN PSIHOSOCIAL INDUS

Se vorbește de ceva vreme despre un așa-zis „război româno-român” dar, judecând după reacțiile publice, sunt puțini cei care înțeleg esența fenomenului, altfel mai păgubos decât cataclismele naturale. Și mai puțini sunt cei interesați să identifice vectorii inițiatori și susținători ai prăpăstiosului fenomen. Iată motivul pentru care m-am gândit să zăbovesc puțin asupra dureroasei realități din perspectiva mulțimii tăcute.

Privită din afară, de un observator cât de cât calificat și pe cât se poate obiectiv, societatea românească apare ca fiind marcată de paradoxuri. În literatură paradoxurile pot fi interesante, în societatea umană însă, ele sunt mai degrabă păguboase.

Cred că mulți români sunt mândri de faptul că oficiali străini demni de respect au afirmat, cu vreme în urmă, că românii ar fi printre cei mai inteligenți pământeni. Vor fi fiind și oficiali de rang înalt care cred altceva. În ce mă privește, mă simt dator să mă întreb care ar fi argumentele care îndreptățesc o bună părere despre români. Cunoscători ai societății românești invocă nenumăratele medalii obținute an de an de olimpicii români la cele mai diverse discipline școlare. Aspect de netăgăduit. Sociologi calificați invocă incredibile premii obținute an de an de către inventatorii români, indicii pertinente că nu se poate vorbi de un fenomen pasager, ca în fotbal de pildă. În acest șir de argumente nu cred că pot fi ignorate performanțele IT-știlor români cu cariere remarcabile, în țară, dar și în țările super-dezvoltate unde, în materie, concurența este acerbă.

Pot fi de acord că nu e cazul să ne mândrim cu *hackerii* români care au reușit să spargă baze de date dintre cele mai securizate de pe planetă, dar nici nu putem ignora inteligența și măiestria lor profesională. Problema care se pune este aceea de a găsi formula de valorificare a potențelor intelectuale de excepție în sfera „binelui”, dacă acest „bine” este definit în raport cu interesul național.

În lumina aspectelor înserate se naște o întrebare pe cât de simplă pe atât de neînțeles: Cum poate un popor care își permite risipă de inteligențe, apropo de migrațiile masive, să gestioneze atât de nefericit resursele naturale primite în dar de la Supremul Creator? Din perspectiva mea suntem în prezența unui

cumplit de păgubos paradox. Mutând atenția în alt plan, se observă cu ușurință, spre mândria generală, cred, laudele, alfel binemeritate, susținute de partenerii externi la adresa ostașilor români implicați pe fronturile de luptă întru mai binele planetei. La polul opus găsim o lentoare vecină cu lașitatea când se pune problema mobilizării pentru apărarea unor cauze legitime vizând apărarea intereselor naționale în raport cu exportatorii de corupție. Sunt aplaudate în afara țării cazurile de faliment ale capitalurilor autohtone, mai ales atunci când „organele competente” nu se ating de exportatorii de corupție.

Consecințele le suportă „talpa țării”, care este privită cu superior dispreț de stipendiații de serviciu, gata să facă din alb negru și invers, sub ochii îngăduitori ai celor plătiți generos pentru a stopa păguboasele practici. Nu cumva suntem și aici într-un dureros paradox? Vorbind, scriind despre paradoxurile societății românești, este greu de crezut că acela la care ne vom referi în cele ce urmează ar putea fi ignorat. Este o realitate de necontestat că românii sunt în proporție covârșitoare creștini, nu facem diferențe între confesiunile de sorginte creștină.

Toate sunt de acord că esența credinței creștine este dată de iubirea de Dumnezeu și iubirea aproapelui.

În realitate însă, mulți, din păcate, cu o mână fac semnul crucii, iar cu cealaltă aruncă cu piatra în semenii lor pe care îi consideră vinovați doar pentru că gândesc altfel. În alți termeni, în țara noastră nu mai vorbim de adversari ci de dușmani, intrând în paradigma „ori noi, ori ei”.

Analizând cauzele unei atari realități, te simți obligat să te întrebi cum s-a ajuns ca la un popor creștin să existe atâta visceralitate. Voi fi de acord că lumea este frumoasă și pentru că suntem diferiți, dar ura viscerală nu poate izvorî din diferențele firești dintre indivizi. În același mod pot fi de acord că sentimentele nu pot fi planificate. Da, dar pot fi induse. Societățile moderne ne-au obligat să asistăm la fenomene de inducere a unor atitudini prin manipulare. Mijloacele la îndemână sunt multiple. Psihologia, ca și sociologia ne învață că, înainte de a li se solicita participarea „la acțiune”, subiecții trebuie convinși că sunt importanți vectori ai ideilor de „dreptate” ce le sunt insuflate. În fața profesioniștilor în materie, omul onest lipsit de informații persuasive de nivelul celor ale manipulatorilor, le cade ușor pradă acestora. Mai mult, se poate ajunge la nivelul în care manipulații să creadă că ei ar fi veriga importantă din lanțul „forțelor care luptă pentru binele general”.

În lipsa unei pregătiri adecvate, țințele manipulării nu pot realiza că nu fac parte din „scop”, că sunt doar mijloace care habar nu au cine sunt sponsorii deturnărilor și, cu atât mai puțin, ai intereselor ascunse în spatele sponsorizărilor.

A devenit un lucru comun, eu speram că ar putea fi deja desuet, ca în spatele oricărei manifestări malefice să fie identificate „elemente ale fostei Securități”. Aspectul nu este lipsit de importanță.

Specialiștii în manipulare știu că în spatele oricărei dezamăgiri se găsesc una sau mai multe așteptări neonorate. Pe cale de consecință trebuie, neapărat, găsit un vinovat al neîmplinirilor, iar invocarea vinovatului de serviciu este cel mai la îndemână demers. Așa s-a ajuns la învierea fantomei fostei Securități. Pentru coloratură, sunt invocați uneori copiii securiștilor, care nu mai știu ce să facă cu banii obținuți pe căi frauduloase de părinții lor și-i investesc în acțiuni ale „societății civile”, care luptă împotriva corupției fiindcă vor să fie demascați. Așa logică este demnă de vestitul Bulă.

Judecând după reacțiile publice, manipularea prinde în multe locuri, cu consecințe care încurajează delațiunea și detractorii, gata să ceară sancțiuni împotriva țării care îi plătește generos cu speranța îndreptățită că îi vor fi apărute interesele. Paradoxurile la care m-am referit sunt, din păcate, o realitate de necontestat. Incontestabilă este însă și realitatea că societatea românească dispune de suficiente potențe intelectuale și de conștiință civică pentru a stopa „războiul româno-român”, chiar dacă am crede că avea dreptate filozoful Emil Cioran când susținea că românilor le lipsește un personaj mesianic. Dacă „personajul mesianic” lipsește, putem face totuși ceva: prin educație creștină, și educație patriotică, să nu mai lăsăm loc impostorilor la funcții de decizie.

Col. (r) Viorel Pop

O NOUĂ „FAȚĂ” A LUI MIHAI PACEPA?

Nu credeam că voi scrie un asemenea articol, tocmai din dorința de a evita o posibilă polemică pe un subiect deosebit de dezagreabil. M-am consultat și cu colegii de redacție, și iată că-l scriu:

Citesc cu deosebită plăcere și interes revista „Periscop” a colegilor noștri rezerviști din SIE, unde găsesc materiale bine scrise și inedite. Și totuși, în numărul 43 al acesteia am fost confruntat cu un articol care m-a mâhnit (ca să nu spun că m-a intrigat) scris de dl. general (r) Cornel Biriș (tot respectul pentru gradul și persoana domniei sale). Deoarece se spune că redacția nu răspunde de părerile și comentariile din articolele corespondenților, mă voi referi *stricto-sensu* la articolul în cauză.

Domnul general (r) Cornel Biriș se întoarce în timp și ne relatează despre un Pacepa aflat pe poziția de numărul 2 la comanda DIE tocmai când numărul 1, generalul Nicolae Doicaru, este debarcat de la conducerea unității și trimis ministru al Turismului, iar în locul lui este numit de Președintele Ceaușescu, în mod absolut neașteptat, generalul Alexandru Dănescu. Acesta, care „știa prea puține” (afirmația aparține autorului) despre activitatea informativă, pentru a suplini această deficiență declanșează verificări financiare în fondurile DIE. Din acel moment – se spune în articol – Pacepa devine vizibil frământat, în primul rând pentru că nu înțelegea de ce a fost ocolit la numirea în locul lui Doicaru, dar și pentru că se temea de rezultatele controlului financiar. În această situație, Pacepa organizează un soi de complot cu ajutorul lui Andruța Ceaușescu, care era șeful direcției de cadre, în scopul de a întări încrederea Președintelui în Pacepa (totul pare destul de pueril, dar nu punem la îndoială afirmațiile autorului). Între timp, Pacepa pleacă în Germania de vest cu o misiune și așteaptă să primească un telefon din care să rezulte că poziția sa pe lângă Președintele Ceaușescu s-a îmbunătățit. Fatalitate, Andruța trage un chef monstru și a doua zi zace și nu poate participa la întâlnirea cu Președintele, prin urmare telefonul așteptat cu atâta înfrigurare de Pacepa nu mai vine, iar el intră în panică și dezertează la inamic. În final, convingerea d-lui general Cornel Biriș este că Pacepa a dezertat doar de teama concluziilor controlului financiar.

Părerea noastră este că-i greu de crezut că Pacepa, care avea acces liber și era în grațiile „cabinetului 2” (adică ale Elenei Ceaușescu, căreia îi oferea

cadouri și contribuise la afirmarea ei ca „savant de renume mondial”), nu ar fi găsit la nevoie protecție din partea ei pentru lipsa sau cheltuirea fără acoperire a unor sume de bani. Adevărul este că Pacepa era foarte îngrijorat de „răceala” lui Ceaușescu față de el, mai ales că fusese omis la promovare și bineînțeles gândul îl ducea la faptul că probabil Președintelui i s-au conturat anumite bănuieli privind o posibilă trădare. Dintr-o asemenea vină nu-l mai putea scăpa nici Dumnezeu și atunci... a dezertat la adevărații lui patroni care l-au luat repede și l-au ascuns în cele mai îndepărtate cotloane.

Pentru o mai bună edificare a cititorului asupra afirmațiilor d-lui general Cornel Biriș, ne luăm libertatea să reproducem partea finală al articolului în cauză: *„Dezertarea de frică a lui Mihai Pacepa a fost comentată și analizată de numeroși specialiști și nespecialiști de profesie, ocazie cu care au fost susținute scenarii care mai de care mai atractive. Cu această ocazie, prăpastia creată de Ordinul privind acțiunile din exterior cu potențial informativ numai în sarcina organului de informații externe a condus la ipoteze și presupuneri dezastruoase emise în special de reprezentanți ai organelor de informații interne, cu preponderență cele de contraspionaj”*.

„Nu am cunoștință să se fi evidențiat probe clare din care să rezulte că Mihai Pacepa ar fi fost racolat de vreun serviciu de informații străin și că acțiunea sa ar fi fost făcută ca o retragere din misiune în urma apariției unui pericol iminent ce privea persoana sa, așa cum s-ar fi susținut în cel mai sumbru scenariu realizat pe seama lui”.

În cei 36 de ani de activitate în Direcția de Contraspionaj am învățat să nu mă mai mir de nimic. Fac și acum același lucru și apoi, cu tot respectul, îi voi prezenta d-lui general Cornel Biriș un caz la care am lucrat personal și care se leagă din nefericire de Pacepa, asta în speranța că-i voi putea schimba măcar parțial optica privitor la adevărul dezertării acestui individ.

În perioada când Pacepa era nr. 2 în DIE, am recrutat, pe linie de Contraspionaj, un informator străin care, în scurt timp, a început să furnizeze date importante pe linia cunoașterii din timp a unor acțiuni inițiate împotriva țării noastre de unul dintre serviciile de spionaj adversare. Printre informațiile primite erau și unele care interesau DIE, iar în acest sens regretatul general Neagu Cosma, șeful Direcției de Contraspionaj, a dat ordin ca datele respective să fie redactate astfel încât să nu rezulte identitatea informatorului și apoi să fie trimise la DIE. Desigur că aceste date au ajuns la Pacepa care, după un timp, intrigat sau speriat de puterea de penetrare a informatorului, l-a rugat pe

generalul Cosma să-i trimită dosarul informatorului pentru câteva zile „pentru a analiza posibilitățile de mărire a eficienței acestuia”. Sub un pretext destul de subțire, generalul Neagu Cosma l-a refuzat, asigurându-l că va trimite în continuare toate informațiile ce interesează DIE, dar dosarul și identitatea informatorului vor rămâne în custodia Direcției de Contraspionaj.

Mihai Pacepa era însă perseverent și, pândind momentul când generalul Cosma plecase în concediu, a lansat vechea rugămintă și colonelului Vasilescu, rămas la comanda Direcției, care neștiind poziția categorică a generalului Cosma, i-a dus personal dosarul lui Pacepa, în ideea că acesta îl va răsfoi în prezența lui și apoi i-l va înapoia pe loc. Nu se întâmplă așa, deoarece Pacepa se scuză că pe moment nu are timp să studieze dosarul și-l roagă să-l lase și-l va înapoia a doua zi. Col. Vasilescu nu poate refuza și lasă dosarul, iar Pacepa, foarte punctual, a doua zi îl înapoiază cu aprecieri laudative la adresa informatorului. Două luni mai târziu, serviciul de contraspionaj al țării respective îl arestează pe informator, care este judecat și condamnat pentru trădare. După un timp, informatorul reușește să ne trimită, ca un reproș, următorul mesaj: *„Aveți între voi un trădător. În timpul anchetei mi s-au pus în față fotocopii de pe toate notele informative și chitanțele semnate de mine!”*.

Oare se va interpreta că facem un „scenariu atractiv” dacă vom afirma că aici a fost mâna lui Mihai Pacepa?

În munca de *intelligence*, spre deosebire de justiție, nu sunt necesare dovezi irefutabile, este suficientă apariția unei mici suspiciuni, o întârziere la o întâlnire de control, o stare de agitație nejustificată, o întrebare pusă aparent fără sens, o curiozitate prea mare ș.a.m.d., pentru a declanșa imediat verificări suplimentare asupra subiectului. În cazul Pacepa s-a dat dovadă de o criminală superficialitate și o abatere cu adevărat dezastruoasă de la regulile muncii de informații. Generalul Neagu Cosma, după câte știm chiar de la el, avea unele suspiciuni la adresa lui Pacepa, dar le păstra în „cartoteca sa mentală”. Însă atunci când s-a primit mesajul informatorului a hotărât să vorbească, dar oarecum aluziv, fără a acuza direct pe cineva, ci doar să atragă atenția conducerii ministerului că la DIE ceva nu era în regulă.

„Șoaptele” generalului Cosma au ajuns și la urechile lui Pacepa, care a fost de altfel singurul care a reacționat la semnalele generalului, așa încât în numai câteva zile generalul Cosma Neagu era schimbat fără nici o explicație de la Conducerea Direcției de Contraspionaj și numit comandantul școlii de ofițeri de la Băneasa, adică este anihilat și devine inofensiv.

Toată lumea știe de ce, după decembrie 1989, Mihai Pacepa a fost reabilitat de justiția română, dar ca să vedem acum profesioniști ai muncii de informații încercând să pună sub semnul întrebării și să emită tot felul de îndoieli privind activitatea lui trădătoare, parcă este prea mult.

Am ținut să scriu acest articol în primul rând pentru a apăra demnitatea rezerviștilor noștri care au lucrat în informații interne și în contraspionaj, acuzați în articolul d-lui general Cornel Biriș că ar fi colportori a tot felul de scenarii pe seama „bietului” Pacepa și a activității DIE, sau că totul ar fi fost generat de existența ordinului ca activitatea de informații externe să fie numai apanajul DIE și prin urmare cei cu activitatea în interior fierb de invidie și creează stări dezastruoase. Îmi reprim dorința de a comenta aceste concluzii, dar îmi exprim speranța că domnia sa va înțelege că această neinspirată „sarjă colegială” pe care a făcut-o la adresa rezerviștilor din S.R.I., impune solicitarea de scuze pentru acești ofițeri de informații care și-au făcut datoria față de patrie cu onestitate și devotament, fără a privi în grădina altor servicii și evaluând cu corectitudine și simț de răspundere chiar și cazul trădătorului Mihai Pacepa.

Dacă cineva crede că „despre morți se vorbește numai de bine”, în cazul Pacepa ar comite un sacrilegiu. Avem exemplul trădătorului Iuda care după două mii de ani rămâne stigmatizat tot ca trădător.

Col (r) Hagop Hairabetian

POSIBILUL ADEVĂR - PROBabila TRANSEVOLUȚIE

„războiul hibrid în deconstrucția vieții”

*„adevărul ... ca și păcatul mamei Eve, de față-i pretutindeni și
pururea aieve” M. Eminescu, Ca o făclie*

Liniștea, echilibrul neamului nostru, înfrățirea cu natura și credința în adevăr și în timp, ne-a asigurat eternitatea cunoscând că suntem rezultatul gândurilor noastre, prin care noi facem lumea. Adevărul trebuie apărut în întregimea lui, fără el nu există cunoaștere. „*A trăi înseamnă a te lupta*” (Seneca, *Epistulae ad Lucillum*). Iar George Coșbuc în „*Lupta vieții*” (poezie) statua „*o luptă-i viața, deci te luptă / Cu dragoste de ea, cu dor / Pe seama cui? Ești un nemernic / Când n-ai un țel hotărâtor / Tu ai pe ai tăi / De n-ai pe nimeni / Te lupți pe seama tuturor*”. Lungul drum al spiritului uman în evoluția sa multimilenară a dovedit că adevărul este drumul spre ființă, iar neadevărul este drumul spre neființă tăcerea fiind o mică moarte a adevărului.

Această temă este un îndemn la reflecție pentru a înțelege cheia vremurilor în care trăim și către ce ne îndreptăm, iar căutând cu sinceritate adevărul și crezând în existența lui, vom avea șansa la viață, la iubire, la fericire și bucurie.

Mihai Eminescu, cel mai deplin om al inteligenței românești, al sufletului locuitorilor acestor meleaguri, al culturii românești, în „*Glossa*” (1883), afirma: „*Viitorul și trecutul / Sunt a filei două fețe, / Vede-n capăt începutul / Cine știe, să le-nvețe; / Tot ce-a fost ori o să fie / În prezent le-avem pe toate / Dar de-a lor zădărnice / Te întreabă și socoate*”.

Nemaicrezând în adevăr, nemailuptând pentru adevăr, nemaiiubind adevărul, viața omului devine deznădăjduitor de searbădă. Ne rămân doar trurile, obiectele, televizoarele, computerele, țigările electronice, telefoanele de ultimă generație (care asigură controlul nostru nonstop), rețelele de (de)socializare care ne pustiesc sufletele, ne fură viața, timpul și bucuria comuniunii adevărate printr-o egolatrie demonic de dulce/amară, adică ne înșelăm cu visele unei nopți care nu se mai sfârșește, dincolo de care se deschid porțile împărăției lipsite de sens și de viață: împărăția morții.

Prin manipularea naturii inumane și a simțului realității sale în a fi plină de frică, vină și mânie, atunci „cutia” de rezonanță în care trăim va deveni o

fabrică de energie negativă și de rău, malefic. Odată manipulate gândurile unei generații, devine ușor să se impună voința în fața generațiilor următoare, deoarece părinții și liderii deja programați vor lucra în mod inconștient.

Controlul centralizat asupra minții umane a creat o anumită realitate fizică, cedând modul propriu de gândire în favoarea unor tipare mentale impuse, care ne-au imprimat lipsa auto-prețuirii și lipsa capacității de a ne controla propriile vieți. Datorită fricii și autocompătimirii am permis să fim demoralizați, speriați și umpluți de vină și disperare.

În esență, războiul hibrid este un război nedeclarat de state sau entități de putere, fără o componentă militară asumată explicit, având ținte non-militare și utilizând arme în surdină (tăcute) pentru agresțiuni multiple, eficient combinate și continui, ce au ca rezultat modificarea ființei și naturii, chiar până la desființarea lor.

Prin ființă se înțelege tot ce are viață, ca formă superioară de existență a materiei/energiei, care reprezintă o sinteză a proceselor biologice, fizice, chimice, mecanice ce au loc în organism. Războiul hibrid elimină adevărul din viață și din natură, context în care merită amintite vorbele lui Arsenie Boca *„cuvintele sunt ființe vii, capabile să facă treaba la care au fost trimise. Îngrozitoarea devalorizare a cuvintelor; încât au apărut necuvintele-necuviințele”* (Note biografice ed. Agaton, Făgăraș, 2012, pg. 292). Istoria, cultura, muzica, educația, etc., lucrează ca niște ființe.

„Războiul tăcut este o luptă mai periculoasă decât cele mai crunte războaie, pentru că e o luptă disimulată în pace și libertate și nici n-o băgăm în seamă. Iar dacă nu vom lua parte, fiecare dintre noi, la această luptă, refuzându-le să gândească pentru noi și să hotărască în locul nostru, atunci suntem părtași la planurile agresorilor și îi ajutăm să ne preschimbe în roboți de bună voie.” (David Icke, *Și adevărul va elibera*, ed. Daksha, 2009, p. 359).

Termenul hibrid înseamnă provenit din încrucișare de genuri, specii, rase diferite sau elemente disparate, lipsite de armonie și de regulă degenerative. Astfel se poate ajunge la transferul personalității umane într-un creier artificial la „sfârșitul vieții omului, prin ingineria inversă a creierului uman. Astăzi se spune că principalul teren de luptă este mintea oamenilor, iar scopurile predilecte modificarea și desființarea ființei umane și naturii”.

„Naturam si sequemur nunquam aberrabimus” (dacă luăm călăuză natura niciodată nu ne vom rătăci) – Cicero, *De officiis*.

„*Natura non vincitur nisi parendo*” (*Natura nu poate fi învinsă decât supunându-te ei* - Francis Bacon (*Novum Organum*, pg. 129).

În războiul hibrid, agresorul este neidentificabil, iar omul și natura agresată vor fi limitați la nivelul unei tehnologii (mecanism) sub control care nu vor mai fi activi, ci acționați. Astfel se asigură surparea temeliei umanității și a vieții. Prin relativizarea adevărului, omul își taie ultima legătură cu nădejdea, sensul acesteia, adică sensul vieții. Această capcană a relativizării, a necăutării adevărului conduce la izvoarele înșelătoare ale culturii nimicului, minciunii generalizate și imposturii prezentate ca autenticitate. Formele de agresiune în războiul hibrid se folosesc etapizat, armonizat și combinat, iar drogurile și tranchilizantele (produse farmaceutice) accentuează și accelerează devierile psihice, neurologice și psihosociologice, garantând îndepărtarea de adevăr.

Parcă trăim într-o lume care a uitat ce sunt frumosul și autenticul, binele, dreptatea și adevărul, dragostea și compasiunea, omenia și frățietatea, dăruirea de sine, asumarea bucuriei și suferinței celorlalți, implicarea și întrajutorarea dezinteresate etc. Iar acestor valori autentice le-au luat locul minciuna, nedreptatea, viclenia și răutatea, nepăsarea și ignoranța, lăcomia fără margini și dorința de putere. O întreagă cultură a nimicului țâșnește astăzi din media, din pagini de socializare, promotoare a unor mode bolnave. O cultură care se luptă, maximizat agresiv, să ne facă să uităm de frumos, de adevăr și de bine și să cristalizeze trufie, critica neconstructivă, egoism, nerăbdare, revoltă, blasfemie etc., confiscându-se astfel seninătatea și bucuria vieții. O restaurare a lumii în care trăim este posibilă doar prin întoarcerea la ADEVĂR.

Raționalizarea comportamentului social al omului, care reprezintă un raport între informație și activitate, evidențiază funcția informațională cognitivă a conștiinței. Caracterul planificat al conștiinței umane reprezintă funcția reglatoare a conștiinței care mai deține funcția de predicție a realității, consecințele acțiunilor fiind anticipate. Funcția cea mai importantă a conștiinței este cea creativă, prin care are loc procesul de geneză a inteligenței, a materiei, ca și nevoia, respectiv **forța vitală unificatoare a realității fizice, psihice și spirituale**.

Studii guvernamentale strict secrete atât americane cât și britanice prevăd un viitor sumbru. „*Conceptele de democrație și libertate vor dispărea, fiind înlocuite cu dictatura înaltei tehnologii bazată pe supraveghere, monitorizare, îndoctrinare, mass-media, oprimare polițienească și divizarea radicală a claselor sociale*” (<http://w.w.w. resilience. org/ stories/2007-02-27/dcdc-global-strategic-trends-programme-2007-2036>).

Acest nou mediu social este caracterizat printr-un număr deconcertant de mare de variabile interconectate. Evoluțiile din domeniul populației și resurselor planetei vor modela contextul strategic și ar putea duce la dezintegrarea sistemului politic internațional și la colaps economic.

Progresele tehnologice, manipularea subtilă, disimulată, controlul gândirii și conștiinței vor face ca războaiele să nu mai fie duse între state naționale, ci să fie mai degrabă „conflicte urbane neregulate endemice între adversari care dețin tehnici de supraviețuire urbană și abilități de luptă foarte dezvoltate”. Potrivit „Unității de cercetare a politicii științifice” a Institutului Tavistock din cadrul Universității Sussex, „șocul viitorului” este definit ca *„stress fizic și psihologic rezultat din încărcarea excesivă a mecanismului decizional al minții omenеști”*, astfel populația țintă descoperă că nu mai dorește să facă alegeri, reducându-și valoarea intențiilor prin negarea psihicului lor individual. Societatea devine de o furie infantilă, animalică iar grupurile pot fi ușor de controlat și vor urma docil ordinele fără să se revolte. În etapa următoare se induce segmentarea societății, astfel toate grupurile etnice rasiale luptă între ele iar națiunile se dezmembrează în grupări regionale care se fisurează la rândul lor în altele și mai mici.

Tehnologia informației și a comunicațiilor va fi probabil atât de pătrunzătoare încât oamenii vor fi permanent conectați la o rețea de fluxuri, de date reciproce, ceea ce va permite mobilizarea rapidă și coordonată a unui număr impresionant de indivizi (*„flash-mob”*), precum și implementarea unui anarhii endemice, niveluri ridicate de violențe, baze de date intuzive rapide și accesibile, emergența societății de control etc.

Mutația de paradigmă din ultimul secol s-a realizat prin: îndepărtarea de producția de bunuri fizice și de economia reală și apropierea de speculă, de ideea maximizării profitului și a politicii monetare pure. În mod normal valoarea banilor nu rezidă în schimburile lor individuale ci în funcționarea ca factor unificator al proceselor sociale ale unui stat. Prin programele economice și educaționale din unele state s-a obținut o dezintegrare economică controlată care are ca rezultat o dezindustrializare totală urmată de colapsul statului.

Col. (r) Ion Șandru

Colțul mizantropului

OAMENI BUNI, VEGHEAȚI, NU VĂ LĂSAȚI PRINȘI ÎN MREJE MINCINOASE !

Asta aș fi vrut să le strig semnatarilor „*Declarației româno-maghiare în anul centenarului*”¹. Aceeași greșeală a făcut și defunctul rege Mihai I care a fost ademenit și a semnat celebra „Declarație de la Budapesta” fără să analizeze în profunzime și să vadă că toate acestea sunt inspirate de serviciile speciale maghiare al căror unic scop este să acrediteze ideea că Transilvania nu trebuie să aparțină României și visează – de ce nu – la întoarcerea perioadei ante Trianon, dar până atunci fac totul ca Transilvania să fie considerată ca un „organism”, un spațiu „special” care trebuie văzut oarecum separat de restul regiunilor României.

Printre semnatarii „declarației româno-maghiare” sunt personalități precum domnii Cristian Pârvulescu, Mircea Toma, Sabin Gherman, Marius Tabacu și alți intelectuali. Pentru aceștia trebuia să constituie un semnal de atenționare faptul că printre semnatarii maghiari se află și fostul pastor reformat Tökes Laszlo, a cărui atitudine anti-românească este de notorietate.

Semnatarii – dacă au citit atent declarația respectivă – au văzut că printre altele se spune: „*Transilvania a fost și poate deveni un spațiu de complementaritate și poate să devină un model de pluralism cultural și religios*”. De ce neapărat Transilvania trebuie să devină un spațiu „special”, de „complementaritate” și un „model”? Avem modele extraordinare, și nu unicate, reprezentative pentru ce înseamnă România, de la care ar putea învăța chiar întreaga Europă. Să luăm la întâmplare regiunea Dobrogea, unde conviețuiesc într-o reală armonie o multitudine de etnii și culte, iar dacă le-am vorbi acestora

¹ Document adoptat în octombrie 2018 de un grup de oameni politici și de cultură maghiari și români, o parte dintre ei participanți la o dezbatere organizată, la Cluj, de Consiliul Național Maghiar din Transilvania (CNMT). Documentul se referă la un viitor proiect de țară al românilor, maghiarilor și al celorlalte minorități și insistă pentru „autonomia culturală și teritorială” a minorităților din România, prima minoritate care ar trebui să beneficieze de ea fiind, în opinia semnatarilor, cea maghiară.

de năstrușnica expresie și idee de „complementaritate” sunt sigur că ne-ar trimite la plimbare.

Nu ați observat, stimați semnatari ai „declarației”, că sunteți atrași cu fraze pompoase și idei generoase în una din numeroasele acțiuni și tertipuri pe care iredentismul maghiar nu obosește să le încerce în speranța că într-un final, chiar dacă nu vor obține Transilvania, măcar s-o rupă, s-o înstrăineze de patria mamă? Asta doriți și dvs.?

Vă întreabă col.(r) Hairabetian Sevag Hagop, de etnie armeană, născut în capitala Moldovei!

ÎN SPRIJINUL CULTURII DE SECURITATE

ARHIVA NUCLEARĂ A IRANULUI ÎN MÂINILE MOSSAD-ului

In loc de motto: „Spionii fură documente tot timpul. Dar aceasta a fost o captură masivă. Și, de obicei, agențiile de spionaj păstrează tăcerea după ce informațiile sunt luate. Nu se întâmplă la fel cu israelienii. Ei au publicat aceste lucruri – făcând din ea, la fel de bine, o operațiune psihologică, precum și o operațiune de dezvăluire a falsității nucleare a Iranului”- **Jonathan Schanzer**, Foundation for Defense of Democracies.

Într-o operațiune spectaculoasă, desprinsă parcă din romanele lui John le Carré, agenții israelieni au reușit să sustragă numeroase documente din arhiva nucleară a Iranului, permițându-i astfel premierului Benjamin Netanyahu să prezinte dovezi despre eforturile secrete ale Teheranului de a se dota cu bomba atomică. Detaliile operațiunii Mossad au fost dezvăluite la sfârșitul unei conferințe de presă în care premierul israelian a acuzat Iranul că „a mințit cu cinism” și a înșelat opinia publică internațională în legătură cu intențiile sale în domeniul nuclear.

O lovitură perfectă

Agenții Mossad au primit informația că arhiva nucleară secretă a Iranului se afla într-un depozit din cartierul Shorabad, într-o zonă industrială din sudul capitalei, Teheran, o clădire ce părea abandonată. Din exterior, imobilul apărea complet nevinovat. Arăta ca un depozit dărăpănat. Dar în interior „acesta conținea arhivele atomice secrete ale Iranului, închise în seifuri mari” a afirmat Netanyahu. Înainte de a fi dusă în depozitul respectiv, arhiva mai fusese mutată de câteva ori de autoritățile iraniene, în încercarea de a-i deruta pe posibili urmăritori și de a menține locul secret. Depozitul ar aparține Organizației de informații a Gărzii Revoluționare din Iran, formată în 2009 de către liderul suprem Ali Khamenei și condusă de clericul Hossein Taeb.

Misiunea israeliană a necesitat o infrastructură operațională extinsă pe teritoriul iranian. Agenții Mossad au început să monitorizeze clădirea începând din februarie 2016. Știau exact cât timp aveau să dezactiveze alarmele, să treacă de două porți, să taie cu lasere seifuri uriașe și să iasă din oraș cu o jumătate de tonă de materiale secrete: șase ore și 29 minute. În mod clar, israelienii – cel puțin două duzini au participat la operațiune – au avut ajutor din interior. Cele mai multe seifuri au rămas neatinse, căci agenții s-au concentrat pe cele care conțineau dosare „negre”, incluzând planuri nucleare cruciale. Au știut care din

cele 32 de seifuri conțineau informațiile cele mai importante, au știut obiceiurile paznicilor, au studiat sistemele de alarmă, care erau în funcțiune când au sosit la ora 22.30. Paznicii iranieni veneau la ora 7.00. După aproape doi ani de supraveghere și pregătiri minuțioase, agenții serviciului israelian de informații au venit în noaptea de 31 ianuarie 2018 și au sustras arhiva. În cursul aceleiași nopți agenții au părăsit Iranul. Aveau ordin să plece înainte de ora 5 dimineața pentru a avea suficient timp să scape. De teamă că unii dintre ei pot fi capturați, israelienii au transportat materialele pe rute diferite. În majoritatea operațiunilor Mossad, agenții vizează pătrunderea într-o instalație și fotografierea sau copierea materialului fără să lase urme. În acest caz, șeful Mossad, Yossi Cohen, a ordonat ca materialul să fie luat pur și simplu, ceea ce reducea drastic timpul petrecut de agenți în interiorul clădirii. În plus, israelienii doreau documentele pentru contracararea afirmațiilor iranene potrivit cărora documentele erau falsificate, precum și pentru a le supune examinării de către grupuri internaționale.

Operațiunea secretă a Mossad merită o mențiune specială. Spionii au reușit să se infiltreze în clădirea unde se afla unul dintre cele mai bine păzite secrete ale Teheranului și să sustragă arhiva de sub nasul iranienilor. Deocamdată, nu se știe cum s-a reușit transportarea arhivei în toiul nopții, fără ca serviciile de securitate iranene să observe ceva. Experții cred că puținele detalii oferite despre raid sunt normale în cazul unei operațiuni de acest tip. Presa iraniană a neglijat aproape la unison informațiile despre raidul Mossad, stânjenită probabil de faptul că agenția de spionaj israeliană a sustras un număr incredibil de mare de documente, chiar din inima Teheranului. Din acest motiv, experții cred că ancheta regimului iranian pentru a descoperi modul în care Mossad le-a sustras arhiva și a identifica eventualele „cârțițe” va fi la fel de complexă și dificilă ca misiunea israelienilor. Este aproape cert însă că Israelul are informatori plasați la niveluri înalte ale administrației de la Teheran. „Contrainformațiile din Iran vor lucra foarte mult pentru a închide această gaură,” a spus Amos Yadlin, fost șef al serviciilor de informații militare din Israel. Postul de televiziune israelian Channel 10 a relatat că discursul lui Netanyahu a dus la un val de arestări în Iran, iar cei ce vor fi găsiți vinovați riscă să fie executați. Președintele american Donald Trump a fost informat despre operațiune de șeful Mossad, Yossi Cohen, care se afla la Washington în ziua în care agenții săi realizau una dintre cele mai importante și îndrăznețe operațiuni de sustragere de documente secrete din istorie. Analistul David Makovsky, de la *Institute of Near East Policy* din Washington, a declarat, de altfel, că operațiunea a fost „o reușită a serviciilor de informații, cel puțin la fel de importantă ca Stuxnet”, virusul informatic cu care fusese atacat în urmă cu

câțiva ani Iranul. Anunțul privind capturarea arhivei ultrasecrete – făcut de premierul Netanyahu – a fost amânat câteva luni, pentru a le permite experților Mossad să traducă din farsi miile de documente și să le analizeze. În plus, serviciile secrete israeliene au depus eforturi considerabile pentru a verifica autenticitatea documentelor sustrase.

Pe ce au pus mâna israelienii?

În discursul ținut la cartierul general al Forțelor Armate israeliene (IDF) din Tel Aviv, premierul Netanyahu a prezentat „fișierele nucleare secrete ale Iranului”, obținute în urma operațiunii ultrasecrete. Șeful Executivului israelian a laudat „realizarea uriașă” a serviciului de informații al Israelului, precizând că agenții au obținut zeci de mii de pagini care conțin „documente incriminatoare, diagrame incriminatoare, prezentări incriminatoare, planuri incriminatoare, fotografii incriminatoare, videoclipuri incriminatoare și multe altele” despre Programul AMAD al Iranului. Acest proiect, condus de omul de știință Mohsen Fakhrizadeh și destinat centralei nucleare de la Fordow, prevede amplasarea unui focos nuclear de 10 kilotone pe o rachetă balistică Shahab-3. Proiectul a fost oprit în 2003, însă israelienii afirmă că este ținut la îndemână de Teheran, gata să fie pus în acțiune în momentul în care *know-how-ul* va fi perfecționat. Arhiva confiscată include jumătate de tonă de documente secrete: 110.000 de fișiere – 55.000 de pagini și 55.000 de fișiere digitale (inclusiv fișiere video și fotografii) pe 183 de CD-ROM-uri. Referindu-se la documentele din arhivă, inginerul nuclear Robert Kelley, fost inspector al AIEA, a declarat: „Documentele arată că iranienii lucrau la bombe nucleare”. Printre elementele uimitoare din acea arhivă au fost fotografiile luate în interiorul a ceea ce fuseseră altădată instalații-cheie în Iran, înaintea dezafectării echipamentelor pentru a nu fi descoperite în inspecții internaționale. Un ansamblu de fotografii prezintă o uriașă cameră metalică pentru explozii experimentale, într-o clădire din Parchin, o bază militară din apropierea capitalei iraniene. Agențiile secrete suspectau de multă vreme existența activităților nucleare la Parchin, dar Iranul refuza autorizarea inspecțiilor AIEA, motivând că la acea bază nu se efectua nici o experiență nucleară. După prezentarea făcută de premierul Netanyahu în aprilie 2018, iranienii au susținut că arhiva sustrasă de Mossad este falsă și reprezintă o altă schemă complexă creată de israelieni pentru a forța reimpunerea de sancțiuni împotriva Teheranului. Dar oficiali din serviciile de informații americane și britanice au afirmat, după analize și compararea cu propriile documente sustrase de spioni, că e vorba de materiale autentice. Concluzia unor experți consultați de publicația *New York Times* este aceea că, foarte probabil, programul iranian de construire a unei arme nucleare a fost cu

siguranță mai mare, mai sofisticat și mai bine organizat decât s-a crezut în 2003, atunci când Proiectul AMAD a fost declarat încheiat. Deși israelienii nu au prezentat niciun document care să susțină teoria, este aproape cert că iranienii au avut ajutor exterior (cel mai probabil din Pakistan, dar și din partea unor experți independenți din alte țări).

Istoria programului nuclear iranian

Primul reactor nuclear al Iranului a fost furnizat de SUA în perioada în care era la putere Șahul Mohammad Reza Pahlavi. Administrația Nixon a sprijinit primul program nuclear al Iranului care avea ca obiectiv construirea unor centrale nucleare pentru producerea energiei electrice. Ideea americanilor era ca Pakistanul și Iranul să construiască împreună o centrală nucleară. Ambițiile Șahului erau mult mai mari de atât. El voia ca Iranul să dețină arme nucleare și să își asume rolul de polițist al Golfului. În 1979, revoluția islamică îl răstoarnă pe Șah de la putere. În perioada anilor 1980-1990, SUA au făcut *lobby* pentru ca Iranul să nu mai primească tehnologie nucleară, noul regim instaurat nefiind considerat democratic sau de încredere. La mijlocul anilor '980 un transport clandestin de tehnologie nucleară a avut loc dinspre Pakistan spre Iran. Expertul pakistanez în fizică nucleară Abdul Qader Khan este considerat părintele programului nuclear iranian. La jumătatea anilor '990 Iranul a luat decizia să construiască arme nucleare. În perioada 2003-2005, când s-au temut că SUA ar putea să-i invadeze, iranienii au acceptat controlul programelor lor nucleare. În 2006 au constatat că SUA sunt ocupate în Afganistan și au început să îmbogățească uraniul și să producă centrifuge la facilitatea din Natanz. Agenția Internațională pentru Energie Atomică a monitorizat îndeaproape dezvoltarea programului nuclear iranian. Cu toate acestea, experții din cadrul agenției nu și-au putut explica prezența izotopului de Uraniu 236 care este utilizat de țări care au dezvoltat deja arme nucleare.

De ce sunt importante documentele

Prin prezentarea pe care a făcut-o, premierul israelian a încercat să arate că documentele capturate de la regimul din Teheran dovedesc că Iranul a mințit în legătură cu ambițiile sale nucleare și a înșelat statele implicate în acordul din 2015, cunoscut sub numele de Joint Comprehensive Plan of Action – JCPOA. Potrivit oficialilor din Israel, Iranul ar fi putut folosi documentele în viitor, după expirarea acordului nuclear internațional (2025), pentru a dezvolta o armă atomică. În plus, un oficial israelian a afirmat că președintele american Donald Trump luase deja o hotărâre în legătură cu acordul JCPOA, iar anunțul premierului israelian Netanyahu a fost orchestrat pentru a susține poziția

liderului american și nu pentru a-l presa să ia o anumită decizie. Faptul că discursul premierului israelian a fost ținut în engleză este un alt indiciu clar că el s-a adresat cu precădere factorilor de decizie americani și din Occident. Casa Albă a spus că prezentarea făcută de premierul Netanyahu a oferit detalii noi și convingătoare despre acțiunile trecute ale Iranului. „Aceste fapte sunt în concordanță cu ceea ce Statele Unite știau de mult: Iranul a avut un program robust, clandestin de arme nucleare pe care a încercat și nu a reușit să-l ascundă de lume și de propriul său popor. Regimul iranian a arătat că va folosi arme distrugătoare împotriva vecinilor săi și a altora. Iranul nu trebuie să aibă niciodată arme nucleare,” se afirma în declarația de la Casa Albă. Unii experți cred însă că dovezile aduse de israelieni nu reprezintă ceva nou. „Tot ceea ce a spus (Netanyahu) era deja cunoscut de către AIEA (Agenția Internațională pentru Energie Atomică – instituția de supraveghere a Națiunilor Unite) și a fost publicat. Nu există nimic nou aici și nimic care să schimbe abordarea JCPOA” a spus Jeffrey Lewis, expert în politica nucleară la *Institute of International Studies*. Opinia acestuia este împărtășită și de alți specialiști, care afirmă că majoritatea informațiilor dezvăluite în timpul prezentării lui Netanyahu erau deja cunoscute public și au fost esențiale în modelarea regimului de inspecții prevăzute de acordul nuclear. Până una-alta, nici nu este clar dacă intenția primului ministru israelian a fost aceea de a dezvălui documente secrete inedite sau dacă prezentarea sa dramatică a fost mai mult un efort de imagine și de a reaminti comunității internaționale duplicitatea Iranului. Cel mai probabil, este vorba de ambele situații. După cum a spus Netanyahu, *„acordul nuclear se bazează pe minciuni. Se bazează pe minciunile iraniene și pe înșelăciunea pusă la cale de Iran”*. Interesant însă de menționat este că, în timp ce AIEA a prezentat în 2011 o mare parte din aceleași informații pe care le-a dezvăluit premierul israelian, raportul agenției internaționale s-a bazat pe o documentație mult mai restrânsă. Agenția a raportat atunci că a strâns „peste o mie de pagini,” comparativ cu cele peste 100.000 de fișiere colectate de Mossad.

Dezvăluirea operațiunii Mossad în Iran poate fi interpretată și ca o demonstrație a forței Israelului îndreptată împotriva dușmanului său declarat. Capturarea arhivei în urma unui raid efectuat în capitala iraniană este, foarte probabil, parte a războiului său psihologic împotriva Iranului, un mijloc de umilire a regimului de la Teheran. O umilire jenantă și publică, de la distanță, o nouă dovadă a supremației inteligenței și capacităților serviciilor de informații israeliene. Încă o filă la istoria spectaculoasă și plină de mister a serviciului Mossad.

Col. (r) Liviu Găitan

O NECESARĂ LOVITURĂ... DE IMAGINE

Se pare că celebrul Mossad era într-o eclipsă de imagine și risca să iasă din clasamentul celor mai eficiente servicii secrete din lume. Fiind într-un astfel de deficit, a lansat această poveste cu sustragerea spectaculoasă a arhivei Iranului privind bomba lor nucleară. Este într-adevăr o poveste pentru profanii din afara *intelligence*-ului, menită să convingă de formidabilul aparat informativ-operativ al acestui teribil Mossad.

Premierul israelian Netanyahu a afirmat că au fost sustrate o jumătate de tonă de materiale dintr-un loc unde arhiva era deosebit de bine păzită, iar autoritățile iraniene au aflat abia după câteva luni de dispariția imensului volum de documente ultra secrete. Totuși, s-a mai spus, în mod paradoxal, și că sistemul de pază a descoperit imediat spargerea. Sunt relatări care se bat cap în cap. Creadă cine ce-o vrea, dar pentru un profesionist este greu de digerat o asemenea istorie.

Putem presupune că au fost sustrate documente vechi, deja arhivate, care nu mai aveau nici o valoare operativă, ba putem, se asemenea, presupune că ele se aflau în grija unui bătrân paznic care dormea în post, poate sub acțiunea unui somnifer pus în cafea sau ceai. Pentru Israel, care vrea să împiedice îndulcirea embargoului impus Iranului – suspectat că își dorește propria bombă atomică – acele documente vechi furate, unde desigur se vorbește și despre eforturile iraniene din trecut în acest domeniu, au fost binevenite pentru a arăta lumii ceva care este deja bine cunoscut și subînțeles. Așa se poate explica și faptul că autoritățile iraniene au aflat foarte târziu de dispariția acelor hârtoage fără valoare prea mare pentru ei.

Trebuie recunoscut că prin această declarație a primului ministru israelian, care a calificat acțiunea Mossad-ului drept „o realizare uriașă”, s-a obținut un câștig de imagine pentru Mossad, dar și o influențare a Președintelui SUA Donald Trump de a-și reactualiza avertizările adresate Iranului.

Col. (r) Hagop Hairabetian

OFENSIVA FRĂȚIEI MUSULMANE ÎN SUA: CAZUL LINDA SARSOUR

Prima organizație a Fraților Musulmani din SUA, *The Muslim Students Association* - *Asociația studenților musulmani*, a fost înființată în 1963, în campusul Universității Illinois, ulterior fiind înființate și alte organizații, cum ar fi: *Council on American-Islamic Relations* (Consiliul pentru Relațiile Americano-Islamice), *North American Islamic Trust Council* (Consiliul de Securitate Islamică din America de Nord), *North American Islamic Fund* – (Fondul Islamic din America de Nord) în 1971, *Islamic Society of North America* (Societatea Islamică din America de Nord) și *International Institute of Islamic Thought* (Institutul Internațional de Gândire Islamică) în 1981, *Holy Land Foundation for Relief and Development* (Fundația Pământului Sfânt pentru Ajutor și Dezvoltare) în 1989, *American Muslim Council* (Consiliul Musulman American) în 1990, *Muslim American Society* (Societatea musulmană americană) în 1993, *Council on American Islamic Relations* (CAIR, Consiliul pentru relațiile islamice americane) în 1994, *Association of Muslim Social Scientists* (Asociația cercetătorilor sociali musulmani) etc.

În decembrie 2001 autoritățile americane au interzis activitatea organizației *Holy Land Foundation for Relief and Development* ca urmare a implicării sale în finanțarea atentatelor teroriste ale organizației islamiste radicale palestiniene HAMAS.

Deși legăturile dintre *Holy Land Foundation* și Frăția Musulmană au fost bine documentate – există înregistrări *on-line* care demonstrează activitatea subversivă a Frăției Musulmane în SUA (USMB) – activitatea Frăției Musulmane este încă legală pe teritoriul american. În același timp, o dată cu dezvoltarea rețelelor mass-media și academică ale USMB, procesul de extindere a ramurii sale politice locale a continuat.

În timpul procesului deschis de autoritățile americane împotriva *Holy Land Foundation* pentru activități de finanțare a terorismului, Biroul Federal de Investigații (FBI) a făcut publice o serie de documente care au prezentat vasta rețea a USMB, alcătuită din organizații și grupuri controlate de o structură centrală de comandă. Dintre aceste documente se disting:

- *The Preliminary vision for preparing future leadership* (Viziunea preliminară pentru pregătirea viitoarei conduceri), datată decembrie 1988 și semnată de un anume M.A. (probabil Mohamed Akram¹), în care este descrisă strategia de înrădăcinare / dezvoltare a Frăției Musulmane pe teritoriul SUA. În acest document există un tabel cu o coloană intitulată *Aparate* - termenul utilizat de Frăția Musulmană centrală (egipteană) pentru grupurile și organizațiile sale publice și sub acoperire. Cu excepția *International Institute of Islamic Thought* (Institutul Internațional de Gândire Islamică), toate organizațiile amintite mai sus au fost menționate în categoria *Aparatelor*. În același document există o notă despre structurile acoperite:
 - *Shura*, compusă din 15 membri condusă de Al-Qadi - Elkadi Ahmed, șeful USMB (n.a. Mohamed Akram apare în document ca membru al Shura),
 - *Oficiul*,
 - *Securitatea*,
 - *Surorile*,
 - *Comitetul Special*,
 - *Palestina C.* (*Comitetul Palestinei* - cunoscut și sub numele de HAMAS în SUA) etc.
- *An Explanatory Memorandum, On the General Strategic Goal for the Group in North America*, 5/22/1991 (Memorandum explicativ, privind obiectivul strategic general pentru grupul din America de Nord, 5/22/1991), care conține normele de aplicare a documentului anterior, semnat din nou de Mohamed Akram. La sfârșitul documentului se află o listă a *Aparatelor* care include și *the International Institute of Islamic Thought*.

Ambele documente pun accentul pe **obiectivul central al USMB**, respectiv **colonizarea islamistă a Statelor Unite**: „obiectivul general strategic al Grupului în America, aprobat de Consiliul Shura și de Conferința Organizatorică pentru anul (1987)”, este „venirea la putere a Islamului în America, ceea ce presupune: înființarea unei mișcări islamice eficiente și stabile, condusă de Frăția Musulmană care reprezintă cauzele musulmanilor la

¹ Mohamed Akram Adlouni este secretarul general al Al Quds International Foundation - *Fundației Internaționale Al Quds*, o entitate desemnată ca fiind *Special Designated Global Terrorist*, acuzată de Departamentul de Trezorerie din S.U.A. că finanțează HAMAS.

nivel intern și global și care funcționează pentru a extinde baza musulmană observativă, are drept scop unificarea și dirijarea eforturilor musulmane, prezintă Islamul ca alternativă de civilizație și sprijină Statul Islamic global oriunde este acesta.”

Pe fondul invaziei sovietice din Afganistan, din 1979, (șeicul) Abdullah Yusuf Azzam, cleric palestinian, membru al Frăției Musulmane din anii 1950, cunoscut drept „tatăl” *Jihad*-ului global, a emis o *Fatwa* (n.a. o dispoziție obligatorie) în care a afirmat că apărarea pământurilor Islamului este prima obligație a musulmanilor, după credința în Allah. Stabilite la începutul anilor 1980 în orașul pakistanez Peshawar, Azzam a înființat *Bait ul-Ansar - Casa de Ajutor*, o organizație islamică de ajutorare, menită să sprijine lupta jihadiștilor împotriva invadatorilor sovietici din Afganistan. În 1981, antreprenorul saudit Osama bin Laden, fost student al lui Azzam la *Universitatea King Abdul Aziz* din Jeddah, a fost convins de profesorul său să se mute în Peshawar și să finanțeze taberele de antrenament ale jihadiștilor, în marea lor majoritate membri ai Frăției. În 1984, în Peshawar, cei doi au fondat *Maktab al-Khidamat - Oficiul de Servicii* (cunoscut și ca *Al Kifah - Lupta*) pentru a coordona și a finanța activitățile de recrutare și de antrenare ale *al-Mujaahid – mujahedinilor* din Afganistan. *Maktab al-Khidamat* a asigurat finanțarea grupurilor islamiste din anii 1980 care au acționat în Afganistan și în alte state asiatice.

În anii 1980, Azzam a desfășurat o campanie intensă de prozelitism și de strângere de fonduri în statele din Europa, Orientul Mijlociu și în 50 de orașe americane. Prima filială americană a lui *Maktab al-Khidamat (Al Kifah)* a fost Centrul Islamic din Tucson Arizona (*Islamic Center of Tucson Arizona*), aflat deja în funcțiune în 1984. În câțiva ani, rețeaua MB din SUA cuprindea mai mult de 30 de filiale implicate în strângerea de fonduri pentru jihadiștii din Afganistan. Cea mai importantă sucursală din SUA a fost cea situată în Brooklyn, New York, cunoscută sub numele de *Al Kifah Refugee Centre* (Centrul pentru refugiați Al Kifah). Încă de la deschiderea sa, în cadrul acestui centru a funcționat oficial o moschee, *Masjid al-Fukra*, unde a predicat „Șeicul Orb” Omar Abdel-Rahman. „Șeicul Orb” obișnuia să predice și la o moschee vecină, *Masjid at-Taqwa*, fondată de clericul Siraj Wahaj cu ajutorul petrodolarilor saudiți. În anii '80, Arabia Saudită, Pakistan și SUA, prin intermediul Agenției Centrale de Informații CIA), au sprijinit, prin arme, logistică și expertiză, recrutarea și instruirea rețelei lui Azzam (mujahedini), precum și acțiunile sale militare împotriva prezenței sovietice în regiune. În

februarie 1989, după retragerea sovietică din Afganistan, Azzam și bin Laden au decis să continue lupta pentru eliberarea „pământurilor Islamului” și au înființat organizația Al Qa'ida. În noiembrie 1989, Azzam a fost ucis într-un atentat cu bombă.

În 1993 a fost înregistrat primul atac islamist împotriva *World Trade Center* din New York. Acest atac a declanșat cel de-al treilea val de terorism islamist. Deși conexiunile atacatorilor au condus spre *Centrul Maktab al-Khidamat* din Brooklyn, New York, autoritățile americane nu au întreprins nici o acțiune semnificativă împotriva rețelei islamiste. Singura acțiune demnă de remarcat a fost arestarea „Șeicului orb” Omar Abdel-Rahman, a cărui activitate a fost legată de filiala Frației Musulmane din New York. Deși Abdel-Rahman era bine-cunoscut pentru islamismul său radical, el a beneficiat de sprijinul CIA, care a facilitat emiterea vizei sale de intrare în Statele Unite și, mai târziu, aprobarea statutului său de rezident.

Atacurile Al-Qa'ida împotriva Statelor Unite din 11 septembrie 2001 au reprezentat apogeul celui de-al treilea val de terorism islamist. Din acel moment, percepția publică privind terorismul islamist s-a schimbat. Astfel, terorismul islamist a încetat să mai fie perceput ca un fenomen colateral al conflictului arabo-israelian și a devenit o amenințare asimetrică globală introdusă, mai târziu, în conceptul strategic al NATO. Mediatizarea globală a atacurilor a adus în prim plan atât islamismul radical, cât și necesitatea contramăsurilor. Atenția opiniei publice a fost captată de Al-Qa'ida, de talibanii afgani și de războiul împotriva terorismului, determinând scăderea interesului față de alte organizații islamiste precum Frăția Musulmană - în condițiile în care strategul atacurilor, Khalid Shaikh Mohammed, este membru al Frăției Musulmane din Kuweit încă din adolescență.

În tot acest timp, Frăția Musulmană și-a întărit aripa politică și socială dezvoltând o rețea complexă și foarte extinsă de organizații islamice de ajutor financiar, caritabile, menite să ofere sprijin financiar proiectelor organizației. Acest sprijin financiar s-a concentrat din ce în ce mai mult pe mijloacele de informare în masă, pe mediul academic și pe *think-tank*-uri influente. Astfel, începând cu anul 2002, Frăția Musulmană a fost re-etichetată de către mass-media globală (cum ar fi canalul TV *Al Jazeera*) drept o mișcare reformistă, care a fost supusă represiunii regimurilor autoritare ale lumii arabe și care constituie un *firewall* (zid protector) împotriva organizațiilor teroriste.

LINDA SARSOUR

Fostul director al *Asociației Arabe Americane* (*Arab American Association*) din New York, cetățeană americană de origine palestiniană Linda Sarsour a fost desemnată „*Champion of Change*” (Campioana Schimbării) de către administrația Obama, a fost delegată la Convenția Națională a Partidului Democrat și s-a numărat printre cei patru organizatori principali ai *Women's March - Marșului Femeilor*.

Deși Linda Sarsour a afirmat mereu că nu are nici o legătură cu islamistii USMB, aceasta:

- a fost invitată să țină discursuri la convențiile și reuniunile organizațiilor aparținând USMB, cum ar fi *Muslim American Society* (Societatea Americană Musulmană), *Islamic Circle of North America* (Cercul Islamic din America de Nord) și *Council of American Islamic Relations* (CAIR, Consiliul pentru Relațiile Islamice Americane);
- s-a fotografiat cu Salah Sarsour, membru al Societății Islamice din Milwaukee (*Islamic Society of Milwaukee*), fost operativ al HAMAS, care a fost închis în Israel în anii 1990 și al cărui nume apare în documentele legate de *Holy Land Foundation*. Este posibil ca Salah Sarsour să fie vărul Lindei Sarsour, pe baza afirmației acesteia de la un moment dat că are verișori aflați în detenție în Israel pentru afilierea la HAMAS;
- a fost arestată, împreună cu alți membri ai CAIR, pentru nesupunere civică;
- în 2011, în timpul „primăverii arabe”, a scris un mesaj exaltat pe Twitter, elogiind acțiunile Frăției Musulmane („*Yo the Muslim Brotherhood knows how to parrrrttaay!* – „Uraa, Frăția Musulmană știe cum să joace!”)
- a fost numită în mod public „soră” de către *American Muslims for Palestine* (AMP, Musulmanii Americani pentru Palestina), într-o scrisoare publică destinată să o sprijine împotriva „Islamofobiei”:

„*Dragă Linda:*

Ai devenit baliza de speranță pentru atât de mulți americani musulmani, precum și un catalizator care îi împinge pe oameni să acționeze pozitiv. The American Muslims for Palestine îți apreciază cu adevărat eforturile tale neobosite în numele comunităților afectate de rasism și bigotism și pentru susținerea drepturilor palestinienilor. Ai o platformă majoră în care poți face mult bine.

Îți scriem pentru a-ți oferi sprijinul nostru necondiționat în fața bigotismului și a atacurilor pe care le suferi în prezent. Știm că toți musulmanii, în special musulmanii palestinieni americani, care sunt vizibili

și activi din punct de vedere politic, sunt întotdeauna ținte ale urii și tacticilor de reducere la tăcere și ne pare rău că treci prin asta chiar acum, ca urmare a muncii tale excelente, de ajutor la organizarea Women's March la Washington.

Ne rugăm pentru protecția ta și ne rugăm ca Allah SWT să îți dea răbdare și să te aline în aceste zile dificile. AMP este aici pentru tine și este gata să te susțină în orice fel putem.

Cu sinceritate,

The American Muslims for Palestine.”

The American Muslims for Palestine este o organizație conectată la HAMAS, care urmărește să delegitimizeze statul Israel în America. Salah Sarsour este membru al consiliului de administrație al acestei organizații și a fost văzut în preajma lui Sumeyye Erdoğan Bayraktar, fiica președintelui Turciei, Reçep Tayyip Erdoğan, în timpul vizitei sale la convenția anuală a Muslim American Society și a Islamic Circle of North America (MAS-ICNA);

- *a fost susținută public de USMB - CAIR: „The Council on American-Islamic Relations (CAIR), cea mai mare organizație a națiunilor pentru drepturi civile și organizații de advocacy, a cerut astăzi oamenilor de toate credințele și medii să „contracareze” campania care o vizează pe Linda Sarsour - un activist comunitar musulman cunoscut și respectat la nivel național - folosind #IstandWithLinda”;*
- *la un banchet organizat de ICNA Relief în data de 1 aprilie 2017, a mulțumit public „persoanei preferate din această cameră ... Imam Siraj Wahhaj, care mi-a fost mentor, motivator și cel care mi-a dat curaj”. Potrivit site-ului USMB CAIR Minnesota, „Siraj Wahhaj este unul dintre cei mai admirați lideri și vorbitori musulmani din America. El este imamul Moscheii Al-Taqwa din Brooklyn, NY și servește în comitetul executiv al Muslim Alliance in North America (MANA). A lucrat anterior la consiliul național al CAIR;*
- *în data de 25 iunie 2011 (în timpul „primăverii arabe”), a scris pe Twitter, despre soțul ei, Maher Judeh (alias Maher Abo Tamer), care și-a exprimat simpatia față de FATAH, HAMAS, Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei (PFLP), George Habash și față de ofițerul de poliție al autorității palestinienilor, Amjad Sukkari „Abu Omar”, care a atacat un punct de control în Israel;*
- *susține în mod deschis legea Shariah în emisiuni TV și „twit”-uri: „Veți ști că trăiți sub Legea Sharia dacă brusc toate împrumuturile și cardurile de*

credit devin fără dobândă. Sună frumos, nu-i așa?”; „@LaRebelleFleur legea Shariah este rezonabilă și o dată ce o citești în detaliu devine plină de sens. Oamenii îi cunosc doar elementele de bază”; „Legea Sharia este înțeleasă greșit și a fost prezentată ca o agendă musulmană diabolică...”; „Sharia este traducerea în limba arabă a cuvântului ebraic Halakhah. De asemenea, este asemănătoare cu legea canonică. Informați-vă”;

- a cerut declanșarea Jihad-ului împotriva administrației Trump în timpul unui discurs la Chicago, în cadrul conferinței *Societății Islamice din America de Nord (Islamic Society of North America, ISNA)*;
- a salutat cu un deget, salutul DAESH;
- a scris pe Twitter „*Când scriem istoria Islamului în America, Nation of Islam este o parte integrantă a acelei istorii.*” Liderul *Nation of Islam*, Louis Farrakhan este un binecunoscut antisemit care obișnuiește să își înceapă discursurile cu expresia „evreii satanici”.

CONCLUZII

- Obiectivul USMB este colonizarea islamică a SUA în cadrul obiectivului Frăției Musulmane Globale de creare a Califatului Global cu capitala la Ierusalim;
- Strategia USMB a fost aceea a „pașilor mărunți”;
- Strategia a urmat succesiunea: aripa confesională / academică → aripa financiară / economică → aripa socială → aripa politică susținută de mass-media / think-tank-uri / aripa societății civile (în prezent, există o aripă militantă și pe teritoriul american – aripa militantă era o ramură oficială a organizației până la mijlocul anilor 1970);
- Linda Sarsour și familia ei au legături puternice și vizibile cu organizațiile USMB;
- Linda Sarsour susține și promovează, prin acțiunile sale, unul din obiectivele Frăției Musulmane Globale pe teritoriul american, respectiv crearea aripii politice locale a organizației fie printr-un viitor partid politic, fie prin politicieni afiliați USMB care vor fi aleși în Congres sau chiar la Casa Albă. Nu ar fi o surpriză ca Linda Sarsour să candideze ea însăși, în alegerile viitoare, pentru un fotoliu în Congres.

Dr. Alba Popescu

NOTE DE LECTURĂ

SOCINT: SOCIOCULTURAL INTELLIGENCE

Kerry Patton, fost agent al CIA timp de trei decenii, a activat în cadrul Directoratului pentru Operații Clandestine în cele mai fierbinți zone de conflict din lume. În lucrarea *Sociocultural Intelligence – A New Discipline in Intelligence Studies*, editura Continuum, Londra, 2011 el afirmă că „de multe ori viața mea a depins de cunoașterea și aplicarea a ceea ce denumesc *Sociocultural Intelligence*”.

Patton prezintă o propunere interesantă care poate îmbunătăți analiza multidimensională de *intelligence*, concentrându-se asupra acelor aspecte sociale și culturale „ascunse” pe care le ignorăm în prezent.

Experiența personală și analiza amenințărilor teroriste asimetrice la nivel global i-au permis să înțeleagă cât de importantă este cunoașterea dimensiunii socioculturale pentru victoria structurilor de informații militare și civile în așa-numitul război cu terorismul. Din perspectiva experienței acumulate, el constată că interacțiunea umană este un imperativ în procesul de culegere de informații relevante și oportune. Disciplina *SOCINT* își face simțită prezența, tot mai mult, într-o perioadă istorică în care structurile instituționale de *intelligence* caută să identifice modalități acționale tot mai adecvate pentru înțelegerea și contracararea amenințărilor teroriste neconvenționale și asimetrice actuale.

La ora actuală, în mod oficial, disciplina *SOCINT* nu există, întrucât cei care conduc destinele structurilor naționale de *intelligence* americane au mari rețineri (poate din conservatorism profesional și instituțional) în a promova avantajele sale fundamentale în cadrul proceselor de analiză și sinteză. Realitatea demonstrează, cu prisosință, că se impune o nouă disciplină care să fie centrată pe principiile sociale și culturale specifice mediului aflat în sfera de interes a comunității de informații.

În lucrarea sa, autorul oferă foarte multe exemple, majoritatea din Afganistan, care permit celor interesați să înțeleagă această disciplină nouă din domeniul informațiilor. În cazul Afganistanului, susține fostul agent CIA, atât politicienii americani, cât și media au avut interpretări eronate asupra situației generale. Poporul afgan este pașnic, respectabil și preocupat de dezvoltarea sa economică într-un context internațional extrem de turbulent.

În acest context geo-socio-cultural, comunicarea devine crucială pentru realizarea obiectivelor specifice comunităților respective. Un exemplu relevant în acest sens îl constituie acțiunile de tip gherilă sau insurgență.

În timpul operațiunilor militare din Afganistan forțele de coaliție au devenit dependente de informațiile oferite de *SIGINT* (*Signals Intelligence*) care intercepta comunicațiile telefoanelor mobile. Această sursă de informații a coaliției a fost ușor contracarată de talibani sau Al Qaeda prin utilizarea mesagerilor umani.

SOCINT, în opinia autorului, trebuie să devină una dintre componentele de bază ale activității comunității de informații din SUA. Elementele socioculturale ale *SOCINT* sunt: geografia, antropologia, psihologia, economia, religia, demografia, criminologia, afacerile politice și arheologia. Aceste elemente definesc *SOCINT* din perspectivă socioculturală, dar trebuie să avem în vedere și perspectiva generată de activitatea de culegere de informații. Doctrina militară consideră activitatea de *intelligence* ca fiind compusă din culegerea de informații, procesarea lor în cadrul activității de analiză și generarea unor produse de *intelligence* valorificabile de către beneficiarii legali.

Când se realizează un mix între atributele specifice activității de *intelligence* și științele sociale se obține ceea ce este denumit *sociocultural intelligence*, abreviat *SOCINT*. Din această perspectivă termenul *SOCINT* se definește ca fiind procesul de concentrare a culegerii de informații și a datelor referitoare la orice disciplină a științelor sociale, analiza, producerea și apoi diseminarea produselor de *intelligence* pentru susținerea diferitelor acțiuni în mediul operativ. Ca și alte discipline, *SOCINT* are caracteristici unice, iar printre acestea poate cea mai importantă este modalitatea de culegere a informațiilor și datelor.

SUA și majoritatea puterilor planetare dețin un spectru foarte larg de modalități și instrumente pentru culegerea de informații, mai ales cele bazate pe high-tech, astfel: *GEOINT* (*Geospatial Intelligence*), *SIGINT* (*Signals Intelligence*), *MASINT* (*Measure and Signatures Intelligence*), *TECHINT* (*Technical Intelligence*) sau *OSINT* (*Open Sources Intelligence*). Toate aceste modalități de culegere de informații sunt limitate de tehnologia la care se apelează.

Dezvoltarea fără precedent a terorismului internațional a demonstrat, fără echivoc și traumatizant, că nu te poți lupta cu acest flagel nici cu sateliți militari și nici cu forțe armate dislocate în diferite teatre de operațiuni. Rolul

agentului de teren, cel care face parte din *HUMINT* (*Human Intelligence*), a fost reconsiderat tot mai mult în ultima decadă. În timpul Războiului Rece, SUA nu au reușit să penetreze spațiul ex-sovietic cu agenți de teren, motiv pentru care a alocat fonduri uriașe pentru dezvoltarea spionajului aerian și cosmic. Acest proces a început cu avioanele-spion și s-a finalizat cu dezvoltarea unei rețele impresionante de sateliți-spioni. Așa a apărut o nouă disciplină: *GEOINT* (*Geospatial Intelligence*). Dar niciun satelit nu poate oferi informații privind modul în care gândește și va acționa un terorist.

Culegerea de informații în cazul *SOCINT* este aparte și datorită faptului că această activitate practic nu are alte limite decât cele proprii agentului de teren. Utilizarea surselor deschise, conversațiile interpersonale, imageria spațială, toate acestea sunt metode de culegere de informații care impun o mai bună cunoaștere a mediului sociocultural vizat. *SOCINT* face apel la toate modalitățile de culegere de informații, dar rămâne centrată și dominată de interacțiunea dintre factorul uman și mediul geografic țintă. Culegerea de informații, indiferent de modalitatea de realizare, este importantă, dar esențială este înțelegerea modalităților de valorificare a acestora, de aici și emergența sintagmei *intelligence acționabil*.

Kerry Patton constată că decidenții strategici americani au abordat de cele mai multe ori în mod eronat acțiunile teroriste, aceasta fiind o consecință a înțelegerii limitate a rețelilor socioculturale specifice organizațiilor teroriste, ori au ignorat structurile, oficiale sau neoficiale, ale sistemelor sociale din cadrul teatrelor de operațiuni. Agențiile de informații americane au eșuat în procesele de definire a amenințărilor specifice rețelilor sociale din zona de operațiuni. Includerea informațiilor socioculturale oferă o înțelegere adecvată, mult mai performantă, a stării de fapt și permit un grad mai ridicat de predictibilitate în anticiparea evoluțiilor generale a principalilor actori din zona de operațiuni. Din aceste rațiuni, Patton recomandă implicarea *SOCINT* în procesele de planificare și execuție, devenind o componentă crucială în procesul de conștientizare a potențialelor evoluții din mediul operațional.

În situația actuală, când acțiunile teroriste sunt considerate criminale, iar majoritatea activităților de insurgență utilizează tactici specifice terorismului, rapoartele și statisticile în domeniul criminalității teroriste constituie o sursă de informații majoră pentru *SOCINT*. Majoritatea structurilor de informații, militare sau civile, nu sunt pregătite să utilizeze datele privind activitatea criminală a teroriștilor. Criminologia constituie una din funcțiile *SOCINT* și, cu

atât mai mult, ea trebuie să devină o componentă strategică a comunității de informații. Această nouă disciplină propune o înțelegere sistematică a obiceiurilor, atitudinilor morale și a culturilor populațiilor străine pentru a spori eficacitatea inițiativelor de securitate națională. Utilizarea produselor generate de *SOCINT* ar fi permis evitarea de către SUA a unor acțiuni din Afganistan. După 11 septembrie 2001, respectiv după invadarea Afganistanului s-a luat decizia ca SUA să ofere un ajutor umanitar care consta în conserve parașutate în diferite zone ale țării. Ceea ce pentru SUA era un gest umanitar, pentru afgani a constituit o ofensă majoră întrucât aceste conserve conțineau carne de porc, iar religia musulmană interzice acest aliment!

Mediul internațional de securitate (mai corect ar fi de insecuritate) impune ca *SOCINT* să devină una din componentele operaționale ale comunităților naționale de informații în baza unor principii de independență acțională și cu agenți de teren foarte bine pregătiți. Aceștia pot opera, în zona de interes, pentru o lungă perioadă de timp fără nici un suport semnificativ din partea structurii căreia îi aparțin. Ei trebuie să devină parte a comunităților în care operează!

Din analiza evoluțiilor istorice a acestei discipline se poate concluziona că *SOCINT* este o dimensiune viabilă a domeniului *intelligence*, care oferă o înțelegere mai cuprinzătoare a unei situații și o mai bună informare a decidenților în raport cu opțiunile acționale. El trebuie promovat pentru o mai bună înțelegere a zonelor de interes operațional și diminuarea riscurilor generate de ignorarea elementelor socioculturale specifice teatrelor de operațiuni. Într-o perioadă în care structurile instituționale de *intelligence* caută să contracareze amenințările neconvenționale și asimetrice, *SOCINT* le poate oferi decidenților o mai bună informare în raport cu opțiunile acționale.

Scrisă de un expert internațional, această carte combină analiza teoretică și aplicația practică, pentru a prezenta și susține utilizarea sistematică a *SOCINT*. Lucrarea se adresează în egală măsură celor care se pregătesc să activeze în domeniul serviciilor de informații și de securitate, practicienilor din aceste structuri cât și factorilor de decizie politică.

Colonel (r) Liviu Găitan

DOUĂ INTERESANTE CONTRIBUȚII MEMORIALISTICE

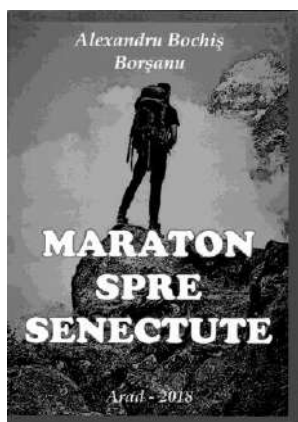
Am primit la redacție, printr-o plăcută coincidență, două cărți recent apărute, autorii fiind doi colaboratori ai revistei noastre, col. (r) Ioan Untaru și respectiv col.(r) Alexandru Bochiș Borșanu.

- Volumul ***Dreptul la adevăr – retrospectiva unui ofițer de securitate/intelligence. Mărturii istorice*** al d-lui col. (r) Ioan Untaru are numeroase episoade autobiografice care sunt descrise cu multă acuratețe, iar în partea a doua a cărții găsim interesante situații care țin de memorialistica atât de bogată a unui ofițer de informații care s-a confruntat cu numeroase acțiuni atât până în decembrie 1989 cât și după aceea.

Cartea are reale calități literare care asigură o lectură incitantă, dovedind că autorul știe să dozeze bine momentele de vârf, de tensiune reală, făcându-ne părtași la toate întâmplările al căror erou a fost. Suntem convinși că volumul își va găsi un binemeritat loc alături de alte publicații care și-au propus să prezinte adevăratul profil al ofițerului de informații.

- În al său ***Maraton spre senectute***, col. (r) Alexandru Bochiș Borșanu pornește cu descrierea drumului încă din primii anii ai săi, pentru ca, în partea spre maturitate, să-i abordeze într-o formă deosebit de atractivă atât avaturile cât și bucuriile. Cartea impresionează prin sinceritatea debordantă și deseori chiar

amuzantă. Dl. Bochiș privește în urmă cu o justificată nostalgie, dar și cu seninătatea și mândria omului care în calitate de ofițer de informații a înțeles să-și facă datoria fără nici o abatere de la principiile profesionale și morale. Au fost momente când s-a confruntat cu prostia și ingratitudea semenilor și chiar a unor colegi, dar niciodată nu a renunțat în a-și păstra demnitatea de ofițer nici în situațiile deosebit de critice, mai ales în timpul haosului generat de evenimentele din decembrie 1989. Senectutea de care simte că se apropie îl găsește de fapt deosebit de activ și cu un optimism de invidiat, dovadă această interesantă carte și numeroasele articole

trimise și publicate în paginile revistei noastre.

Col. (r) Hagop Hairabetian

VASILE MĂLUREANU VERSUS CRONICĂ ȘI ADEVĂR (ÎNAINTE •1989• DUPĂ)

Semnatarul acestei recenzii este editorul și istoricul literar Mircea Coloșenco, membru al Uniunii Scriitorilor, cunoscut autor, printre altele, al unor ediții critice ale operelor poezilor Ion Barbu (pentru care a primit premiul Academiei Române), Nichita Stănescu și George Bacovia. Mircea Coloșenco a colaborat cu numeroase publicații de prestigiu, între care „Manuscriptum”, „Revista de istorie și teorie literară”, „Luceafărul”, „Ateneu”, „Steaua”, „Convorbiri literare”, „Dacia literară”, „Academica”, „Jurnalul literar”, „Literatorul” etc.

I

Momentul teribil *Decembrie '89*, în România, constituie efectul Calului Troian ca fapt istoric/simbolic de destructurare a statului comunist sub perdeaua înlăturării clanului dictatorial în uralele unei mulțimi anonime dezlănțuite sub gloanțe prin incontinența emisiunilor Radio-Televiziunii unice manipulate spectacular de trinitatea bolșevică Silviu Brucan (Saul Bruckner) – Teodor Brateș (Froim Bernard) – Eugen Preda (Sami Glotter).

N-a fost să fie finalul sperat de destrămarea a Țării, nici după ce-au plecat minierii, părăsind ultima scenă-balcon! Nici după altfel de mineriade încheiate în coadă de pește...

S-au scris, în chestiune (și mai continuă!), hectare/cărămizi din hârtie, s-au transmis pe Net blog-uri de oceane polifonice. Toți autorii/actorii implicați transmit adevăruri peste adevăruri, anulându-se în serie. Canonadele/cascadele nu conținesc.

Totuși, acul *busolei naționale* este acolo unde trebuie!

Acest lucru se înțelege explicit, în cheie istorist-informativă, din cartea d-lui general de brigadă (r) Vasile Mălureanu titrată sec: *Apărarea ordinii constituționale. Perspectiva unui ofițer de informații*. (Editura Paco, București, 2016, 432 p.), o antologie de texte înserate anterior în paginile publicației (tipo/online) *Vitralii – Lumini și umbre*, revista veteranilor din Serviciile Române de Informații, București, începând din 2009.

Lansarea cărții s-a făcut într-un mediu adecvat, plin de sobrietate, la „Fundatia Europeană Titulescu”. Centrul de Cercetare, București, joi 10 martie 2016, orele 16.30-20.00, moderator fiind prof. univ. dr. Adrian Năstase, președinte FET, cu care prilej au luat cuvântul col. (r) Filip Teodorescu, directorul revistei citate, dr. Alin Spânu, cadru didactic la Universitatea din București, autorul tezei de doctorat *Istoria Serviciilor de Informații/Contrainformații românești, 1919-1945* (Casa Editorială Demiurg, Iași, 2010), dr. Constantin Corneanu, istoric, specialist în geopolitică la Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989, alți participanți prezenți la evenimentul transformat ad-hoc în colocviu.

Zece zile după lansare, publicistul Ion Cristoiu, inspirat de un segment din carte, a postat pe blog-ul adevărul.ro un comentariu intitulat sentențios: *Un abuz al Securității pentru care cetățeanul Nicolae Ceaușescu ar fi trebuit să se plângă la CEDO*; nimic altceva despre subiectul complex al cărții.

...În rest, tăcere.

Precizăm: cartea s-a epuizat din librării din anul apariției. Lucru explicabil. De pildă cartea lui Grigore Cartianu – redactor șef al cotidianului „Adevărul”, titrată *Crimele Revoluției. Sângeroasa diversiune a KGB-iștilor din FSN* (București, 2010, 542 p.), a fost difuzată în 80.000 de exemplare în primele patru luni de la apariție, lumea românească fiind setoasă de informații/tenebre/mistere.

II

Cine este autorul cărții pe care o prezentăm în aceste rânduri?

Dintr-o *Scurtă Fișă Personală*, inclusă pe final (pp. 421-422), înaintea unui *Glosar de termeni specifici activității informative* (pp. 423-428) și o *Bibliografie selectivă* (pp. 429-432), necesare unei lucrări cu caracter reprezentativ/sintetic/structuralist, aflăm că, în prezent, dl. general de brigadă (r) Vasile Mălureanu este membru al „Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din SRI”, deținând funcția de membru al Consiliului Director și de Vicepreședinte al Biroului Executiv, dar și de Președinte al Comisiei Juridice a Consiliului Director, precum și de membru-fondator al revistei *Vitralii – Lumini și umbre*, întemeiată în 2009, colaborator număr de număr.

Provine dintr-o familie de cetățenie și naționalitate/etnie română, muncitori-agricultori-forestieri (Cosmești, jud. Galați), născut în anul abdicării Regelui Mihai I / întemeierea Republicii Populare Române, trece prin toate instituțiile de învățământ gimnaziale/liceale/militare superioare (Școala de ofițeri a Ministerului de Interne), universitare (București, Facultatea de Drept și Facultatea de Comerț – cursuri fără frecvență) dar și post-universitare (Drept Constituțional), absolvită, aceasta din urmă, cu o lucrare pe tema *Controlul parlamentar asupra activității Serviciilor Române de Informații* (1994).

Activitatea profesională și-a desfășurat-o ca locotenent, mai întâi la Securitatea din jud. Galați (1968-1970), avansat până la gradul de maior, în aparatul central al Departamentului Securității Statului (1970-1989), îndeplinind succesiv atribuții specifice profilului de Antisubversiune în domeniul Protecției Patrimoniului Cultural Național, conducând Serviciul nr. 5, din 1987, cu competențe în domeniile Artă-Cultură, Presă-Radioteleviziune-Poligrafie.

După desființarea Departamentului Securității Statului, la 26.03.1990, a fost numit în cadrul Diviziunii Apărarea Constituției din SRI, cu gradul de locotenent-colonel, îndeplinind funcția de Șef de Sector, locțiitor Șef de diviziune, împuternicit la comanda unității până la data 20.04.2003, când i s-a acordat gradul de general de brigadă și a fost trecut la pensie de vârstă,

devenind personal civil în cadrul Inspectoratului pentru Apărarea Constituției și Securității Economice din SRI, până la 31.07.2004.

Astfel, cartea pe care o prezentăm este datorată unui titrat de elită al Serviciilor de Informații Românești, cu activitate *in nuce* de aproape patru decenii acolo unde sunt puse în context, filtrate, conexate și interpretate informațiile provenite din toate sursele posibile într-o esențializare. Autorul cărții a fost în centrul procesului *intelligence* român, livrându-ne în hipertext produsul analitic al ariei sale de competență profesională, o *cronică* dublată de *adevăr* oricând verificabil în Arhivele Istoricale Naționale. Realitatea este prezentată ca într-o oglindă a societății pe care a străbătut-o în funcțiile ce le-a deținut, animat într-un naționalism de calitate pentru respectarea legii, exclamând la un moment dat: „*Altfel totul este deșertăciune*”. Normal, întrucât comunitatea informativă din România a avut o configurare diversă de la nivelul regimurilor democratice la cele autoritare, iar pentru cadrele de informații sinusoida schimbărilor politice, în timpul celor 100 de ani de la întemeierea României Mari (1 decembrie 1918), a avut segmente ce au trecut pe la excesiv/represiv cu repercusiuni asupra statutului profesional și de carieră al tuturor ofițerilor/gradaților din servicii.

III

Fiecare capitol al cărții prezintă situații/stări contorsionate:

1. În slujba unor valori naționale perene conține referiri/exemplificări/fapte privind apărarea identității naționale, unirea Basarabiei cu România – parte importantă a procesului de reîntregire, contribuțiile Serviciilor la apărarea unor valori importante ale patrimoniului cultural național, cum a fost: a) recuperarea arhivei constituită și conservată de Pantelimon Halippa (1883-1979) – Președintele Sfatului Țării de la Chișinău, care a propus unirea cu Țara (27 martie 1918); b) recuperarea arhivei lui Hagop Dijolonian Siruni (1890-1973) – liderul informal al armenilor din emigrație; c) recuperarea unei tapiserii flamande din secolul XVII, scoasă temporar ilegal din România (1976); d) aducerea în țară a colecției fostului ambasador Vasile Stoica (1889-1959), mort la Jilava; prevenirea dispersării lucrărilor create în Franța de sculptorul George Apostu (1934-1986), mort la Paris, în exil.

2) *Umbre pe imaginea Securității* prezintă puncte de vedere pentru o istorie corectă a Serviciului Național de Informații din perioada comunistă privind implicarea excesivă a Securității în toate domeniile socio-politico-economice, dar și „mituri” mincinoase, pe care ne abținem să le enumerăm, aici, pentru că sunt pline de durerile neamului;

3) *Emigrația română între interese naționale și străine*, cu referire specială la pseudo-guvernul din exil numit Comitetul Național Român, dar și la alte organizații ale diasporei românești: „Grupul de la Paris”, „Afacerea

Tănase” din perspectiva Monicăi Lovinescu sau Organizația „România liberă” de la Budapesta.

4) *La cumpăna dintre două lumi* cuprinde evenimentele din decembrie 1989 în percepția unui ofițer de informații interne, începând cu zilele de foc (21/22 dec.), continuate cu abandonarea lui Nicolae Ceaușescu, diversiunea cu „securiști/teroriști” și încheiată cu destructurarea Departamentului Securității Statului (31 dec. 1989). Universul descris este cu totul altul decât cel „știut/văzut” prin emisiunile de radio-televiziune, presa scrisă ș.a.

5) *Participant activ la crearea Serviciului Român de Informații* conține informațiile strict inedite datorate propriilor memoriale, cum s-au făcut primii pași în noua structură *intelligence*, parcursul plin de dificultăți urmat întru Apărarea Constituției, anarhisme, riscuri, amenințări, alte vulnerabilități. Exemplele sunt diverse/multiple și deloc neglijabile într-un excurs propriu și documentabil.

6) *În apărarea onoarei și demnității cadrelor de informații* este capitolul final de *cronică* și *adevăr* destul de specific românesc, cuprinzând deconspirarea Securității, abuzurile CNSAS, inconsistențe juridice și morale în luarea de decizii referitoare la instanțele naționale și cele europene, încheiat în cheie interogativă, ceea ce ne face să credem cu toată certitudinea că autorul cărții are pregătite tomurile viitoare.

IV

Problema naturii *faptului istoric*, a obiectivității cunoașterii istorice, ține de problemele ontologice, pornind de la semnificațiile gnoseologice, concept acceptat în toate mediile științifice.

În cazul de față, *autorul* este concomitent *participant/cronicar* al *datului real*, iar în ceea ce ne privește – ca istoric literar –, facem distincție între fapt, ca eveniment istoric real, și fapt, ca noțiune a cunoașterii istorice, în perspectiva binomului istorie, ca realitate obiectivă și istorie, ca știință, deși trebuie să fie identice!

Cartea de față se încadrează într-un prezenteism disputat, care dizolvă faptele și evenimentele istorice reale, existente în mod obiectiv, în ideile, conceptele și interesele subiective ale indivizilor ce au trăit prezentul respectiv.

În ceea ce îl privește pe autorul acestei cărți complexe, prin psihologie și gândire matură nu s-a transformat în personaj al propriilor sale amintiri... A urmărit atent și cu distincție adevărul istoric și semnificațiile provocate.

Mircea Coloșenco

„Paginile Literare” cuprind contribuții ale membrilor ACMRR și ale veteranilor din serviciile de informații care au preocupări și prezențe publicistice în acest domeniu.

GHEORGHE ALEXANDRU

PIEDESTAL

Te văd adesea cufundat
în fântâna tăcerii tale.

Atunci ai ochii șterși
și buze reci,
ți-e mersul greu
și umerii căzuți,
spui vorba doar pe jumătate.

În tăcerea ta de Sfînx
aș vrea să-ți fiu pedestal
de suferinți!!...

CONTEMPORANE

Contemporană cu albina,
cu floarea și polenul,
aveți comune truda,
coșul de cumpărături și grija...

Sunteți lucrătoare și matca
încolțirii seminței,
făuriți universul vieții din viață,
aveți zumzet și tâlcuri,
voi dați dulceața lumii!...

CORIN BIANU

ȚARA ÎN FIECARE ZI

Ar trebui, din mătasea cuvintelor,
Să-ți durez o mantie
Pe măsura frumuseții tale
Cuvintele mele ar sui desigur
O încântătoare treaptă a măiestriei

P
A
G
I
N
I

L
I
T
E
R
A
R
E

Dacă aş săvârşi minunea aceasta,
Cuvenită ție, tânără mamă,
Aplecată deasupra izvorului,
Ce prinosuri merită oare
Pământul care te-a zămislit?!

IUBIREA CA FIRE

Născut pe planeta iubirii,
Simt necontenit
Puternica ei gravitație

De pe fața ei nu mă pot smulge
Fericitele avalanșe ale norocului;
Nici sofisticatele mașinării ale răului
Nu mă pot arunca dincolo de orbita-i

Pe această prea omenească planetă,
Când binecuvântată, fertilă,
Când pustie, atât de pustie,
Că doar unduitul dunelor de nisip
Amintește mișcarea,
Mă bucur, sufăr,
Sunt victimă, ori mă fac vinovat,

Trăiesc în iubire cu adevărat.

MIRCEA DORIN ISTRATE

NEMURITUL

Înălțat din aste luturi
Înspre astre nelumești,
Ai legat văzduh, pământuri
Cu țăriile cerești.

Și ți-ai strâns tot infinitul
În pocalul tău cu vin,
Picurat de Preamăritul
Cu simțire de divin.
Și în el muiat-ai pana
harului ce și-a fost dat,
Să-nsfințești de-a pururi taina
Îndulcitului păcat.

Să ne porți prin raiuri sfinte
Din a ta copilărie,
Și prin vremuri dinainte
Jertfitoare și-n mărire.

Să ne plimbi prin ceruri nalte
Și pe lacul de argint,
Și prin crânguri înflorate
Cu izvoare-n clipocit.

Și de-i da de-o jună fată
Numai bună de iubit,
Pe-a sa geană lăcrimată
Tu să-i picuri, nemurit.

Vânt va fi, la mal de mare
Să te-oprești pentru-noptat,
Trestiile-n tremurare
Însoți-te-or la plecat,

Către-nalte infinituri
Unde-ți fă cuibar de stele,
Lăsând lumea de nimicuri
Vieții veșnice, eterne.

* * *

Azi tot caut veșnicia
Sub icoana-ți înstelată,
Întorcându-mă-n pruncia
Fericită și curată.

Și tot cat, cum scrii în carte,
Prin cotloanele lumești,
Viața ceea fără moarte
Din mirifice povești.

N-o gălesc și n-o să fie
În a noastre vieți curând,
Ele-s vise ce mângâie
Întristatul nostru gând.

Numai tu în măreție
Fi-vei pururea etern,
Cât din ceruri, cu iubire,
Peste noi iubire cerul.

* * *

Eu, clipită-s trecătoare
Într-un timp nemărginit,
Tu ești astră lucitoare
Luminându-mi veșnicit.

PETRU POPIȚA

LIMBA NOASTRĂ

Nici barbarii, nici mai marii
Veniți nechemați pe-aici,
Limba dulce, românească,
N-au putut-o cuceri.

Căci ea vine din vechime
De la Decebal, Traian,
Ca un fagure de miere
Împrospătat an de an.

S-a ivit după războaie
Și a prins contur în anii
Când pe plaiurile noastre
Trăiau dacii și romanii.

Apoi neamul în formare
A făurit limba sfântă
Care prin a ei rostire
Sufletele ne încântă.

Au încercat s-o suprima
Valurile migratoare
Dar ea ne pulsa în vine
Devenind nemuritoare.

Și s-au dus năvălitorii
Spre-alte zări, în cavalcade...
Iar ce-a fost cândva veacuri
Scris e-n doine și balade.

Dragostea de neam și vatră
Ne-a-ndemnat să fim uniți
Și în vremuri de restriște
Să luptăm nedespărțiți,

Căci de-o parte și de alta,
A bătrânilor Carpați,
Am vorbit aceeași limbă
Și-am știut că suntem frați.

Suntem frați și pe vecie
Uniți pe glie vom sta
Iar comoara exprimării
Nimeni nu ne-o va lua.

Să aducem pururi slavă
Graiului și gliei sfinte
Și să le împodobim
Cu fapte și prin cuvinte.

Căci suntem români de viță
Și aceasta ni-e mândria
Limba noastră-i România
Țara noastră-i România.

EMIL DREPTATE

POEM ÎN ALB

Și s-a ales din morile de vânt
O întâmplare de lumină amară
Cât spațiul legănat în jurământ
Un curcubeu sub altă vară.

Un drum de fum precum o mare
Ca un adagio stăruind din ploi
Și pulberea chemărilor fierbinte
Păcat nesăvârșit de amândoi.

Sunt zăvorâte florile-n silabe
Pădurile curg foșnete subțiri
Ori candelă de aer povestind
Urme de nori alunecând prin miri.

Cresc azi îndepărtat lângă auz
Oglinzi cutremurate de-așteptare
Și-n cărți visate desenez confuz
Păsări uitate dincolo de soare.

GHEORGHE TRIFU

DE IARNĂ

Coboară nouri peste zare
Nuferi albi invită la festin,
Războinici cavaleri în zale
Într-un dans sălbatic și sublim

Fluturi grei în colb stelar
Mari muzici în concert susțin,
Zarea arde, e un jar,
În dulci arome de venin.

CASA IANCULUI

Se deschid cerurile deasupra ei
Lumina peste veacuri se întinde
Sub pașii Craiului mari și grei
Visarea lui mereu se reaprinde.

Și glas ușor de fluier se stârnește
În templul acesta prea pur și sfânt,
Se aude și Avrămuț cum crește
Ca visul întrupat în fapte și cuvânt

Se aud mergând cetele de moți
Spre Blaj, spre Câmpia Libertății
În piept, o flacără arzând la toți
Focul sacru al Demnității

Duhul lui blând și ocrotitor
Lumină ce-n inimi se aprinde
Freamăt de pădure, susur de izvor
Balsam de suflet și merinde

Se deschid cerurile deasupra ei
Lumina peste veacuri se întinde
Sub pașii Craiului mari și grei
Visarea lui mereu se reaprinde.

IOAN FLORIAN

NOSTALGIE

În catedrala sufletului meu
Cocorii neplecați mai fac mătănii
Să plec acum și mie-mi pare greu
Iar amintiri duioase vin pe sănii.

Zăpada cade peste vechi iluzii
Sloiuri de gheață apar la streșini
Iar Lupul singuratic la marginea pădurii
Își caută perechea prin tufele de cetini.

Dar iată clopotele în catedrală
Cocorii zboară rând pe rând
O ploaie caldă gândurile-mi spală
Doar tu rămâi în al meu gând.

În cadrul Asociației, a fost constituit recent un Cenaclu literar, în ședințele căruia sunt discutate creațiile literare ale membrilor, dar și cazuistică și documentare profesionale, pentru a fi incluse în revista „Vitrallii – Lumini și umbre”.

Oricare membru al Asociației, cu disponibilități scriitoricești poate deveni membru al Cenaclului literar.

Cenaclul este condus de colegul nostru, poetul, romancierul și epigramistul CORIN BIANU, membru al Uniunii Scriitorilor.

Ședințele Cenaclului se desfășoară lunar, în prima zi de joi, la ora 1300, la sediul Asociației.

Prima ședință a avut loc joi, 1 noiembrie 2018, fiind analizate creațiile poetilor Mariana David și George Vlaicu.

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR – SRI

CRONOLOGIE: AUGUST 2018- IANUARIE 2019

- 19-22.08: Sub genericul „*Pe urmele istoriei*”, membri ai **Sucursalei Vâlcea** au vizitat obiective culturale și turistice din Transilvania și Moldova. Acțiunea a fost sprijinită de colegii din **Sucursalele Sibiu, Alba și mai ales Neamț**, al cărei președinte, col. (r) Aurel Mihalcea, a întrunit elogiile unanime ale colegilor care i-au adresat în scris felicitări pentru modul în care, la frumoasa vârstă de 87 de ani, a reușit să organizeze evenimente deosebite.
- 26.08.: Din inițiativa **președintelui Sucursalei Cluj, col. (r) Liviu Baniias**, la monumentul eroilor căzuți în cele două războaie mondiale din localitatea Capâlna, jud. Sălaj, a fost înălțat un catarg cu drapelul național și s-a organizat o reuniune la care au participat reprezentanți ai administrației locale și fii ai satului.
- 01-05.09: Reuniunea **promoției 1971 a Școlii de ofițeri Băneasa** s-a desfășurat într-un complex de agrement monahal din Vatra Dornei, ocazie cu care au fost efectuate drumeții și vizite în zone și la obiective turistice, precum mănăstirile Moldovița, Sucevița, Putna și Voroneț. Mr. (r) Constantin Sultana, talentat meșter artizanal, a oferit participanților, ca și la reuniunile anterioare, obiecte artizanale creație proprie.
- 18.09: **Președintele Sucursalei Vâlcea, col. (r) Grigore Predișor**, a fost moderatorul simpozionului „*Spionajul și contraspionajul, o singură misiune: apărarea interesului național*”, organizat la Biblioteca județeană „Antim Ivireanul”, la care au participat profesioniști în munca de informații externe din cadrul ACMRR-SIE.
- 11.10.: În contextul acțiunilor dedicate Centenarului Marii Uniri, **membri ai Sucursalelor Alba, Bihor, Cluj și Sibiu s-au întrunit la Alba Iulia**, unde au vizitat obiectivele istorice ale orașului. De asemenea, a fost vizitat complexul muzeal Lucian Blaga din Lancrăm, ocazie cu care au fost prezentate comunicări de către col. (r) Liviu Baniias și gl. bg. (r) Nechifor

Ignat, precum și lucrări literare recente ale gl. bg. (r) Ioan Florian, lt. col. (r) Maria Someșan și col. (r) Ștefan Ceașescu-Tătulescu.

- 24-28.10.2018: **Sucursala Cluj** a organizat o excursie în Republica Moldova, unde a fost vizitat orașul Chișinău, cramele și orașul subteran de la Cricova și Mileștii Mici. De asemenea, au fost vizitate obiective culturale și turistice din Moldova (orașul Iași, mănăstirea Voroneț, Suceava, Hanul Ancuței etc.)
- 25.10: Ziua Armatei Române a fost marcată de **Sucursala Neamț** prin participarea la evenimentele și festivitățile organizate pe plan local, iar un grup de membri ai Sucursalei a efectuat o vizită la obiectivele de interes istoric din municipiul Iași.
- Cu același prilej, un grup de membri ai **Sucursalei Iași** a participat la un simpozion organizat de filiala ieșeană „Henri Coandă” a ANCMRR-MAPN, precum și la inaugurarea Muzeului Militar Iași, din structura Muzeului Militar Central.
- Membri ai **Sucursalei Harghita** au participat la finalizarea proiectului „*România 100 – Respect Armatei Române*”, implementat de Asociația pentru Siguranță Comunitară și Antidrog, condusă de col. (r) Adreana Teslovan, membră a Sucursalei. Cu acest prilej au fost oferite însemne cu motive tradiționale militarilor din Miercurea Ciuc care urmează să plece în teatre de operațiuni externe.
- 28.10: Membrii **Sucursalei Sălaj** i-au avut în vizită pe colegii din **Sucursala Satu Mare**, împreună cu care au vizitat obiective culturale și turistice ale județului. La eveniment a participat și gl. bg. (r) Ioan Florian, din Sucursala Cluj, care a prezentat colegilor noul său volum de versuri intitulat „*Lupul Singuratic*”.
- 13.11.: **Sucursala Argeș** a organizat prima ediție a „*Balului Rezervistului*”, eveniment la care au participat aproximativ 60 persoane, cadre în rezervă și membri de familie.
- 29.11.: Pe lângă participarea la evenimentele organizate pe plan local, **Sucursala Cluj** a organizat celebrarea Centenarului Marii Uniri la Complexul hotelier Victoria din Cluj-Napoca, eveniment la care a fost invitată conducerea Direcției Județene de Informații, cât și membri de familie.

- În contextul aniversării Centenarului Marii Uniri, **Sucursala Alba**, cu sprijinul celor doi vicepreședinți ce coordonează Sucursalele din zonă, a organizat în colaborare cu Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, Muzeul Național al Unirii și Serviciile județene Alba și Sibiu ale Arhivelor Naționale, simpozionul aniversar „Contextul istoric al Marii Uniri de la 1918”, ce s-a desfășurat în Aula Mare a Universității, în prezența unui numeros public. Printre conferențiarii care au prezentat expuneri se află și colaboratorul nostru, prof. univ. dr. Vasile Lechințan, secretar al Despărțământului Cluj Napoca al ASTRA.

Totodată, pentru a omagia Centenarul Marii Uniri, Biroul Executiv al Sucursalei Alba a organizat pentru membrii săi concursuri de șah și tenis de masă, primilor clasați fiindu-le acordate diplome și medalii.

- 20.12.: Membri ai **Sucursalei Harghita** au participat la slujba de pomenire și au depus o coroană de flori la Monumentul ridicat în memoria eroilor polițiști din incinta Inspectoratului județean de Poliție, uciși în decembrie 1989. De asemenea, a fost depusă o jerbă la placa comemorativă ridicată în memoria eroului martir col. (post mortem) Dumitru Coman, căzut la datorie în decembrie 1989 la Odorheiu Secuiesc.
- 15.01.2019: Cu prilejul Zilei Naționale a Culturii, mai mulți membri ai **Sucursalei Neamț** și familiile lor au participat la manifestările organizate la Biblioteca Județeană, constând în expuneri pe teme de cultură, vizionarea unor filme documentare etc., fiind omagiată ziua de naștere a poetului Mihai Eminescu.
- Cu același prilej, **Sucursala Vâlcea** a organizat o acțiune culturală în care col. (r) Ion Ceaușu a prezentat o foarte interesantă evocare Mihai Eminescu, ultimul mare poet romantic al Europei. Pe parcursul evenimentului au fost acordate diplome aniversare colegilor ce împlinesc vârste multiplu de cinci, evocându-se momente semnificative din activitatea profesională. La reuniune a participat conducerea Direcției Județene de Informații și vicepreședintele Consiliului Județean Vâlcea cu atribuții pe linie de cultură, domnul Adrian Bușu, căruia i-a fost acordată o diplomă de excelență.
- 21.12: La sediul **Sucursalei Vâlcea**, în prezența conducerii Direcției județene de informații, a fost inaugurată o bibliotecă de specialitate, de literatură și istorie, constituită prin donații ale membrilor Sucursalei.

- Numărul 6 al **Buletinului informativ al Sucursalei Timiș**, dedicat Centenarului Marii Uniri, cuprinde un mesaj al președintelui Sucursalei, gl. bg. (r) Nicolae Flore, precum și o prezentare a unor „*personalități și martiri ai neamului care au plămădit și realizat marea unire a tuturor românilor*”.
- Cu ocazia zilei de **24 ianuarie**, mai mulți membri ai **Sucursalei Bacău** au participat la un simpozion organizat la nivelul Garnizoanei Bacău. Au fost rostite discursuri comemorative în onoarea personalităților istorice care au contribuit decisiv la înfăptuirea Unirii Principatelor Române, dar și despre meritele incontestabile ale domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

UN ROMÂN CARE A TRECUT O DATĂ PRIN MOARTE

În satul **Remeți pe Someș**, comuna **Mireșu Mare**, județul **Maramureș**, lângă biserica greco-catolică cu hramul „*Duminica Tuturor Sfinților*”, aproape de drumul țării, se află un modest Monument făurit din beton armat și placat cu marmură neagră, pe care scrie:

In memoriam

Lt.col.(rez.) MIRCEA BUIE (1959-2014)

Monumentul, ridicat recent la inițiativa și cu contribuția **Sucursalei Maramureș**, semnifică piosul omagiu adus de camarazi unui luptător pe frontul invizibil - *ofițerul de informații Mircea Buie, fiu al satului Remeți pe Someș* -, pentru abnegația, credința, dârzenia, loialitatea și spiritul de jertfă cu care a apărut, sub jurământ militar, valorile, interesele și nevoile țării și neamului în vremuri de mare urgie.

Biografia lui Mircea Buie, devenită publică abia după trecerea lui în neființă, relevă calitățile și trăsăturile de caracter ale unui român crescut și educat în spiritul dragostei de neam și țară, precum și al unui om care a urcat pe scara socială numai prin muncă și respect față de semenii. Cu prilejul dezvelirii Monumentului, camarazii celui omagiat au editat o broșură în care au

consemnat date biografice, amintiri despre cel trecut în neființă, relatări ale unor întâmplări la care au luat parte împreună în decursul carierei de ofițer de informații, aprecieri ale unor oameni de cultură care au înțeles rosturile activității de informații în existența statului român, precum și gânduri ale unor membri de familie.

Monumentul a fost dezvelit în 16 noiembrie 2018. La eveniment au participat, alături de familia ofițerului, reprezentanți ai Primăriei Comunei Mireșu Mare, ai Serviciului Român de Informații din Direcția Județeană de Informații Maramureș, ai Asociațiilor Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul Român de Informații, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării Naționale, Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, cadre didactice și elevi ai Școlii Gimnaziale din comuna Mireșu Mare, foști colegi, prieteni, vecini și cunoscuți. Activitatea a fost condusă de col. (r) Dinu Olăhuț, președintele Sucursalei Maramureș, începând prin intonarea Imnului Național al României.

Monumentul a fost dezvelit de către doamna Maria Buie – soția lui Mircea Buie, precum și de către fiul lui, Bogdan Buie. Slujba de comemorare și sfințire a monumentului și coroanelor a fost oficiată de preoții militari Gabriel Băban și dr. Daniel Achim, de față fiind și preoții din localitatea Remeți, Sergiu Pop de la parohia ortodoxă și Alexandru-Iftene Abrihan de la parohia greco-catolică.

Au rostit alocuțiuni: inginer Ioan Mătieș - primarul comunei Mireșu Mare; colonel (r) Liviu Baniș - reprezentantul conducerii A.C.M.R.R., S.R.I., membru în Comitetul Executiv al Consiliului Director al Asociației; colonel (r) profesor dr. Ioan Gherghel - fost comandant al Direcției Județene de Informații Maramureș în perioada în care cel comemorat și-a desfășurat activitatea în această unitate; colonel (r) Ioan Bota, președintele Filialei Maramureș a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”.

În încheiere, profesoara de istorie Rodica Prună de la Școala Gimnazială Mireșu Mare a prezentat câteva aspecte legate de Centenarul Marii Uniri. A urmat un moment cultural, dedicat eroilor patriei, în interpretarea unui grup de copii ai Școlii Gimnaziale din Comuna Mireșu Mare.

Concluzie:

Istoria nu uită niciodată. Ea are martorii ei, ea vorbește pe înțelesul fiecăruia dintre noi, important este să știm și să vrem să ascultăm, dar mai ales să ținem minte.

Mircea Buie este deja o părticică din lumina vie a istoriei neamului nostru, a cărei mărturie va străbate prin veacurile viitoare și va fi încrustată de fiecare generație de moștenitori cu temeinicie în memoria socială.

Mircea Buie a făcut și face parte, chiar după trecerea în neființă, dintre acei români care au avut încrustate în conștiință trei cuvinte cu aură de etnospiritualitate, respectiv neam, țară și credință, pe care le-au apărât cu gândul și cu fapta, chiar cu prețul vieții, împotriva tuturor încercărilor de a le jertfi pe altarul unor doctrine și interese politice potrivnice nevoilor neamului.

Conf. univ. dr. Aurel V. David

PREZENȚI ÎN VIAȚA ȘI CULTURA CETĂȚII

- cronologie: septembrie - decembrie 2018 -

- 01.09.: La invitația prefectului județului Galați, Dorin Otrocol, **reprezentanți ai Sucursalei Galați au participat la deschiderea anului școlar la Liceul teoretic „Sf. Maria”**, ocazie cu care președintele Sucursalei, col. (r) Gheorghe Ursu, absolvent al instituției școlare, a rostit o alocuțiune în care a îndemnat tinerii să se preocupe de dezvoltarea permanentă a capacității de acumulare a cunoștințelor.
- 03-06.09.: **Col. (r) Dan Croitoru din Sucursala Bihor a participat la un Marș Comemorativ în Ungaria și Slovacia**, organizat de Asociația Națională a Veteranilor de Război – Filiala Bihor sub deviza „*O lacrimă, o floare, o rugăciune*”. Au avut loc ceremonii de comemorare la cimitirul din Megyaso (Ungaria), unde își dorm somnul de veci 1.614 eroi ai Armatei Române, la cimitirul central al Armatei Române din Zvolen (Slovacia), unde sunt înmormântați 10.834 de eroi ai Armatei Române, la obeliscul din centrul orașului Banska Bystrica, unde gazdele s-au declarat de acord cu stabilirea unor relații între școli și licee și chiar facultăți din Oradea și Banska Bystrica. Ultimele două zile au fost rezervate comemorării eroilor Armatei Române căzuți în zona Budapesta, cu ceremonii derulate la cimitirul Kerepesi, de lângă gara Keleti, și la cimitirul Rakoskeresztur, parcela eroilor Armatei Române, unde sunt înmormântați 165 de soldați.
- 07-08.09.2018: Colegul nostru **col. (r) dr. Tiberiu Tănase a prezentat comunicarea „Eroii condamnați – elita frontului secret românesc – sub represiunea sovietică și comunistă”**, în cadrul sesiunii de comunicări și

dezbateri științifice „Retrăiri istorice în veacul XXI” - ediția 2018, care a avut loc în localitatea Maia-Catargi, jud. Ialomița.

- 14.09.: **Col. (r) Marian Petrescu, din Sucursala Argeș, a susținut o comunicare** în cadrul dezbaterii culturale „*Aspecte inedite privind bătălia de la Posada (1330)*” – organizată la biblioteca județeană „Antim Ivireanul” de Forumul Cultural al Râmnicului și de **Sucursala Vâlcea** – prezentând, în premieră națională, elemente de noutate referitoare la localizarea bătăliei.
- 13-16.09.: **Col. (r) Vasile Checheriță și col. (r) Mihai Hanganu, din Sucursala Neamț au fost prezenți în cadrul târgului de carte „Libris Neamț 2018”** cu volumele „Doar urme”, respectiv „Roze și urzici”
- 01.10.: Pentru a marca Ziua Persoanelor Vârstnice, **Sucursala Prahova a inițiat demersuri și a primit sprijinul Consiliului Județean al Persoanelor Vârstnice pentru a organiza o excursie de agrement** la care au participat, alături de membrii Sucursalei, reprezentanți ai organizațiilor locale ale rezerviștilor din MApN și MAI, precum și ai Casei de Cultură „I.L.Caragiale” și factori de conducere din Consiliul județean. Au fost vizitate obiective culturale și turistice din județele Prahova, Brașov și Dâmbovița.
- Cu aceeași ocazie, **Sucursala Argeș, în colaborare cu Cercul Militar Pitești, a organizat evenimentul intitulat „Am strâns toamnă după toamnă”**, în cursul căruia au fost decernate diplome, au fost lansate volume de poezii ale unor cadre militare și a fost urmărit un bogat program artistic.
- 21.10.: **Col. (r) Neciu Gavril, din Sucursala Cluj, împreună cu administrația locală a comunei Gilău, jud. Cluj, a ridicat în localitatea Someșul Rece un monument dedicat Marii Uniri.** La eveniment a participat o delegație a Sucursalei, personalități locale și județene, cât și cetățeni din zonă sau localități limitrofe. Totodată, la 07.11.2018 col.(r) Neciu Gavril a condus o delegație a sucursalei care a participat, la Monumentul martirilor din localitatea Beliș (jud. Cluj), la comemorarea a 100 de ani de la masacrul a 45 români localnici de către armata maghiară.
- 24.10.: În cadrul evenimentului „Dialoguri lirice la Galați – Maraton poetic”, **col. (r) Ene Alexandru, din Sucursala Brăila, a primit Diploma de Excelență a Filialei Iași a Uniunii Scriitorilor din România** „pentru

promovarea valorilor culturale, literare și istorice cu prilejul Centenarului Marii Uniri”.

- În lunile octombrie și noiembrie au avut loc **întâlnirile anuale ale ofițerilor** care au activat în domeniul securității economice, respectiv al apărării Constituției.
- 08.11.: **Col. (r) Adreana Teslovan**, membră a Biroului executiv al Sucursalei Harghita, președinte al Asociației pentru Siguranță Comunitară și Antidrog, Filiala Județului Harghita, împreună cu familia, **și col (r) Ilie Mohora, vicepreședinte al Sucursalei Harghita** și președintele Asociației „Cultul Eroilor Regina Maria” - filiala Harghita, au participat în Munții Călimani la slujba de sfințire a unei troițe ridicate în memoria eroilor care și-au jertfit viața în acele locuri. Troița a fost ridicată din fonduri proprii la inițiativa col. (r) Teslovan Ștefan, fiu al Topliței Române. Au fost aprinse 771 de lumânări, câte una pentru fiecare erou ce-și doarme somnul de veci în Mausoleul de la Toplița-Secu. Evenimentul a fost mediatizat în presa locală de limbă română, de către Agerpres și în jurnalul TVR.
- În cursul lunii noiembrie 2018, **colegul nostru col. (r) dr. Aurel V. David a contribuit cu un studiu de specialitate** la volumul omagial „*Generalul Berthelot – un francez cu inimă de român*”, dedicat generalului Henri Mathias Berthelot de către locuitorii comunei care-i poartă numele din județul Hunedoara. Volumul, prefăcut de Academician Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, a fost lansat în comuna hunedoreană în contextul celebrării Centenarului Marii Uniri.
- 18.11: Cu prilejul lansării volumului „Consiliul Național Român Satu Mare și Marea Unire. Documente (1918-1919)”, **col. (r) Voicu Șichet, președintele Sucursalei Satu Mare, a rostit o alocuțiune** în care s-a referit la activitățile derulate pentru marcarea Centenarului Marii Uniri.
- 20.11.: **Președintele Sucursalei Argeș, col. (r) Dumitru Șovar**, a participat la Adunarea Festivă dedicată împlinirii a 99 de ani de la înființarea Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, ocazie cu care Sucursalei i-a fost decernată o Diplomă pentru contribuția la activitatea de cinstire a memoriei eroilor căzuți în războiul reîntregirii României și pentru promovarea valorilor fundamentale ale neamului românesc.

- Pentru a omagia Centenarul Marii Uniri, **Sucursala Bihor a susținut financiar instalarea, la intrarea în țară prin PCTF Borș, a primului catarg cu drapelul tricolor românesc de pe teritoriul României.** Proiectul a fost derulat în colaborare cu Parohia Santăul Mare, filiala Borș, cu acordul I.T.P.F. Bihor și suportul logistic al S.C. Transmariserv S.R.L. Borș, catargul fiind inaugurat la 30.11.2018.
- 01.12.: **Col. (r) Voicu Șichet, președintele Sucursalei Satu Mare,** principalul promotor al proiectului de reșezare în centrul municipiului Satu Mare a Monumentului Eroului Necunoscut, **a participat la festivitatea de inaugurare a monumentului** pe noul amplasament, unde a rostit o alocuțiune în care a prezentat istoria acestuia și a citit Hrisovul care a fost zidit la baza statuii.
- 11.12.: Prefectul județului Harghita, Jean Adrian Andrei, **a oferit o diplomă de excelență col. (r) Adreana Teslovan, președintă a Asociației pentru Siguranță Comunitară și Antidrog, Filiala Harghita,** pentru modul în care s-a implicat în activitățile dedicate Centenarului Marii Uniri.
- **Col. (r) ing. Gabriel Grigoraș, din Sucursala Alba, a fost cooptat în conducerea „Fundăției Alba Iulia 1918 pentru Unitatea și Integritatea României”,** precum și ca secretar de redacție al revistei „Dacoromania”. De asemenea, colegul nostru a făcut parte din grupul de inițiativă „Centenar – Marea Unire – Alba Iulia 2018”, care a parcurs traseul Alba Iulia-Mărășești-Focșani („Axa Centenarului Marii Uniri”) și a participat la sărbătoarea de la Țebea dedicată memoriei lui Avram Iancu.
De asemenea, în contextul celebrării Centenarului Marii Uniri, **colonel (r) Gabriel Grigoraș** a organizat, în calitate de vicepreședinte al Fundăției „Alba Iulia 1918 pentru unitatea și integritatea României”, concursul „Alba Iulia – cetatea de scaun a Marii Uniri”, la care au participat opt echipe reprezentând liceele din Alba Iulia.
- În cursul anului 2018, **președintelui Sucursalei Alba, gl. bg. (r) Victor Cristea, i-a fost decernat titlul de membru de onoare** al filialei locale a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”.

NOI APARIȚII EDITORIALE

- **Lt. col. (r) Maria Someșan, din Sucursala Cluj,** a omagiat Centenarul Marii Uniri cu volumul „*România, plai nemuritor – Unire și credință*”, apărut la

Editura Altip din Alba Iulia, care evocă pentru cititorii de astăzi principalele momente ale istoriei românilor și marile personalități care au făcut posibilă, de-a lungul vremii, împlinirea idealului unirii tuturor românilor.

- Editura clujeană Napoca Nova publică volumul de versuri și amintiri „*Lupul singuratic*”, semnat **de gl. bg. (r) Ioan Florian, din Sucursala Cluj** și prefațat de scriitorul Gavril Moisa, care subliniază că autorul este „*un om al prezentului care trăiește intens fiecare clipă și simte la fel precum un seismolog mișcările telurice ale socialului contemporan, pe care le reflectă prin prisma omului de spirit... Poetul recurge întotdeauna la o exprimare stilată și elegantă, care îi face cinste*”.
- **Col. (r) Vasile Brustur, din Sucursala Cluj** a publicat volumul „*Acasă la coasta scrisă*”, lansat la Uniunea Vatra Romaneasca și în localitatea natală Bonțida (jud. Cluj), cu ocazia întâlnirii fiilor satului.

DIALOG CU CITITORII ȘI CORESPONDENȚII

Dintr-o regretabilă eroare, în numărul 36 al revistei, articolul „*De la pasiune la abuz prin deformare profesională*”, al cărui autor este colonel (r) Viorel Pop, a apărut ca fiind semnat Ion Pop. Drept pentru care facem cuvenita rectificare.

VITRALII – PREZENȚĂ ȘI ECOURI

Prezentăm în cele ce urmează unele dintre ecourile recepționate la redacție în legătură cu interesul cu care revista „*Vitralii – Lumini și umbre*” este primită în mediile instituționale preocupate de problematica securității naționale, în presa de specialitate și în rândul marelui public.

- Ministerul Justiției ne transmite, sub semnătura domnului ministru, prof. univ. dr. Tudorel Toader, felicitări pentru publicația noastră care – în opinia sa – „*repune în dezbatere ideea de patriotism și aduce, la 30 de ani de la căderea comunismului un aer benefic de normalitate*”.

„*Apreciez importanța acestei lucrări și vă mulțumesc pentru amabilitatea de a mi-o transmite*”, menționează în corespondența sa

domnul ministru al Justiției.

- Ziarul „**Informația Harghitei**” din 27.11.2018 a preluat o parte din articolul col. (r) dr. Aurel V. David „*Frații în veci vor fi frați-file din epopeea primirii trupelor române în Bucovina, Transilvania și Banat în anii 1918-1919*” apărut în nr. 36 al revistei sub titlul „*26-27 noiembrie 1918 - 100 de ani de la eliberarea localităților Miercurea Ciuc și Toplița de către Armata Română*”.
- O amplă prezentare a numărului 37 al revistei se regăsește în cotidianul „**Actualitatea sătmăreană**” din 23 decembrie 2018, sub semnătura prof. Carol C. Koka. Prof. Carol C. Koka a prezentat și numărul 36 al revistei în ziarul „Actualitatea sătmăreană” din 16 octombrie 2018.
- Numărul 36 al revistei a fost prezentat de Raluca Cetean în „**Ziarul Hunedoreanului**” din 16 octombrie și de Petronela Tămaș, în ziarul „**Servus, Hunedoara**” din 17 octombrie 2018.

Ilustrăm acest număr al revistei cu câteva din lucrările doamnei **col. (r) Stela Mariana Bungău**, din **Sucursala Bihor**. Născută în localitatea Sărmășag (Sălaj), doamna Bungău are o frumoasă carieră profesională, de aproape 35 de ani, ca militar activ în cadrul Serviciului Român de Informații (DJI Bihor), pe care a încheiat-o în decembrie 2016.

Atrasă încă din copilărie de arta plastică, Stela Bungău a consacrat picturii o bună parte din timpul de după retragerea din viața profesională, semnând prima pânză la începutul lunii februarie 2017. La 26 martie 2018, la inițiativa col. (r) Ioan Petrean, președintele Sucursalei Bihor, a fost organizată, cu prilejul aniversării a 28 de ani de la înființarea Serviciului Român de Informații, prima expoziție a doamnei Stela Bungău, eveniment primit cu mult interes de către public. Felicitări și succes în cariera artistică!

oooOOOooo